

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN EĞİTİMİ BİLİM DALI

VELİ VE ÖĞRETİCİ GÖRÜŞLERİ DOĞRULTUSUNDA 4-6 YAŞ
GRUBU KUR’AN KURSUNDA VERİLEN EĞİTİMİN YAŞA
GÖRE YARATTIĞI ETKİLER

Yüksek Lisans Tezi

TUĞBA ÖZTÜRK

AMASYA
Ağustos – 2022

T.C.
AMASYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN EĞİTİMİ BİLİM DALI

VELİ VE ÖĞRETİCİ GÖRÜŞLERİ DOĞRULTUSUNDA 4-6 YAŞ
GRUBU KUR’AN KURSUNDA VERİLEN EĞİTİMİN YAŞA
GÖRE YARATTIĞI ETKİLER

Hazırlayan
Tuğba ÖZTÜRK

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül GÜN

AMASYA – 2022

TEZ ONAY SAYFASI

Tuğba ÖZTÜRK tarafından hazırlanan “Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursunda Verilen Eğitimin Yaşa Göre Yarattığı Etkiler” başlıklı bu çalışma, aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile 26/07/2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri

İmza

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül GÜN

.....

Üye: Prof. Dr. Şuayip ÖZDEMİR

.....

Üye: Prof. Dr. Mustafa KÖYLÜ

.....

ONAY

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. .../.../2022

.....

(İmza)

Doç. Dr. Nevzat AYDIN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsünden başka bir bilim kuruluşuna akademik gaye ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin ortaya çıkması durumunda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 26/07/2022

İmza

Tuğba ÖZTÜRK

ÖZET

VELİ VE ÖĞRETİCİ GÖRÜŞLERİ DOĞRULTUSUNDA 4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURSUNDA VERİLEN EĞİTİMİN YAŞA GÖRE YARATTIĞI ETKİLER

Tuğba ÖZTÜRK

Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, Temmuz / 2022

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül GÜN

Ülkemizde yaygın din eğitimi faaliyetleri, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Bu kurum tarafından yürütülen en önemli yaygın din eğitimi hizmetlerinden biri de 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında verilir. Bu kurslardaki çalışmalar son zamanlarda okul öncesi din ve değerler eğitimi konusunda yadsınamaz bir ivme kazanmıştır. Ancak pratikte hala birtakım problemlerin var olduğu görülmektedir. Bunlardan biri de 4-6 yaş grubu Kur'an kursu eğitim programının 4, 5 ve 6 yaşın gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak ayrı ayrı hazırlanmaması, yaşlara göre ayrılmış sınıf içi eğitim uygulamalarının bulunmaması ve farklı yaşlardaki çocukların çoğunlukla aynı sınıf ortamında eğitim görmesidir. Çalışmamızda bu durumun, çocuklar üzerinde olumlu veya olumsuz bir etki oluşturup oluşturmayacağı, veli ve öğretici görüşleri kapsamında ele alınmıştır. Veriler görüşme yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Görüşme yöntemlerinden ise yarı yapılandırılmış görüşme tercih edilmiştir. Araştırmamızda Amasya İl Müftülüğüne bağlı 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında görev yapan 12 öğretici ve bu kurslarda çocuğu eğitim gören 12 veli ile görüşülmüştür.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre öğreticilerin büyük çoğunluğu 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarındaki yaş farklılığı nedeniyle zorlandıklarını dile getirmiştir. Ayrıca birçok öğretici farklı yaş aralığındaki çocukların kendi gelişimsel özellikleri göz önünde bulundurularak eğitim verilmesi hususunda görüş beyan etmiştir.

Öğreticilerin önemli bir kısmı, öğretim programının ve eğitim etkinliklerinin farklı yaş aralığındaki çocuklara uyarlanması konusunda problem yaşadıklarını, ders

materyallerinin farklı yaş çocuklarına hitap etme konusunda yetersiz kaldığını, farklı yaşlardan olan çocukların aynı sınıf ortamında eğitim görmelerinin özellikle küçük çocuklar üzerinde birtakım olumsuz etkileri olabildiğini belirtmiştir. Yaş farklılığından kaynaklı sorunlar, öğrenciler kadar öğretmenleri de olumsuz etkilemektedir. Birtakım uyarlamalar yaparak dengeyi sağlamaya çalışan öğretici bu durumda daha fazla zaman ve emek harcamak zorunda kalmaktadır.

Araştırmaya katılan velilerin çoğunluğu, kurslarda çocukların gelişim özelliklerine uygun bir eğitim verildiğini ifade etmekle birlikte bazı veliler çocuklarının verilen etkinlikleri yapmakta, programda yer alan kazanımları edinmede güçlük çektiğini ve buna bağlı olarak yetersizlik hissi yaşadığını, arkadaşlık ilişkilerinde yaş farklılığının problemlere neden olabildiğini ifade etmiştir. Ayrıca, çocukların yaşlarına göre ayrı sınıflarda eğitim görmesi gerektiğini düşünen veliler de bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yaygın din eğitimi, 4-6 yaş grubu Kur'an kursu, 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğreticisi, Veli, Yaş farklılığı.

ABSTRACT

THE EFFECT OF THE TRAINING GIVEN IN THE 4-6 AGE GROUP QUR'AN COURSES BY AGE IN ACCORDANCE WITH THE OPINIONS OF PARENTS AND INSTRUCTORS

Tuğba ÖZTÜRK

Amasya University, Institute of Social Sciences

Department of Philosophy and Religious Sciences, M.A, July / 2022

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Ayşegül GÜN

Non-formal religious education activities in our country are carried out by the Presidency of Religious Affairs. One of the most important non-formal religious education services carried out by this institution is the one given in the Qur'an Courses for the 4-6 age group. Studies in these courses have recently gained an undeniable momentum on pre-school religion and values education. However, there are still some problems in practice. One of them is that the Qur'an course education program for 4-6 age group is not prepared separately considering the developmental characteristics of 4, 5 and 6 years old, there are no in-class education practices separated by age, and children of different ages are mostly educated in the same classroom environment. In our study, whether this situation will have a positive or negative effect on children has been discussed within the scope of parent and teacher opinions. The data were collected using the interview method. Among the interview methods, semi-structured interview was preferred. In our research, 12 teachers working in the 4-6 age group Qur'an courses affiliated to the Amasya Provincial Mufti and 12 parents whose children were educated in these courses were interviewed.

According to the findings obtained from the research, the majority of the instructors stated that they had difficulties due to the age difference in the 4-6 age group Qur'an courses. In addition, many teachers have expressed their views on providing education to children of different ages, taking into account their own developmental characteristics.

A significant part of the teachers stated that they had problems in adapting the curriculum and educational activities to children in different age ranges, that the course

materials were insufficient to appeal to children of different ages, and those children of different ages being educated in the same classroom environment could have some negative effects, especially on young children. Problems arising from age differences negatively affect teachers as well as students. The trainer, who tries to balance by making some adaptations, has to spend more time and effort in this case.

While the majority of the parents participating in the research stated that the courses were given an education suitable for the developmental characteristics of the children, some parents stated that their children had difficulty in doing the activities given, in acquiring the gains in the program, and that they experienced a feeling of inadequacy as a result, and that age difference could cause problems in friendship relations. There are also parents who think that children should be educated in separate classes according to their age.

Keywords: Non-formal religious education, 4-6 age group Qur'an course, 4-6 age group Qur'an lessons, Parents, Age difference.

ÖN SÖZ

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yakın bir tarihte faaliyete geçen 4-6 yaş grubu Kur'an kursları, oldukça önemli bir hizmet alanıdır. Çünkü ilk çocukluk yıllarına denk gelen 4-6 yaş aralığı, çocuğun gelişiminin oldukça hızlı olduğu bir dönemdir ve her bir yaş farklı gelişimsel özelliklere sahiptir. Bu dönemde verilen kaliteli bir eğitim hem çocuğun bilişsel, fiziksel ve psiko-sosyal gelişimine katkıda bulunacak hem de karakterinin şekillenmesinde temel bir rol oynayacaktır. Bunun gerçekleşmesinde ise iyi organize edilmiş bir eğitim programının ve eğitim ortamının belirleyici bir rolü vardır. Bu bağlamda, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında farklı yaş aralığındaki çocukların bir arada eğitim görmelerinin yarattığı etkileri ortaya koymak amacı ile bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sürecim boyunca akademik birikimi ve yönlendirmesiyle yardımını esirgemeyen, tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül GÜN başta olmak üzere, emeği geçen tüm hocalarıma, araştırmamı uygulama konusunda yardımcı olan Amasya İl Müftülüğüne, vermiş oldukları bilgilerle araştırmama destek olan Kuran kursu öğretmenlerine ve değerli velilere teşekkür ediyorum.

Öğrenim hayatım boyunca bana her şekilde destek olan, dualarını esirgemeyen kıymetli anne ve babama, tez sürecinde anlayış ve desteğiyle yanımda olan kardeşlerim Nurullah ve Büşra'ya teşekkür ediyorum.

Tuğba ÖZTÜRK

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar DİZİNİ.....	xiii
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ.....	1
I. Araştırmanın Konusu ve Problemi.....	2
II. Araştırmanın Amacı ve Önemi	3
III. Kapsam ve Sınırlılıklar	4
IV.İlgili Literatür	4
V. Araştırmanın Yöntemi	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

I.BÖLÜM

1. 4-6 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARIN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ.....	12
1.1. Dört Yaş Çocuğunun Gelişimsel Özellikleri.....	12
1.1.1.Motor Gelişim	13
1.1.2.Psikososyal Gelişim	14
1.1.3.Bilişsel Gelişim	17
1.2. Beş Yaş Çocuğunun Gelişimsel Özellikleri.....	19
1.2.1.Motor Gelişim	19
1.2.2.Psikososyal Gelişim	20
1.2.3.Bilişsel Gelişim	21
1.3. Altı Yaş Çocuğunun Gelişimsel Özellikleri.....	21
1.3.1.Motor Gelişim	22
1.3.2.Psikososyal Gelişim	22
1.3.4.Bilişsel Gelişim	23

II. BÖLÜM

2.DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI 4-6 YAŞ GRUBU KUR’AN KURSLARI.....	24
2.1.Açılışından Günümüze 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları	24
2.2.4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Öğretim Programı	25
2.3.4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Ders Materyalleri	26
2.4.4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Fiziki Mekan ve Donanım İlkeleri.....	26

III. BÖLÜM

3.BULGULAR VE YORUMLAR	28
3.1.Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Eğitiminde Yaş Farklılığının Yarattığı Etkiler	28
3.1.1.Öğretici Görüşleri Doğrultusunda Öğretim Programının Değerlendirilmesi	28
3.1.2.Öğretici Görüşleri Doğrultusunda Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi.....	32
3.1.3.Öğretici Görüşleri Doğrultusunda Etkinliklerin Değerlendirilmesi	36
3.1.4.Öğretici Görüşleri Doğrultusunda Akademik Başarının Değerlendirilmesi.....	39
3.1.5.Öğretici Görüşleri Doğrultusunda Fiziksel Mekanın Değerlendirilmesi.....	41
3.1.6.Öğretici Görüşleri Doğrultusunda Arkadaşlık İlişkilerinin Değerlendirilmesi	46
3.1.7.Öğretici Görüşleri Doğrultusunda Velilerin Talepleri.....	49
3.1.8.Öğretici Görüşleri Doğrultusunda Diğer Sorunlar.....	50
3.1.9.Öğretici Görüşleri Doğrultusunda Öğreticilerin Pedagojik Formasyon Yeterlikleri	50
3.1.10.Öğretici Görüşleri Doğrultusunda Çözüm Önerileri	53
3.2.Veli Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Eğitiminde Yaş Farklılığının Yarattığı Etkiler	55
3.2.1.Veli Görüşleri Doğrultusunda Öğretim Programının Değerlendirilmesi	56
3.2.2. Veli Görüşleri Doğrultusunda Etkinliklerin Değerlendirilmesi.....	58
3.2.3. Veli Görüşleri Doğrultusunda Akademik Başarının Değerlendirilmesi.....	60
3.2.4. Veli Görüşleri Doğrultusunda Fiziksel Mekanın Değerlendirilmesi	61
3.2.5. Veli Görüşleri Doğrultusunda Arkadaşlık İlişkilerinin Değerlendirilmesi.....	63
3.2.6. Veli Görüşleri Doğrultusunda Diğer Sorunlar.....	64
3.2.7.Velilerin Yaş Farklılığına Dair Talepleri.....	65
3.2.8.Veli Görüşleri Doğrultusunda Öğreticilerin Pedagojik Formasyon Yeterlikleri...	65
3.2.9.Veli Görüşleri Doğrultusunda Çözüm Önerileri.....	67
SONUÇ.....	68

ÖNERİLER	76
KAYNAKÇA	78
EKLER	85
Ek 1. Gönüllü Katılım Formu.....	86
Ek 2. Veli Görüşme Formu	87
Ek 3. Öğretici Görüşme Formu	89
ÖZGEÇMİŞ.....	91

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Velilerin Kişisel Bilgileri	11
Tablo 2. Öğreticilerin Kişisel Bilgileri	12

KISALTMALAR

AÜİFD: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

CÜİF: Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

çev. : Çeviren

DİB: Diyanet İşleri Başkanlığı

ed.: Editör

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

Ö.: Öğretici

TDV: Türk Diyanet Vakfı

V.: Veli

vb.: ve benzeri

vd.: ve diğerleri

GİRİŞ

20. yüzyıla kadar eğitim, okul çağı ile sınırlandırılmış ancak değişimin çok hızlı olduğu 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren insan gelişimin yaşam boyu devam ettiğine dair bulgular, eğitimi hayat boyu devam eden bir süreç haline getirmiştir.¹ Ancak yaşamın ilk yıllarındaki yaşantıların belirleyici bir role sahip olduğu gerçeği değişmemiştir. Bu anlamda, altı yaşa kadar olan ve ilk/erken çocukluk yılları olarak adlandırılan dönem oldukça önemli ve kritik bir dönemdir.² Erken çocukluk döneminde çocuğun bilişsel açıdan oldukça dikkat çekici bir gelişme gösterdiği, hayal gücünün oldukça aktif olduğu ve zihinsel kavrayışının geliştiği bilinmektedir.³ Bu süreçte dünyaları genişlemeye başlayan çocuklar, psiko-sosyal gelişim itibarıyla da önemli bir aşama kaydeder.⁴ Çocuklukta kazanılan davranışlar, gelecek yıllarda bireyin değerlerini, kişiliğini ve karakterini etkilemekte ve sağlam bir kişilik yapısının temellerini atmada çocukluk dönemi, önemli bir rol oynamaktadır.⁵ Bu nedenle erken çocukluk döneminde çocuğun aldığı eğitim ve yapılan etkinlikler ayrı bir önem teşkil etmektedir.⁶ Erken çocukluk dönemindeki çocuklara yönelik olarak ülkemizde, özel kurumlar tarafından verilen hizmetler hariç tutulursa, Milli Eğitim Bakanlığının (MEB) okul öncesi eğitim programının yanında, Diyanet İşleri Başkanlığının (DİB) 2013 yılından itibaren aktif bir şekilde eğitim veren 4-6 yaş grubu Kur'an kursları yer almaktadır.⁷

Alanında uzman olan birçok kişinin katılımı ile hazırlanan ve ilk olarak 10 pilot ilde uygulamaya koyulan Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu),⁸ DİB'in en önemli yaygın din eğitimi faaliyetlerinden birisi olmuştur.⁹

DİB, yaygın din eğitimi programlarını yıllık veriler, raporlar, toplumun ihtiyaçları ve beklentileri göz önünde bulundurularak güncellemektedir. Nitekim 2014 yılında

¹ Ayla Oktay, "Yirmibirinci Yüzyılda Yeni Eğilimler ve Eğitim", *21.Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi*, 2. Basım (İstanbul: Dem, 2004), 19-20.

² Müge Şen, "Erken Çocukluk Döneminde Gelişim", *Gelişim Psikolojisi*, ed. Uğur Gürkan (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2019), 141.

³ John W. Santrock, *Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi*, çev. Galip Yüksel (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2019), 216.

⁴ Santrock, *Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi*, 243.

⁵ Kurtman Ersanlı, *Davranışlarımız* (Samsun: Birleşik Dağıtım Kitabevi, 2016), 218; Armağan Köseoğlu, "Ahlak Gelişimi", *Gelişim Psikolojisi* Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2017), 223; Mualla Selçuk, "Çocuk Eğitiminde Dini Motifler (Okul Öncesi Çağ)", *İslami Araştırmalar Dergisi*, 4/2, 1990, 105.

⁶ Engin Aslanargun ve Filiz Tapan, "Okul Öncesi Eğitim ve Çocuklar Üzerindeki Etkileri", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11/2, 2011, 220.

⁷ Diyanet İşleri Başkanlığı, Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) 2018, 5.

⁸ <https://egitimhizmetleri.diyaret.gov.tr/detay/466/4-6-ya%C5%9F-grubu-kur'an-kurslar%C4%B1>

⁹ Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 5.

düzenlenen Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), gelişen ve değişen sosyo - kültürel şartlar, muhatapın ilgi ve kazanımları incelenerek 2018 yılında uzman görüşleri doğrultusunda yeniden yapılandırılmıştır.¹⁰ Bu durum DİB'in veriler ve görüşler doğrultusunda gelişime, değişime ve yeniliğe açık olduğunu göstermektedir.

I. Araştırmanın Konusu ve Problemi

Örgün eğitimde ilkokul dördüncü sınıftan itibaren Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin programda yer almaya başladığı düşünüldüğünde, DİB tarafından açılan 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının önemli bir boşluğu doldurduğu anlaşılmaktadır. Her ne kadar örgün eğitim kurumlarında da değerler eğitimi önem verilse de, sağlıklı bir din ve ahlak gelişimini hedefleyen ve dini referanslarla değerleri çocuklara benimsetmeye çalışan¹¹ bu eğitim kurumlarının sağlıklı bir dini kimlik gelişimi adına önemli bir temel oluşturacağı muhakkaktır.

Oldukça önemli bir amaca yönelik olarak hizmet veren 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında uygulanan eğitim programı incelendiğinde ise 4, 5 ve 6 yaş çocukların her birinin gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanmadığı görülmektedir. Her ne kadar kursun öğretim programında, esnek çerçeve programı kapsamında öğreticilere, çocuğun gelişimi doğrultusunda farklı etkinlikleri uygulayabilme yetkisinin verildiği ifade edilse de programı tüm yaş gruplarına uygulama noktasında öğreticilerin yeterli olup olmadığı, 4, 5 ve 6 yaşlarındaki çocukların aynı ortamda eğitim görmesinin olumlu veya olumsuz yönde çocukları etkileyip etkilemediği bilinmemektedir. Buna binaen araştırmamızın temel problemini "Diyaret İşleri Başkanlığına bağlı 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında yaş farklılığının yarattığı etkiler veli ve öğreticiler tarafından nasıl değerlendirilmektedir?" sorusu oluşturmaktadır.

Araştırmada temel problem çerçevesinde şu alt problemlere cevap aranmıştır:

1. Veli ve öğreticilere göre, 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretim programı 4, 5 ve 6 yaşındaki çocukların gelişim düzeyine uygun mudur?
2. Veli ve öğreticilere göre, 4-6 yaş grubu Kur'an kursunda kullanılan materyaller, 4, 5 ve 6 yaşındaki çocukların gelişim düzeyine uygun mudur?"

¹⁰ Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 6.

¹¹ Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 7.

3. Veli ve öğreticilere göre, 4-6 yaş grubu Kur'an kursunun fiziksel mekânı 4, 5 ve 6 yaşındaki çocukların gelişim düzeyine uygun mudur?
4. Veli ve öğreticilere göre, 4-6 yaş grubu Kur'an kursunda, farklı yaş aralığındaki çocukların bir arada eğitim görmelerinin çocukların akademik başarısı üzerinde nasıl bir etkisi vardır?
5. Veli ve öğreticilere göre, 4-6 yaş grubu Kur'an kursunda, farklı yaş aralığındaki çocukların bir arada eğitim görmelerinin çocukların arkadaşları ile olan ilişkilerinde nasıl bir etkisi vardır?
6. Veli ve öğreticilere göre, öğreticilerin aldığı eğitim, farklı yaş aralığındaki çocuklara aynı sınıf ortamında eğitim verebilmek için yeterli midir?

II. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Günümüzde, okul öncesi eğitimde etkin rol oynayan iki kurum bulunmaktadır. Bunlardan biri, MEB'e baēlı eğitim veren anaokulları iken diēeri DİB'e baēlı faaliyet gösteren 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarıdır. MEB'in okul öncesi eğitim programı incelendiğinde 36- 48, 48-60, 60-72 aylık çocukların kazanımlarının dikkate alınarak hazırlandığı,¹²4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında ise tüm yaş gruplarına hitap eden ortak bir program oluşturulduēu görölmüştür.¹³ Ayrıca 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında sınıf içi eğitimde aylara göre sınıflandırma yapılmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Bu nedenle "Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an kursunda Verilen Eğitimin Yaşa Göre Yarattığı Etkiler " başlığı altında, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında bir arada eğitim gören 4, 5 ve 6 yaş çocukların yaş farklılığı nedeniyle yaşayacağı olumlu veya olumsuz etkilerin veli ve öğretici görüşleri kapsamında deēerlendirilerek sorun ve beklentilere yönelik çözüm önerisi sunmak amaçlanmaktadır.

Kazandığı ivme neticesinde 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının işleyişine dair eksikliklerin tespit edilmesi ve verilen eğitimin daha kaliteli hale getirilebilmesi için paydaşların görüşlerinin alınmasına yönelik çalışmalara ihtiyaç vardır. İşte bu çalışma, bu alandaki önemli bir boşluğu doldurmaya yönelik olarak hazırlanmıştır. Çünkü 4-6 yaş grubu Kur'an kursları hakkında birçok araştırma, farklı illerde yürütölmüş olmakla birlikte, programın farklı yaş aralığındaki çocukların ihtiyaçlarını ne düzeyde karşılayabildiēi ve bu

¹² Milli Eğitim Bakanlığı, Okul Öncesi Eğitim Programı, Ankara, 2013, 19-36.

¹³ Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 12-30.

çocukların aynı sınıf ortamında eğitim görmesinin yarattığı sonuçlar üzerine herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

III. Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırmanın kapsamı, Amasya ili merkezinde 4-6 yaş grubu Kuran kurslarında görev yapan 12 öğretici ve bu kurslarda çocuğu öğrenim görmekte olan 12 veliden elde edilen veriler ile sınırlıdır. Araştırmada elde edilen veriler, yarı yapılandırılmış görüşmeler esnasında sorulan sorulara verilen cevaplarla sınırlıdır.

Araştırmanın pandemi döneminde gerçekleştirilmesi nedeniyle görüşmelerin bir kısmı uzaktan iletişim vasıtaları aracılığıyla yapılmıştır.

IV. İlgili Literatür

Ülkemizde 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına yönelik yapılmış çalışmalar ve ele aldıkları konular şunlardır:

Cemal Tosun ve Fatma Çapcıoğlu,¹⁴ 2016 yılında "4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi" adlı çalışmalarında dini gelişim açısından 4-6 yaş öğretim programını, uygulanan etkinlikleri, okunan hikayeleri, programın kazanım ve amaçlarını değerlendirmişlerdir. Bu çalışmada, 4-6 yaş aralığındaki çocukların seviyesine uygun şekilde dini değerlerin verilmesi gerektiğinin üzerinde durulmuştur.

İbrahim Kurt'un,¹⁵ 2017 yılında "Velilerin 4-6 Yaş Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)" başlıklı yüksek lisans tezinde 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında verilen eğitim, veliler tarafından olumlu yönde değerlendirilmiş olmakla birlikte eğitim, fiziki mekan ve öğretici formasyonu açısından geliştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Yağcı,¹⁶ 2018 yılında yapmış olduğu "Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları" adlı çalışmasında, kurslarda idari yapılanma, öğretim programı ve fiziki durum, öğrenme- öğretme sürecini ele almıştır. 4-6 yaş grubu Kur'an

¹⁴ Cemal Tosun - Fatma Çapcıoğlu, "4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi", *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi* 5 / 5 (2016).

¹⁵ İbrahim Kurt, *Velilerin 4-6 Yaş Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)*, (Çorum: Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017).

¹⁶ Samet Yağcı, *Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4 – 6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, (İzmir İli Örneği)*, (İzmir: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018).

kurslarının, öğrenci ve velilerin ihtiyaç ve beklentilerini karşılama durumunu tespit etmeye çalışmıştır.

Acur,¹⁷ 2019 yılında “Öğretici Görüşleri Bağlamında Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kurslarındaki Değerler Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi” isimli yüksek lisans tezinde, okul öncesi eğitimi ve 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının tarihsel süreci ele alınmış, sonrasında öğretici görüşleri kapsamında kurslardaki değerler eğitimi uygulamaları değerlendirilmiştir.

Bacı,¹⁸ 2019 yılında “Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) ile Okul Öncesi Eğitimi Programının Karşılaştırılması” adlı yüksek lisans tezinde okul öncesi eğitim programı ile Kur'an kursu öğretim programı arasındaki benzerlik ve farklılıkları içerik, hedef, öğrenme öğretme süreçleri itibariyle ele almıştır.

Bayka,¹⁹ 2019 yılı “Öğretici ve Veli Görüşleri Açısından Kur'an Kursları Öğretim Programı(4-6 yaş grubu)nın Değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretim programını hedef, içerik, amaç gibi değişkenler açısından incelemiş, öğretici ve velilerin programın verimliliğine dair öneri ve taleplerini tespit etmiştir.

Akgül,²⁰ 2020 yılında “4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitiminin Veli Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi (Amasya Örneği)” başlıklı yüksek lisans tezinde veliler tarafından yapılan değerlendirmeler ışığında, çocuklara verilen eğitimin gelişim özelliklerine uygun bir şekilde verilmesi gerektiğine değinmiştir.

Karaca'nın,²¹ 2020 yılında “Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğrencilerine Uygulanan Değerler Eğitiminin Öğretici Görüşleri Açısından İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının, amaçları, uygulanan

¹⁷ Elif Acur, *Öğretici Görüşleri Bağlamında Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kurslarındaki Değerler Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi*, (Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019).

¹⁸ Büşra Bacı, *Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) ile Okul Öncesi Eğitimi Programının Karşılaştırılması*, (Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Yüksek Lisans Tezi, 2019).

¹⁹ Hatice Bayka, *Öğretici ve Veli Görüşleri Açısından Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 yaş grubu)nın Değerlendirilmesi*, (Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019).

²⁰ Merve Akgül, *4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitiminin Veli Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi (Amasya Örneği)*, (Amasya: Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020).

²¹ Ayşe Sevde Karaca, *Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğrencilerine Uygulanan Değerler Eğitiminin Öğretici Görüşleri Açısından İncelenmesi*, (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020).

programın temel ilkeleri, eğitim öğretim materyalleri, fiziki durumu ve öğretici yeterlilikleri öğretici görüşleri kapsamında değerlendirilmiştir.

Tüfekçi'nin,²² 2020 yılında “Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kursları Eğitiminin Öğretici ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde öğretmenler, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının öğretim programında ve ders materyallerinde birtakım eksiklikler olduğunu dile getirirken velilerin çoğunluğunun ise kurslardan memnun kaldığını ifade etmişlerdir.

Şaşa,²³ 2021 yılında “Öğretici Görüşlerine Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Kur'an Öğretiminde Eğitsel Oyun Uygulamaları” başlıklı araştırmasında eğitsel oyun yöntemleri kullanılarak Kur'an-ı Kerim eğitiminin verilmesi amaçlanmaktadır. Kurslarda eğitsel oyun kullanımı hususunda öğretmenlerin yeterli olmadığı, fiziki mekanın eğitsel oyunları uygulamada yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Şen,²⁴ 2021 yılında “4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uyum Süreci İçerisinde Karşılaşılan Problemler İstanbul Örneği” başlıklı yüksek lisans tezinde yaş farklılığı, cinsiyet gibi faktörlerin çocuğun kursa uyumundaki etkisi ele alınmıştır. Fiziki şartlar, yapılan etkinlikler ve öğretici-veli davranışının kurs uyumunda olumlu etki oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çelik Tüten'in,²⁵ 2021 yılında “Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticilerinin Sınıf Yönetimi Becerilerinin İncelenmesi” başlıklı tezinde Kur'an kursu öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerileri incelenmiştir. Kurslarda fiziksel mekana dair eksikliklerin olduğu, öğretmenlerin de sınıf yönetimi konusunda eğitim alması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Ece ve Çakmak'ın²⁶ 2021 yılında yayınladığı “Bir Meta-Sentez Çalışması: Öğreticilerin Gözünden 4-6 Yaş Kur'an Kursları” başlıklı makalesinde öğretici görüşleri

²² Kevser Tüfekçi, *Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kursları Eğitiminin Öğretici ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi*, (Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020).

²³ Fatma Tuba Şaşa, *Öğretici Görüşlerine Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Kur'an Öğretiminde Eğitsel Oyun Uygulamaları*, (Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi).

²⁴ Ayşenur Şen, *4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uyum Süreci İçerisinde Karşılaşılan Problemler İstanbul Örneği*, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021).

²⁵ Ayşe Çelik Tüten, *Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticilerinin Sınıf Yönetimi Becerilerinin İncelenmesi*, (İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2021).

²⁶ Münir Ece- Ahmet Çakmak “Bir Meta-Sentez Çalışması: Öğreticilerin Gözünden 4-6 Yaş Kur'an Kursları”, *Dini Araştırmalar Dergisi* 21/2 (2021).

doğrultusunda 4, 5 ve 6 yaşın bir arada eğitim görmesinin oluşturacağı sorunları, fiziki mekanın yaş gruplarına uygunluğunu, kursların 4 yaşa uygunluğunu ele almaktadır.

Genç,²⁷ 2019 yılında “Diyanet İşleri Başkanlığı'na Bağlı 4-6 Yaş Grubu Kuran Kurslarında Din Eğitimi” başlıklı makalesinde 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında verilen eğitimin problemlerini, müfredatını, din eğitiminde kullanılan etkinliklerin çocukların dini gelişimine etkisi olup olmadığını ortaya koymayı amaçlamıştır.

Gün,²⁸ 2016 yılında "Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi" isimli çalışmasında veli ve öğretici görüşlerini pedagojik formasyon yeterlikleri, öğretim programına ilişkin değerlendirme, algı ve öğrenme güçlüğü, ortama ilişkin algılar başlıkları altında değerlendirmiştir. Veli ve öğretici görüşleri doğrultusunda kurslara dair sorunların olduğu ifade edilmiş ve bu sorunlara çeşitli çözüm önerileri sunulmuştur.

V. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma kapsamında kendisiyle görüşme yapılan Kur'an kursu öğreticileri ve velilere ilişkin kişisel bilgiler aşağıda yer aldığı şekildedir.

4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında yaş farklılığının yarattığı etkilerin incelendiği bu araştırmada doğal bir ortamda olayların gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ele alınmasını sağlayan nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.²⁹ Bu yöntemin tercih edilme sebebi, sayısal istatistiklerin aksine bireyin, görüşlerini derinlemesine aktarabilmesi ve araştırmacının katılımcı ile birebir görüşmesi sonucu elde edilen verilerdeki doğallık etkisidir.³⁰

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan “görüşme” tekniği kullanılmıştır.³¹ Görüşme tekniklerinden ise hem önceden hazırlanan sorularla genel

²⁷ Muhammet Fatih Genç, “Diyanet İşleri Başkanlığı'na Bağlı 4-6 Yaş Grubu Kuran Kurslarında Din Eğitimi”, *İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi* 5/2 (Temmuz 2019).

²⁸ Ayşegül Gün, "Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği", *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7 /33-66 (Aralık 2016).

²⁹ Ali Yıldırım – Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2011), 39.

³⁰ Habibe Erva Uçak, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin Kavram ve Kavram Öğretimi Sürecine İlişkin Görüşleri*, (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020), 19.

³¹ Büyüköztürk vd., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 151-152.

çerçevenin belirlenebilmesi hem de konu hakkında farklı sorular sorularak derinlemesine bilgi alma imkanı sağladığı için yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.³²

Araştırmada uygulanacak yarı yapılandırılmış görüşme soruları oluşturulduktan sonra alanında uzman kişilerin görüşleri alınarak düzenleme yapılmıştır. Güvenilirliği sağlamak için görüşmelere başlamadan önce bir pilot görüşme gerçekleştirilmiş ve buradan elde edilen sonuçlar doğrultusunda sorulara son şekli verilmiştir. Araştırma esnasında anlaşılmayan hususlar, tüm katılımcılara aynı ifadelerle açıklanmıştır. Katılımcıları yönlendirecek açıklama ve ifadelerden kaçınılmıştır. Sorulara verilen cevapların sıhhati için katılımcılara araştırma hakkında bilgi verilmiş, kişisel verilerin gizliliği üzerinde durulmuştur. Verilen cevaplar katılımcılara teyit ettirilmiştir. Ayrıca ses kayıtları ve bu kayıtların yazıya geçirilmiş halleri araştırmacı tarafından arşivlenmiştir.

Veri toplama süreci başlamadan önce, araştırmacı tarafından hazırlanan ve alanın uzmanları rehberliğinde son şeklini alan görüşme formları ve uygulama süreci hakkında Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik Kurulundan ve uygulamanın yapılacağı kurum olan Amasya İl Müftülüğünden gerekli izinler alınmıştır.

Araştırmanın yapılacağı Kur'an kursları, bulunduğu konum ve fiziki özellikler dikkate alınarak seçilmiş ve öğretmenlerle görüşülmüştür. Öğreticilerle yapılan görüşmeler tamamlandıktan sonra öğretmenler aracılığıyla velilerle iletişime geçilmiştir. Veliler, çocukların yaş aralığı dikkate alınarak seçilmiştir.

Görüşmeler, yüz yüze görüşmenin yanında telefon ve uzaktan erişim sağlayan çeşitli bilgisayar programları (zoom vb.) aracılığı ile katılımcılara uygun olacak zaman ve mekanda gerçekleştirilmiştir. Görüşme öncesinde katılımcılara, araştırma hakkında gerekli bilgilendirme yapılmıştır.

Belirlenen veli ve öğretmenler gönüllülük esası ile araştırmaya dahil edilmiştir. Görüşmeden birkaç gün önce katılımcılar aranmış, görüşme saati ve tarihi belirlenmiştir. Randevu verilen gün ve saatte görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmenin başında veli ve öğretmenlere kişisel bilgilerin gizli kalacağı, elde edilen verilerin bu çalışma dışında herhangi bir çalışmada kullanılmayacağı veya başkalarıyla paylaşılmayacağı bilgisi verilmiş ve kayıt izni alınmıştır.

³² Abbas Türnüklü, "Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme", *Kuram ve Uygulamalarda Eğitim Yönetimi* 24 (2000), 547.

Görüşme esnasında katılımcıların soruları rahat bir şekilde cevaplandırabilmesini sağlayacak olumlu bir iletişim dili kullanılmıştır. Soruları anlamakta güçlük çeken katılımcılara aynı açıklamaların yapılmasına özen gösterilmiştir. Görüşmeler ortalama olarak 40 dakika sürmüş ve görüşmelerin ardından alınan ses kayıtları çözümlenerek veriler analiz edilmiştir.

Nitel araştırmalar içerisinde yer alan görüşme tekniği ile elde edilen verilerin en temel özelliği sözel oluşudur. Bu nedenle nicel araştırmalarda kullanılan yöntemlerden farklı yöntemler kullanılmaktadır. Araştırmada elde edilen verilerin sözlü olması, rakamlar yerine kelime, cümle, paragraf ile analizin gerçekleşmesini gerektirmektedir.³³ Verilerin analizi yapılırken *betimsel analiz*³⁴ uygulanmıştır. Bu kapsamda öğretici ve velilerle gerçekleştirilen görüşmede elde edilen ses kayıtları, kısa süre sonra bilgisayar ortamına metin olarak aktarılmıştır. Daha sonra bu metinler gözden geçirilerek gruplandırılmış ve kodlama yapılmıştır. Kodlanan metinler, belli başlıklar (temalar) altında kategorize edilmiştir.

Araştırmanın çalışma grubunu Amasya il Müftülüğüne bağlı 13 4-6 yaş grubu Kuran kursu ve bu kurslarda görev yapmakta olan 24 Kuran kursu öğreticisi ile 4-6 yaş Kur'an kurslarına devam eden 348 öğrencinin Amasya merkezde ikamet eden velileri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise Amasya'nın birbirinden farklı sosyo-ekonomik yapıdaki mahallelerinde eğitim veren kurslara ulaşmak için, amaca yönelik örnekleme yöntemi³⁵ ile seçilmiş 10 Kur'an kursunda görev yapmakta olan 12 öğretici ile 4-6 yaş grubu Kuran kursunda en az bir çocuğu eğitim almış olan 12 veli oluşturmaktadır. Katılımcı sayısı belirlenirken veri toplama sürecinde doygunluğa ulaşılması hususu göz önünde bulundurulmuştur.³⁶

³³ Tümnüklü, "Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme", 553.

³⁴ Ali Baltacı, "Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?", *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 5/2 (2019), 379.

³⁵ Şener Büyükoztürk vd., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Pegem Akademi, 2014), 90; John W. Creswell, *Araştırma Deseni Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*, çev. Selçuk Beşir Demir (Ankara: Eğitim Kitap, 2017), 189.

³⁶ Creswell, *Araştırma Deseni Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*, 189.

Tablo 1. Velilerin Kişisel Bilgileri

Veli	Yaş	Öğrenim Durumu	Çocuğun Yaşı	Çocuğun Cinsiyeti	Kursta ikinci sene
V1	38	Ön lisans Mezun	4	Kız	
V2	38	İlkokul Mezun	5	Kız	+
V3	32	Lise Mezun	6	Kız	+
V4	38	Ortaokul Mezun	5	Kız	
V5	28	Lise Mezun	6	Kız	
V6	41	Ön lisans Mezun	6	Erkek	+
V7	39	Ortaokul Mezun	5	Kız	+
V8	31	Lisans Mezun	5 buçuk 6	Erkek	
V9	34	İlköğretim Mezun	5 buçuk 6	Erkek	
V10	29	Ön lisans Mezun	5 buçuk 6	Erkek	+
V11	38	Yüksekokul Mezun	4 buçuk 5	Kız	
V12	31	Lise Mezun	5 buçuk 6	Kız	+

Tablo 2. Öğreticilerin Kişisel Bilgileri

Öğretici	Yaş	Mesleki Kıdem	4-6 Yaş Kur'an Kursunda Çalışma Süresi	Öğrenim Durumu	Kurstaki Öğrencilerin Yaşı		
					4 Yaş	5 Yaş	6 Yaş
Ö1	45	3 Yıl	2 Yıl	Lisans Mezunu	3 öğrenci	4 öğrenci	3 öğrenci
Ö2	39	15 Yıl	6 Yıl	Ön lisans Mezunu	2 öğrenci	8 öğrenci	×
Ö3	45	3 Yıl	3 Yıl	Lisans Mezunu	×	7 öğrenci	4 öğrenci
Ö4	28	8 Yıl	5 Yıl	Ön lisans Mezunu	×	×	Hepsi
Ö5	45	12 Yıl	6 Yıl	Ön lisans Mezunu	×	3 öğrenci	7 öğrenci
Ö6	36	9 Yıl	5 Yıl	Ön lisans Mezunu	×	5 öğrenci	7 öğrenci
Ö7	42	8 Yıl	3 Yıl	Ön lisans Mezunu	1 öğrenci	4 öğrenci	5 öğrenci
Ö8	37	2 Yıl	2 Yıl	Lisans Mezunu	×	3 öğrenci	7 öğrenci
Ö9	31	8 Yıl	6 Yıl	Lisans Mezunu	2 öğrenci	6 öğrenci	×
Ö10	33	8 Yıl	6 Yıl	Lisans Mezunu	3 öğrenci	×	5 öğrenci
Ö11	30	9 Yıl	1. Yıl	Lisans Mezunu	×	1 öğrenci	5 öğrenci
Ö12	38	3 Yıl	1 Yıl	Lisans Mezunu	×	3 öğrenci	7 öğrenci

I. BÖLÜM

1. 4-6 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARIN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

İnsan, oldukça kompleks yapıya sahip bir canlıdır. Bu nedenle insan gelişimi üzerine çalışan bilim insanları, onu daha ayrıntılı ve kolay bir şekilde inceleyebilmek için gelişimi sosyal, duygusal, bilişsel ve fiziksel gibi alanlara ayırmıştır. Her bir gelişim alanı, insanın farklı bir yönünü ele almaktadır. Ancak bu farklılık, gelişim alanlarının birbirinden bağımsız olduğunu göstermez. Nitekim gelişim alanları birbirini olumlu veya olumsuz yönde etkilemekte bu nedenle birbirinden ayrı düşünülememektedir.³⁷

Farklı alanlar itibariyle gelişme gösteren insan dönemsel olarak da birtakım aşamalardan geçmekte ve bu gelişim dönemleri itibariyle farklı özelliklere sahip olmaktadır. Bu bölümde okul öncesi eğitim dönemini oluşturan ve ilk/erken çocukluk evresi olarak adlandırılan³⁸ 4, 5 ve 6 yaşların gelişimsel özellikleri ayrı ayrı ele alınarak değerlendirilecektir.

1.1.Dört Yaş Çocuğunun Gelişimsel Özellikleri

Dört yaşla birlikte çocuk dış dünya ile daha çok temasa geçmeye başlamaktadır. Bu dönemde geleceğin temellerinin atıldığı dış öğrenme dönemi başlamıştır. Çocuk, ailesi dışındaki bireylerle etkileşimde bulunarak gelişimine katkı sağlamaktadır.³⁹ Gelişim açısından çocuğun ilk beş yılı denge ve dengesizliklerle çevrilidir. Üç yaşında belli bir sakinlik ve dinginliğe ulaşan çocuk, dört yaşlarında hareketlenmeye ve huysuzlanmaya başlar. Bu yaşın genel özelliği, davranışlarda uyumsuzluk, dengesizlik ve eksikliklerdir.⁴⁰

³⁷ Mehmet Nas, *Çocukluk Dönemi Gelişimi ve Din Eğitimi* (İzmir: Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 20.

³⁸ Santrock, *Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi*, 17.

³⁹ Nuran Çelik, *4-6 Yaş Grubu Çocukların İnanç Esaslarını Algılayış Biçimleri* (Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 45.

⁴⁰ Zeynep Nezahat Cihandide, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi* (İstanbul: Dem Yayınları, 2014), 30.

1.1.1.Motor Gelişim

Erken çocukluk dönemini diğer dönemlerden ayırt etmemizi sağlayan en önemli değişim, boy ve kiloda meydana gelen belirgin artıştır. Bu artış cinsiyete bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Buna göre kız çocukları erkek çocuklara göre daha yağlı bir vücut yapısına sahip olup daha kaslı bir yapıda olan erkek çocuklarından daha hafif ve kısadır.⁴¹

Dört yaşına erişen çocuk, üç yaşa göre daha rahat yürür ve hareket eder. Motor becerisi gelişen çocuk bazı bedensel aktiviteleri gerçekleştirir. Çocuğun bitmeyecekmiş gibi bir enerjisi vardır. Oradan oraya atlar, zıplar ve koşar.⁴² Ancak koordinasyonu kaybedip sık sık düşebilir ve tökezleyebilir. Hareketlerinde tekmeleme, vurma gibi aşırılıklara kaçabilir. Çocuk gerildiği zaman tırnaklarını yeme, parmağını emme gibi tikler de oluşabilir.⁴³ Çocuklar atlayıp zıplamanın yanında yeni maceralara atılmayı da deneyebilirler. Bu maceracı tutumlarını parklarda ve bahçelerde kendilerini göstermek için kullanabilirler.⁴⁴ Bu yaşta çocuk bazı günlük ihtiyaçlarını karşılayabilir.⁴⁵ Örneğin; Elbisesini giyebilir, ellerini ve yüzünü yıkayabilir, üç tekerli bisiklete binebilir, top atma gibi oyunlar oynayabilir.⁴⁶

Dört yaş çocuğu, el ve parmaklarını kullanabilir. Boyama faaliyetinde kalemi tutabilirken, kesme çalışmalarında, makası tutmada biraz zorlanabilir.⁴⁷ Buna göre dört yaşındaki çocukların kaba motor becerileri ince motor becerilerine göre daha iyi gelişmiştir.⁴⁸ 36- 48 aylık çocuklar, düz çizgide yürüyebilmekte, basit şekilleri çizebilmektedir.⁴⁹ Beş yaşın aksine dört yaş, resim yapmayı bitirene kadar ne yaptığını

⁴¹ Santrock, *Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi*, 210.

⁴² Cihandide, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, 31.

⁴³ Fitzhugh Dodson, *Çocuk Eğitimi El Kitabı* (İstanbul: Ailem Yayınları, 2007), 102-103.

⁴⁴ Santrock, *Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi*, 211.

⁴⁵ Cihandide, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, 32.

⁴⁶ Sefa Saygılı, *Çocuk Psikolojisi* (İstanbul: Nesil Yayınları, 2018), 21-22.

⁴⁷ Cihandide, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, 32.

⁴⁸ Santrock, *Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi*, 212.

⁴⁹ MEB, *Okul Öncesi Eğitim Programı*, 31.

bilmemektedir.⁵⁰ Ayrıca 4 yaş çocuğu, belirgin insan çizimlerinden ziyade kolu, bacağı olan çöp adam çizebilir.⁵¹

1.1.2. Psikososyal Gelişim

İnsanoğlunun çevresindeki kişilerle kurduğu iletişim sonucunda, kendini ve yeteneklerini tanıması, topluma ayak uydurması sürecine sosyal gelişim denir. Topluma uyum sağlayabilmek için çocuk, doğduğu andan itibaren etrafında bulunan insanları gözlemlemekte ve taklit etmektedir.⁵² İlk aylarda sosyal olarak kimseye bağlı olmayan çocuk, gördüğü herkese gülümseyerek iletişim halindedir. Beş ay civarında çocuk, anne ile farklı bir bağ kurar. Bu süreçte kurulan bağ çocukta güven duygusunun oluşumu için oldukça önemlidir.⁵³ Daha sonrasında çocuk, aile dışındaki bireylerle iletişim kurmaya başlar. Kurulan iletişim sonucunda farklı insanları tanımak ve gözlemlemek çocuğun hoşuna gider. Böylece çocuk, sosyal hayatın içerisinde kendini bulur. Çocuğun iletişim kurduğu insan sayısı da sosyalleşmede önemlidir. Arkadaş ortamı, okul ortamı gibi faktörler gelişimi olumlu yönde etkilemektedir.⁵⁴

Sosyal açıdan 4 yaş çocuğu çevresindeki insanların davranışlarını taklit eder. Yetişkinlerle kurduğu ilişkinin yanında arkadaşları ile daha fazla vakit geçirmeye başlar.⁵⁵ Ancak ilişkilerinde başkalarının duygularını önemsemez ve istediği gibi hareket etme eğilimindedir. Kendi sözü dinlenmediğinde arkadaşları ile dövüşür ve kavga eder, geçinmede zorluk yaşar ancak arkadaşlık çocuk için önemlidir.⁵⁶ Küçük gruplar halinde oynamak çocuğa daha çekici gelebilir. Bu yaşlar, paylaşma, yardımlaşma gibi değerleri hayata geçirme dönemidir. İnsanları gözlemleme bu yaşın özelliklerindendir.⁵⁷ Bu nedenle çocuk, yetişkinlerin davranışlarını taklit etmektedir.⁵⁸

⁵⁰ Fitzhugh Dodson, *Çocuk Eğitimi El Kitabı*, 106.

⁵¹ Selda Ünal Gürocak, *Anasınıfına Devam Eden 60-72 Ay Çocukların Dil Gelişimi ve İnce Motor Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi*, (Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007), 60.

⁵² Nas, *Çocukluk Dönemi Gelişimi ve Din Eğitimi*, 40.

⁵³ Cemil Oruç, *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi*, (İstanbul: Dem Yayınları, 2011), 89.

⁵⁴ Haluk Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2017), 102.

⁵⁵ Ayla Oktay, "Okul Öncesi Dönemi (3-6 Yaş)", *Ana Baba Okulu*, ed. Haluk Yavuzer (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2011), 46.

⁵⁶ Dodson, *Çocuk Eğitimi El Kitabı*, 103.

⁵⁷ Saygılı, *Çocuk Psikolojisi*, 42-43.

⁵⁸ Oruç, *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi*, 91.

Dört yaşındaki çocuk, çevresindekilerle arkadaşlık kurmayı sever ancak bir anda olumsuz davranışlar gösterebilir. Bu dönemde çocuk ilk başta yaptığı şeyi çok farklı bir sonla bitirebilir. Örneğin; Legolardan yaptığı oyuncağın bir ev olduğunu ifade ederken bir müddet sonra onun bir araba olduğunu ifade edebilmektedir.⁵⁹

Duygusal gelişim açısından çocuklar, gün içerisinde mutluluk, sevgi, kıskançlık, öfke gibi pek çok duyguyu yaşamaktadır. Yaşanan bu duygular yetişkinlerin verdiği duygusal tepkileri anlamaları için önemlidir.⁶⁰

İlk çocukluk döneminde çocuk için en önemli duygusal ihtiyaç sevgidir. Bunu başlangıçta sağlayacak en önemli kişi ise annedir. Aynı şekilde bağlanma ve sığınma ihtiyacı duyan çocuk da ebeveynine yönelir.⁶¹ Örneğin; kavga ettiği arkadaşından darbe aldığı anda annesinin kucağına sığınır ve şefkat bekler. Sevgi ve ilgi eksikliği hissettiğinde ise kıskançlık tepkisi verebilir. Dışarıya yönelik kıskançlık insanları ilgilendiren sosyal bir olaydır. Küçük yaşlarda kıskançlık ise daha çok kardeş kıskançlığı olarak açığa çıkar. Bu durumda çocuk kardeşine vurma, sıkma, ısırma gibi davranışlarda bulunabilir.⁶²

Bu dönemde çocuğun hissettiği bir diğer duygu, korkudur. Ani seslerden, karanlıktan, hayali varlıklardan korkabilir. Korkuların oluşmasında çocuğun yaşadığı herhangi bir olayın da etkisi olabilmektedir.⁶³

Çocuk, 4-5 yaşlarında kendi duygularını ifade edebildiği gibi çevresindeki insanların duygularını da ifade edebilir. Örneğin: “Arkadaşım çok iyi birisi”, “Annem bana kızgın”, “Kardeşim üzgün” gibi cümleler kurabilir.⁶⁴ Çocukların küçük yaşlardan itibaren bu duygularını ifade etmelerine izin vermek gerekir. Baskıcı tutum; korku ve psikolojik sorunları beraberinde getirir.⁶⁵

Dört yaş çocuğu insanlarla iletişim kurabilir ancak kendisinin istekleri yerine getirilmediğinde bağırabilir, kavga edebilir. İnsanlardan bağımsız hareket etmek ister. Çevresindekileri örnek alıp onlarla özdeşleşebilir. Kızlar kızları, erkeler erkekleri model

⁵⁹ Fitzhugh Dodson, *Baba Gibi Yar Olmaz*, çev. Seçkin Selvi (İstanbul: Özgür Yayıncıları, 1997), 52-53.

⁶⁰ Santrock, *Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi*, 245.

⁶¹ Mehmet Emin Ay, *Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım?* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2019), 49-50.

⁶² Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, 96.

⁶³ Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, 94-95.

⁶⁴ Santrock, *Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi*, 244.

⁶⁵ Dodson, *Baba Gibi Yar Olmaz*, 60-61.

olarak alır.⁶⁶ Bu duygusal davranışların, çocuğun evin dışına çıktığı ilk yıllarda ise daha hissedilebilir olması muhtemeldir.

Dini gelişim, psikososyal gelişim içerisinde önemli bir alt başlıktır. Dini gelişim, kişinin doğumuyla birlikte başlayıp ölümüne kadar devam eden süreçte çocukluk, ergenlik, yetişkinlik, yaşlılık gibi gelişim basamaklarına göre din alanında görülen gelişim ve değişimdir.⁶⁷ Dini gelişimin gerçekleşmesinde insana ait tüm duyguların etkisi vardır. Özellikle insanın başkaları tarafından himaye edilme, sevgi ve şefkat duygularına duyduğu ihtiyaç, dini yaşantının şekillenmesinde önemlidir. Çocuk, duygusal manada bu ihtiyaçları kendi başına karşılayamaz. O nedenle başkalarından yardım almak ve ilişki kurmak durumundadır.⁶⁸ Bu süreçte devreye çocuğun fiziksel, ruhsal, duygusal ihtiyaçlarını karşılayan anne ve baba girer. Çocuğun dine karşı olumlu veya olumsuz tavır geliştirmesi önemli ölçüde aileye ve çevresine bağlıdır.⁶⁹ Çünkü çocuğun dini olarak ilk öğrenmeleri taklitle dayalıdır. Çocuk, çevresindekileri izler ve ona göre davranır. İlk başta çocuk tarafından bilinç dışı yapılan bu davranışlar, zihinsel gelişim ile birlikte, bilinçli davranışlara dönüşür.⁷⁰

Okul öncesi dönemde çocuk şüphelenmeden, içtenlikle Allah'a inanabilir.⁷¹ Çünkü çocuklar, fitri olarak kendi iç dünyalarında dini duyguyu bulma ve geliştirme gücüne sahiptir.⁷² 3 yaşlarında ise artık Allah'ı sembolik olarak şekillendirmeye çalışır. Bu durumda yanlış bir Allah algısı oluştuğu düşünülmemelidir. Çünkü bu yaşlarda çocuk soyut alanı kavrama melekeseine henüz sahip değildir.⁷³

Bu dönemde etrafında gördüğü her şeyi ilginç bulan ve merak eden çocuk, birçok soru sorar. Çocuğun sorduğu soruya verilen cevap, kendi inanışını ve değerlerini oluşturması açısından önemlidir.⁷⁴ Yaş ilerledikçe bu merak ve ilgi azalacağından bu

⁶⁶ Cihandide, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, 34.

⁶⁷ Halil Apaydın, *Din Psikolojisi Terimler Sözlüğü* (İstanbul: Bilimkent Yayınları, 2016), 76.

⁶⁸ W.H. Clark, "Çocukluk Dönemi Dini", çev. Neda Armaner, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Ankara: Cilt 24/1 (1981), 178- 180.

⁶⁹ Selçuk, "Çocuk Eğitiminde Dini Motifler (Okul Öncesi Çağ)"115.

⁷⁰ Cihandide, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, 64.

⁷¹ Ay, *Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım*, 79-82.

⁷² Mustafa Tavukcuoğlu, "Okulöncesi Çocuğunun Eğitiminde Din Duygusu Ve Din Eğitimi", *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14 / 14 (2002), 57.

⁷³ Mustafa Köylü- Cemil Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*(Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2017), 60.

⁷⁴ Mustafa Köylü, *Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi* (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2017), 89-91.

dönemin en iyi şekilde değerlendirilmesi gerekir. Çocuğun ilgisini köreltmeden, sorulara somut örneklerle cevap verilmelidir.⁷⁵

1.1.3. Bilişsel Gelişim

‘Bilişsel’ sözcüğü akıl, bilgi, düşünme, anlamlandırma gibi faaliyetleri kapsamaktadır.⁷⁶ Bilişsel gelişim ise insanın akletmesi, düşünmesi, kavraması, anlamlandırması ve zihni olarak gerçekleştirdiği tüm melekelerin, yaşamın her bir adımında şekillenip, değişmesidir.

Bilişsel gelişim denince akla gelen önemli isimlerden biri Jean Piaget’tir. Piaget’e göre her çocuğun izlemek zorunda olduğu gelişim basamakları vardır. Bu basamaklar geçildikçe anlama ve kavrama dünyası gelişir. Basamakların düzgün bir şekilde ilerlemesinde kalıtımın etkisi olduğu gibi çevrenin de etkisi vardır. Çevrenin farklılığı ve zenginliği, çocukta güçlü bir zihin gelişimini sağlamaktadır.⁷⁷ Çocuğun kendi dünyasını anlamlandırma çabası, çevrede gördükleri ile ilgili faaliyete geçmesidir.⁷⁸

Piaget’e göre zihin gelişimi belli bir sıra içinde aşama aşama gerçekleşir. Piaget’in dört döneme ayırdığı bu gelişimsel süreçte basamaklar sırasıyla şöyledir: duyu-hareket dönemi (0-2 yaş), işlem öncesi dönem (2-7 yaş), somut işlemler dönemi (7-12 yaş) ve somut işlemler dönemidir.(12 yaş ve sonrası) Dört yaş, bu dönemlerden ikincisi olan işlem öncesi döneme denk gelmektedir. Kendi içinde ikiye ayrılan bu dönemin ilk iki yılı sembolik işlem dönemi olarak adlandırılırken, 4-7 yaş aralığına denk gelen süreç sezgisel işlem dönemi olarak isimlendirilir.⁷⁹

Sembolik işlem döneminde ilk kelimelerini kullanan çocuk, öğrendiği dil ile çevresini kavramaya çalışır.⁸⁰ Çocuklar, kendilerini ifade etmek için pek çok farklı sembol kullanırlar.⁸¹ Bu semboller, çocuğun oyunlarında da kendini gösterir.⁸² Çocuklar ‘-mış

⁷⁵ Selçuk, “Çocuk Eğitiminde Dini Motifler (Okul Öncesi Çağ)” 112.

⁷⁶ Binnur Yeşilyaprak (ed.), *Eğitim Psikolojisi* (Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2019), 84-85.

⁷⁷ Oruç, *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi*, 77.

⁷⁸ Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, 36.

⁷⁹ Cengiz Şahin (ed.), *Gelişim Psikolojisi* (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2016), 76-80.

⁸⁰ Şahin, *Gelişim Psikolojisi*, 78-79.

⁸¹ Santrock, *Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi*, 217.

⁸² Şahin, *Gelişim Psikolojisi*, 78.

gibi' oyunlar oynarlar.⁸³ Oyun açısından çocuğun dünyası zenginleşir ve çocuk, çok farklı nesneleri kullanarak kendisine hayali bir dünya yaratabilir.⁸⁴

Bilişsel anlamda çevresini zihninde tanımlamaya çalışan çocuklar bunun için birçok soru sorar. Önemli olan bu soruların geçirtilmeden cevaplanmasıdır. Çocuğun ilgisi ve merakı köreltilmemelidir.⁸⁵

Bu dönemde görülen özelliklerden biri de *animizm* (canlandırmacılık)dir.⁸⁶ Çocuk, kapıya veya herhangi bir cansız nesneye vücudunu vurduğunda karşısında canlı biri varmış gibi tepki gösterip bağırarak ve 'kötü kapı' gibi ifadeler kullanabilmektedir.

Görülen özelliklerden bir diğeri *benmerkezcilik*dir. Çocuk, kendi algısı ile diğer insanların algısı arasındaki farkı anlayamaz. Olayları kendi bakış açısı ile ifade eder.⁸⁷ Bu süreçte anne babalar veya öğretmenler tarafından benmerkezciliğin, çocuğun bu yaştaki gelişim özelliği olarak kabul edilmesi ve çocuğun isteklerinin, sorduğu soruların ya da sorunların çözümünde göz önünde bulundurulması önemlidir.⁸⁸

Bilişsel gelişimde önemli bir konu da dil gelişimidir. Dil, insanın kendini ifade etmede kullandığı en güçlü iletişim biçimidir. Çocukluk yıllarında farklı sesler ile devam eden süreç anlamlı kelimelerin oluşumu ile dile dönüşür. Evrensel olarak dilin 4-5 yaşlarda kazanıldığı da ifade edilmektedir.⁸⁹ Bu süreç, 2-3 yaşlarında karmaşık cümleleri kurma, 4 yaşında da karşısındaki kişinin düzeyine uygun bir dil kullanma olarak kendini gösterir.⁹⁰

Bu dönemde çocuk, zaman ve mekan önemli olmaksızın kendini her yerde ifade etmek ister. En fazla "Neden?", "Nasıl?", "Ne?" gibi sorular sorar. Şiir, bilmece ve hikayelere ilgi duyar.⁹¹

Çocuk, yetişkinlerin kullandığı ifadelerin kimi zaman bir benzerini kullanabilir.⁹² 3-4 yaş civarında çocuk, çevresinde gördüğü hayvanları, çizgi filmlerindeki nesneleri ve ev

⁸³ Santrock, *Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi*, 217.

⁸⁴ Binnur Yeşilyaprak, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi* (Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2003), 95.

⁸⁵ Oktay, "Okul Öncesi Dönemi (3-6 Yaş)", 45-46.

⁸⁶ Hatice Ergin (ed.), *Gelişim Psikolojisi*, (Ankara: Nobel Yayıncılık, 2017), 115.

⁸⁷ Santrock, *Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi*, 217.

⁸⁸ Uğur Gürkan, *Gelişim Psikolojisi*, (Ankara: Nobel Yayıncılık, 2019), 147.

⁸⁹ F. Figen Güler, *48-60 Aylar Arasındaki Türk Çocuklarının Dil Yapılarının İncelenmesi* (Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1990), 32.

⁹⁰ Santrock, *Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi*, 230-231.

⁹¹ Cihandide, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, 33.

⁹² Şahin, *Gelişim Psikolojisi*, 92.

içinde gördüklerini isimlendirebilir.⁹³ Zaman geçtikçe çocuğun sözcük kapasitesi artar. 36-48 aylık çocuklar, kısa cümleler kurarak karşısındaki kişi ile sohbet edebilir ve sorulan sorulara cevap verebilirler.⁹⁴

Dil problemlerinin özellikle kekemelik sorununun ortaya çıktığı bu yaşlarda çocuğun gelişimi dikkatle izlenmelidir.⁹⁵ Çocuklar, aynı dil yeteneklerine sahip olarak doğuyor gibi gözükse de gerekli olan ses uyarıcılarını alamadıklarında dil problemleri ortaya çıkabilmektedir.⁹⁶ Ses uyarıcılarının dil gelişiminde etkisi olduğu gibi sağlık, zeka, sosyo-ekonomik koşullar, cinsiyet, aile ilişkileri, konuşmaya teşvik gibi faktörlerin de dil gelişiminde önemli bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin; çocuğun okuduğu kitap sayısının, ebeveynin ilgisinin, aile ile geçirilen vaktin çocuğun düzgün ve çabuk konuşmasında etkisi yadsınamaz bir gerçektir.⁹⁷

1.2.Beş Yaş Çocuğunun Gelişimsel Özellikleri

Beş yaş çocuğu ile dört yaş çocuğu arasında önemli farklar bulunmaktadır. Dört yaş kararsızlık, aşırıya kaçma gibi özellikler taşıırken beş yaş uyumlu, dengeli, kendini kotarabilme özelliği taşımaktadır.⁹⁸

Çocuk bu dönemde büyüklerin desteğine çok fazla ihtiyaç duymaz. Oyunlarında yetişkin gibi davranarak öğretmen, doktor, anne-baba rollerine bürünür. Bu dönemde çocuğa birtakım görevler verilerek hayata dair sorumluluk bilinci kazan kazandırılabilir. Ancak dikkat edilecek husus, çocuğun başaracağı şekilde görevlendirilmesidir.⁹⁹

1.2.1. Motor Gelişim

Beş yaşındaki çocuk motor gelişimi açısından dört yaşa göre oldukça gelişmiştir. Çocuk zıplamada, ip atlamada başarılıdır. Denge gerektiren bisiklet sürme, çizgi üzerinde yürüme gibi aktivitelerde başarılıdır.¹⁰⁰ Ayrıca bu dönemde çocuklar iyi bir şekilde koşarlar. Tehlikeli işlere kalkışıp, farklı nesnelere tırmanabilirler.¹⁰¹

⁹³ Şenay Yapıcı, “Çocukta Dil Gelişimi”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 8/1 (2006), 14.

⁹⁴ MEB, Okul Öncesi Eğitim Programı, 24.

⁹⁵ Fahri Temizyürek, “Çocukta Dil Gelişim Süreci”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 7 (2007),172.

⁹⁶ Milli Eğitim Bakanlığı, 0-72 Ay Dil Gelişimi, Ankara, 2015, 4.

⁹⁷ Haluk Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, 90.

⁹⁸ Cihandide, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, 37.

⁹⁹ Oktay, “Okul Öncesi Dönemi (3-6 Yaş)”, 46.

¹⁰⁰ Cihandide, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, 38-39.

¹⁰¹ Santrock, *Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi*, 211.

İnce motor becerileri gelişmiştir. Boyama yaparken taşırmadan boyayabilir, rahat bir şekilde kalem tutabilir. Bir resme başlarken ne çizeceğini bilir, ipliğe boncuk geçirebilir, kendi başına giyinebilir ve yemek yiyebilir. Saçlarını tarayıp dişlerini fırçalayabilir.¹⁰²

1.2.2. Psikososyal Gelişim

Beş yaş, çocuk ve aile için “altın yaş” olarak görülmektedir. Bunun nedeni ise çevresiyle olumlu, yeterli ve dengeli bir ilişki kurmasıdır.¹⁰³ Bu yaş çocuğu, toplumsallaşmış bir birey olmuştur.¹⁰⁴ Dört yaş dönemindeki inatçılık ve uyumsuzluk yerini uyum ve anlayışa bırakmıştır. Beş yaş çocuğu, sorumluluk alarak insanlara yardım etmeye çalışır. Arkadaşları ile ilişkisinde dört yaşa göre daha uyumludur.¹⁰⁵ Çocuk arkadaşları ile oyun oynamayı, oyuncakları paylaşmayı sever. Ailesi ile vakit geçirmeyi sevmekle birlikte başkaları ile de beraber vakit geçirebilir. Bu beraberlik çocuğa, toplumsal kuralları öğrenmesinde yardımcı olur.¹⁰⁶

Çocuğun kişiliği beş yaş civarı belirginleşmektedir. Bu nedenle dört yaşın değişken ruh halinden sıyrılmış, belli bir olgunluk ve ifadelerde netlik kazanmıştır. Dört yaşındaki çocuk, hareketli ve yerinde durmazken beş yaşındaki çocuk daha sakinir.¹⁰⁷

Beş yaş çocuğu duygusal açıdan önceki yaşlara göre bir denge içerisindedir. Duygularını kontrol etmede başarılı olabilir. Yaptığı bir iş, takdir edildiğinde hoşuna gider ve başkalarını hoşnut etmeyi sever. Kendinden küçüklere ve hayvanlara karşı sevgi dolu ve koruyucu davranır.¹⁰⁸ Bu dönemde çocuk uyumludur. Annesine yardım etmeyi ve birlikte bir şeyler yapmayı sever. Ayrıca söylenenleri yerine getirme eğilimindedir.¹⁰⁹ Herhangi bir durumda soğukkanlı olmayı başarabilir. 3-4 yaşa göre olgunluk kazanmıştır. Bağımsız olma evresine geçme aşamasındadır.¹¹⁰

Dini gelişim açısından 5 yaşındaki çocuk, her şeyin Allah tarafından yaratıldığını düşünmekle birlikte yaratılanların kendisi için var olduğu düşüncesindedir. Bu yaştaki

¹⁰² Cihandide, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, 39.

¹⁰³ Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, 105.

¹⁰⁴ Cihandide, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, 43.

¹⁰⁵ Tüfekçi, *Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kursları Eğitiminin Öğretici ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi*, 12.

¹⁰⁶ Cihandide, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, 43-44.

¹⁰⁷ Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, 106.

¹⁰⁸ Cihandide, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, 41-42.

¹⁰⁹ Dodson, *Çocuk Eğitimi El Kitabı*, 106.

¹¹⁰ Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, 107.

çocukların dini manada desteklenmesi, günlük hayatta yetişkinlerin rehberliğiyle gerçekleşecektir. Cami ziyareti, hikaye ve kıssa anlatma, yetişkinlerin ibadet esnasındaki örnekliği gibi hususlar Allah tasavvurunun oluşmasında etkilidir.¹¹¹

1.2.3. Bilişsel Gelişim

Beş yaşındaki çocuk, Piaget'in bilişsel gelişim kuramına göre, sezgisel düşünce evresinin ortalarındadır. Bu dönemde çocuk, nesneleri ayırt eder, nesne ve rakamlar arası ilişki kurar, renkleri isimlendirir, eksik parçaları resme bakarak tamamlayabilir, bir olayı oluş sırasına göre sıralayabilir.¹¹²

Dört yaşında çocuk, çevresindekilere pek çok soru sormaktadır. Çocuk beş yaşına geldiğinde ise nesneler ve varlıklar arasındaki ilişkiyi anlamlandırma çabası içerisindedir.¹¹³

Çocuk, 5 yaşına kadar etrafındaki insanların kullandığı kelimeleri ve cümleleri taklit eder. Beşinci yaşından itibaren artık kendine özgü ifadeler kullanmakla birlikte etrafındaki insanları dinleyerek taklit etmeye devam eder. Hatta bazen, yetişkinlerin kurduğu hatalı kelime ve cümleleri düzeltebilir.¹¹⁴ Cümle kurarken içinde, altında, üstünde gibi ifadeleri kullanabilir. Zıt kavramları anlar ve zamanlara (şimdiki zaman gibi) göre cümle kurabilir.¹¹⁵ Çocuk, konuşmalarında olumsuz ifadeler kullanabilir.¹¹⁶ Tekerleme gibi ifadelerle ilgisi vardır. Konuşmanın yanında yazı diline de ilgi duymaya başlamıştır.¹¹⁷ Bu dönemde çocuk olayları ve düşüncelerini belli bir sıraya göre anlatabilir. Kitaplara ilgisi vardır. Kitap okunurken çıkan ses ile kitaptaki nesneleri ilişkilendirebilir. Ayrıca bu dönemde, soru sormaya devam eder.¹¹⁸

1.3. Altı Yaş Çocuğunun Gelişimsel Özellikleri

Son çocukluk dönemine girmeye başlayan çocuk, beş yaşındaki dengeli ve uyumlu hali geride bırakarak dengesiz ve isyankar bir tutum içine girer. Aslında çocuk, daha

¹¹¹ Köylü- Oruç, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*, 61-63.

¹¹² MEB, Okul Öncesi Eğitim Programı, 19.

¹¹³ Santrock, *Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi*, 218.

¹¹⁴ Ali Çiçek, "0-6 Yaş Grubu Çocuklarda Dil Gelişimi", *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 4/1 (2002), 119.

¹¹⁵ Bilge Bağcı Ayrancı, "0-12 Yaş Dil Gelişimi Uygulamaları ve Yapılması Gerekenler", *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 8 / 1 (2018), 23.

¹¹⁶ MEB, Okul Öncesi Eğitim Programı, 24.

¹¹⁷ Temizyürek, "Çocukta Dil Gelişim Süreci", 172.

¹¹⁸ Ünal Gürocak, *Anasının Devam Eden 60-72 Ay Çocukların Dil Gelişimi ve İnce Motor Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi*, 27.

önceki kritik dönemlerden biri olan 2,5 yaş sendromuna benzer bir özellik göstermektedir. Çocuk, 2,5 yaş dönemindeki gibi karar verme konusunda zorlanır ve büyüklerine karşı gelir. Ayrıca bu yaş çocuk için bedensel ve psikolojik geçişlerin yaşandığı bir dönemdir.¹¹⁹

1.3.1. Motor Gelişim

Altı yaş çocuğu kaba ve ince motor becerileri açısından birçok kazanımı gerçekleştirmektedir. Örneğin; engellerin üzerinden atlayabilir, tek ayak üzerinde sıçrayabilir, vücudunu dengede tutabilir, belli mesafeden hedefi vurabilir, yatay, dikey eğriler çizebilir.¹²⁰ Koordine hareket edebilir, kalemle harf ve rakam çizebilir.¹²¹ Çocuğun çizdiği resimlerde belli bir konu ve saydamlık vardır. Saydamlıktan kasıt ev içerisinde var olan nesnelerin çizilebilmesidir.¹²²

1.3.2. Psikososyal Gelişim

Bu dönem, çocuğun aile ilişkilerinden ziyade arkadaş ilişkisi kurduğu, tek başına oynamak yerine grup oyunlarını tercih ettiği bir dönemdir.¹²³ Bu yaşta çocuk, hızlı bir şekilde sosyalleşir. İnsanlarla iletişim kurmada, arkadaşlarıyla birlikte oyun oynamada¹²⁴, kurallara uyma, sorumluluklarını yerine getirme ve gerektiği zaman lider konumuna geçmede başarılıdır.¹²⁵

Altı yaşındaki çocuklar, özellikle önceki yıllardan okul deneyimi olanlar, sosyal ilişkilerinde çok daha başarılı olabilir. Bu ise, henüz okula başlamış olan 4 veya 5 yaşındaki arkadaşlarıyla aralarında belirgin bir farklılık yaratabilecek önemli bir konudur.

Bu dönemde çocuk duygularını belli eder, duygularını kontrol edebilir, karşısındaki insanın duygularını açıklayabilir, kendine güven duyar.¹²⁶ 2-5 yaşlarından itibaren çocukta var olan korku duygusu, 6 yaştan sonra giderek azalmaya başlar. Çocuğun 4-5 yaşlarında hayali yaratık, hırsız, köpek, karanlık gibi korkuları vardır. Bu korkular 6 yaştan sonra yarananma ve çevreye ilişkin korkulara dönüşür.¹²⁷

¹¹⁹ Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, 113.

¹²⁰ MEB, Okul Öncesi Eğitim Programı, 31.

¹²¹ MEB, *Erken Çocukluk Dönemi El Kitabı* (İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı, 2015), 19.

¹²² Ünal Gürocak, *Anasınıfına Devam Eden 60-72 Ay Çocukların Dil Gelişimi ve İnce Motor Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi*, 60.

¹²³ Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, 114.

¹²⁴ Gülhan Çetinel, *Okul Öncesi Çocuğuna Sahip Annenin Çocuk Yetiştirme Tutumu İle Çocuğun Dinleme Becerisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, (Mersin: Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016), 11.

¹²⁵ MEB, Okul Öncesi Eğitim Programı, 27.

¹²⁶ MEB, Okul Öncesi Eğitim Programı, 27.

¹²⁷ Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi*, 94-95.

Dini gelişim ele alındığında, 5-6 yaştan itibaren çocuğun anne babaya duyduğu hayranlığın azalmaya başladığı görülür. Çünkü çocuk, anne ve babasının her şeye gücü yetmediğini, onların da hata yapabildiğini görür. Böylece çocuğun ebeveyni üzerinden kurduğu bağlanma duygusu yerini Allah inancına bırakır. Çocuk 6 yaşına geldiğinde ise varlıkların Allah tarafından yaratıldığını düşünebilir. Somut bir insana benzettiği Allah'ı, soyut olarak anlamlandırma ise 6 ile 11 yaş arasında gerçekleşecektir.¹²⁸

Dini motiflerin serpiştirildiği hikayelerin, çocuğun dini ve ahlaki gelişiminde büyük rolü vardır. Yapılacak etkinlikler, oynanacak oyunlar ve verilecek eğitimler ahlak süzgecinden geçirilmelidir.¹²⁹ Okul öncesi ahlaki gelişimde önemli etkisi olan bir diğer kavram duadır. Çocuk, kısa ve söyleyebileceği duaları bu dönemde öğrenebilir. Öğrendiği dualar, Allah ile çocuk arasındaki iletişimin kuvvetlenmesine ve yakınlığın artmasına vesile olacaktır.¹³⁰

1.3.4. Bilişsel Gelişim

Altı yaş, işlem öncesi dönem içinde bulunan sezgisel evrede yer almaktadır. Bu dönemin özelliklerindin biri bütünleştirme ve bağdaştırmadır. Çocuk, ilgisi olmayan şeyleri birbiri ile bağdaştırabilir. 7-8 yaşlarda anlama ve akıl yürütme yetisi geliştiği için bu yaşta çocuktaki bütünleştirme özelliği gelişmeye devam etmektedir.¹³¹

Bu dönemde çocuk, günün farklı zaman dilimlerini bilir, eşleştirme, gruplama ve sıralama yapabilir, 20' ye kadar sayıları sayabilir. Gördüğü resimdeki ayrıntıları hatırlayabilir. Neden – sonuç ilişkisi kurabilir.¹³²

Altı yaş çocuğu, dil açısından belli bir olgunluğa ulaşmıştır. 4-5 yaşta kullanılan benmerkezli dilden sıyrılmaya başlamıştır. Taklitin yerini öğrenme amaçlı soru sorma almıştır.¹³³ Çocuk, dil bilgisi kurallarına uyarak akıcı bir şekilde konuşabilmektedir. İnsanlara derdini anlatma konusunda başarılıdır. Zamirleri ve zarfları kullanabilir. Dinlediği bir hikayeyi anlatabilir.¹³⁴ 6-8 kelimelik cümle kurabilir.¹³⁵

¹²⁸ Antoine Vergote, "Çocuklukta Din". Çev. Fırat Erdoğan. *AÜİFD* 22/1 (1978), 317-319.

¹²⁹ Süleyman Şen, *4-6 Yaş Grubu Çocuklarda Kur'an Tasavvuru*, (Uşak: Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 57.

¹³⁰ Tavukçuoğlu, "Okulöncesi Çocuğunun Eğitiminde Din Duygusu Ve Din Eğitimi", 59; İbrahim Kurt, *Velilerin 4-6 Yaş Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)*, 29.

¹³¹ Cihandide, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, 52-53.

¹³² MEB, *Okul Öncesi Eğitim Programı*, 19.

¹³³ Temizyürek, "Çocukta Dil Gelişim Süreci", 172.

¹³⁴ MEB, *Okul Öncesi Eğitim Programı*, 24.

II. BÖLÜM

2. DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI 4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURSLARI

Okul öncesi dönem, çocukların hızlı bir şekilde geliştiği ve öğrenme anlamında oldukça dinamik olduğu bir dönemdir. Bu dönemde çocuğun eğitiminde ilk rolü üstlenen anne-baba, daha sonrasında ise okul öncesi eğitim kurumlarıdır.¹³⁶ Bu kurumlardan biri de DİB'e bağlı 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarıdır. Bu bölümde 4-6 yaş Kur'an kursları açılış süreci, öğretim programı, fiziki mekan ve donanım şartları, ders materyalleri ele alınacaktır.

2.3. Açılışından Günümüze 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları

Yaygın din eğitimi, her yaş ve düzeyde insana İslam dinini ve ahlakını en güzel şekilde anlatmak ve hayatlarında uygulamalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır.¹³⁷ Bu hususta önemli bir görevi üstlenen DİB, yaygın din eğitimi faaliyetleri adı altında yetişkinlere, gençlere, engellilere, mültecilere ve çocuklara dini eğitim imkanı sunmaktadır. Araştırmamızın ana konusunu teşkil eden, 4-6 yaş Kur'an kursları Din Eğitimi Projesi, yaş sınırlamasını kaldıran 17.09.2011 tarih ve 653 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin¹³⁸ yürürlüğe girmesiyle başlamıştır. Bu süreç, 2013-2014 eğitim öğretim yılında 10 pilot ilde¹³⁹ uygulanmaya başlanan 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programı, toplum tarafından benimsenmiş ve büyük bir ivme yakalamıştır.¹⁴⁰ Bu ivme, 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretim programının geliştirilme ve yenilenme ihtiyacını doğurmuştur. Böylece 2014 yılında yürürlüğe giren 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretim Programı 2018 yılında geliştirilmiştir.¹⁴¹

¹³⁵ Yapıcı, "Çocukta Dil Gelişimi", 15.

¹³⁶ Ayla Oktay, "Türkiye'de Okul Öncesi Eğitim", *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 2/2 (2013), 151.

¹³⁷ Hüseyin Yılmaz, "Yaygın Din Eğitimi Kurumları ve Toplumsal Barış", *CÜİF* 5 / 2 (Aralık 2001), 334.

¹³⁸ 17/09/2011 tarih ve 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname.

¹³⁹ DİB, 4-6 Yaş Kur'an Kursları, erişim: 14 Nisan 2022, <https://egitimhizmetleri.diyamet.gov.tr/detay/466/4-6-ya%C5%9F-grubu-kur'an-kurslar%C4%B1>

¹⁴⁰ Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 5.

¹⁴¹ Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 6.

2.4. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretim Programı

Bu bölümde öğretim programının amacı, temel yaklaşımı, temel ilkeler ve öğretici yeterlikleri, ders ve kazanımlar ele alınacaktır. 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretim programının amacı, İslam dininin değerlerini fark etmek ve bu değerleri hayata geçirmek, Kur'an-ı Kerim'i tanımak, sevgi temelinde Allah'ı ve peygamberi tanımak, dini ve ahlaki gelişimi tamamlamakla birlikte diğer gelişim alanlarına (bedensel, zihinsel vb.) katkı sağlamaktır.

4-6 yaş grubu öğretim programının temel yaklaşımı ise, çocukların gelişim özelliklerini ve bireysel farklılıklarını dikkate almak, esnek çerçeve öğretim programı anlayışı içerisinde eğitim- öğretimde farklı yöntem ve teknikleri kullanmak ve eğitim sürecinde aile katılımını esas almaktır.

4-6 yaş grubu öğretim programının temel ilkeleri, sevgi, saygı, yardımlaşma gibi değerlerin çocuğun hazırbulunuşluk seviyesine göre oyun yöntemi ile verilmeli, çocuğun anlayacağı şekilde Kur'an harfleri öğretilmeli, peygamberimizin daha çok kişiliği ve örnekliği üzerinde durulmalı, çocukların kendini gerçekleştirme, keşfetmesi ve tanınmasına olanak sağlanmalıdır. Bu ilkeleri uygulamada öğretici özenli, planlı ve programlı olmalı, derse girmeden önce hazırlık yapmalı, eğitimde farklı yöntem ve teknikler kullanmalı, çocuğun yetenekleri doğrultusunda kendini geliştirmesini sağlamalıdır.

Öğretim programında yer alan Kur'an kursu öğretici yeterlikleri ele alındığında, bir öğretici; öğretim programının amaç ve ilkelerini bilir. Çocuklarla iletişim kurma konusunda başarılıdır. Çocukların bilişsel, fiziksel, duygusal, sosyal, dini gelişim özelliklerine göre hangi çocuğa nasıl eğitim vereceği bilgisine sahiptir. Ele alacağı konu ile ilgili farklı materyaller ortaya koyabilir. Eğitim sürecine ailenin katılımını sağlar. Kur'an kursu öğreticileriyle olumlu bir ilişki geliştirir.

Öğretim programında dersler ve kazanımlar, Kur'an-ı Kerim ve Dini Bilgiler olmak üzere iki başlık altında ele alınmaktadır. Dini bilgiler kısmında değer ve ahlak eğitimi üzerinde durulmuş, Kur'an-ı Kerim eğitiminde ise harfler ve ezber dua-sureler iki dönem gibi uzun bir süreye yayılarak ders planlaması yapılmıştır. Kur'an Kursu eğitimi; temel öğretim, yaz kursu ve ek öğretim olarak üçe ayrılmaktadır. Temel öğretimde haftada 12 saat Dini bilgiler, 6 saat Kur'an-ı Kerim toplam 18 saat eğitim verilmektedir. Yaz kursunda

haftada 10 saat Dini bilgiler, 5 saat Kur'an-ı Kerim, toplam 15 saat eğitim verilmektedir. Ek öğretimde ise haftada 6 saat Dini bilgiler, 2 saat Kur'an-ı Kerim olmak üzere toplam 8 saat eğitim verilmektedir. Dini bilgiler ders saatinin, Kur'an-ı Kerim ders saatine oranla fazla olması dikkat çekmektedir. Bu durum öğretim programının çocuğu sıkan, baskıcı bir Kur'an eğitiminin dışında süreye yayılarak Kur'an harflerini tanımayı, dini ve ahlaki değerlerin kazanımını esas almayı amaçladığını göstermektedir. 4-6 yaş grubu olması sebebiyle temel öğretimde ilk iki hafta, ek öğretim ve yaz kursunda ise ilk bir hafta 'Kursa Uyum Süreci' olarak planlanmaktadır.¹⁴²

2.5. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Ders Materyalleri

DİB, öğretici ve öğrenci için ücretsiz bir şekilde Kur'an kurslarına ders kitaplarını göndermektedir. Öğreticilere 4-6 yaş grubu öğretim programını uygulamada kolaylık sağlama ve rehberlik etmesi amacıyla "Kur'an Kursları Öğretici Kitabı I-II ve Elif-Ba Öğretimi Etkinlik Örnekleri Kitabı" gönderilmektedir. Öğrencilerin programdaki kazanımları elde etmesi amacıyla "Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı I-II ve Etkinliklerle Elif-Ba Kitabı" gönderilmektedir. Eğitim öğretimde kullanılan bu kitaplar TDV tarafından hazırlanmaktadır.¹⁴³

2.6. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Fiziki Mekan ve Donanım İlkeleri

Kur'an kursları genel olarak güvenli, denetlenebilen, sağlığa elverişli, çocukların özgürce hareket edebilecekleri, yapımında doğal malzemelerin kullanıldığı, gelişim alanlarına katkı sağlayan nitelikte olmalıdır.

Fiziki mekan; bina özellikleri, oyun alanı/bahçe, hobi alanı, kitaplık, etkinlik alanı, mutfak/yemek alanı, uygulamalı salon/çok amaçlı salon, tuvaletler/duş alanı, idari birimler başlığı altında ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. Genel itibariyle binalar çocukların kapasitesine göre ayarlanmalı ve ısı donanımı yapılmalıdır. Bahçe alanında gerekli tedbirler alınmalı, çocuklara oyun alanı oluşturulmalıdır. Kurs içerisinde bitki ve hayvan bakımı gibi hobiler için yer ayarlanmalıdır. Çocuklara belli bir alan tanıyan ve doğal aydınlatma kullanılan derslikler olmalıdır. Kitaplıklar çocukların göreceği şekilde yapılmalıdır. Yemek alanı havalandırma özelliğine sahip olmalı. Uygulama salonu gelen misafirleri, aileleri karşılayacak büyüklükte olmalı. Çocukların boylarına ve vücutlarına

¹⁴² Kur'an Kursları Öğretim Programı, 11.

¹⁴³ Kur'an Kursları Uygulama Esasları, 2021, 7.

uygun şekilde her 4-5 çocuğa 1 klozet düşecek şekilde ayarlanmalı. İdari birimlere (öğretici, yönetici, personel) özel odalar yapılmalıdır.

Donatım malzemelerinde sandalye, ders masası, yemek masası öğrencinin gelişim özelliklerine uygun olmalı. Kullanılan oyuncaklar, Türk Standartları Enstitüsünce uygun olmalı. Kurs malzemelerinin kimyasal içermeyen doğal ve yerel malzemeler olmasına dikkat edilmelidir.¹⁴⁴

---

¹⁴⁴ Kur'an Kursları Uygulama Esasları EK-2, 2017, 1-4.

III. BÖLÜM

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu kısımda 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında yaş farklılığının yarattığı etkilere dair bulgular yer almaktadır. Bulgular öğretici ve veli görüşleri doğrultusunda iki ana başlık altında ele alınıp değerlendirilecektir.

3.1. Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitiminde Yaş Farklılığının Yarattığı Etkiler

3.1.1. Öğretici Görüşleri Doğrultusunda Öğretim Programının Değerlendirilmesi

4-6 Yaş grubu Kur'an kursu öğretim programı, yardımlaşma, iyilik, sabır, saygı gibi İslami değerlerin çocuklar nezdinde anlam kazanmasını ve çocukların Kur'an'ı- Kerim'i seviyelerine uygun olacak şekilde tanımlarını amaçlamaktadır.¹⁴⁵

Araştırma kapsamında öğretmenlere, “4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretim programı 4, 5 ve 6 yaşındaki çocukların hepsinin gelişim düzeyine uygun mu?” sorusu yöneltilmiş, verilen cevaplar değerlendirildiğinde öğretmenlerin çok az bir bölümünün (Ö8, Ö11) programın tamamen uygun olduğunu düşündüğü görülmüştür. Örneğin Ö11 “...Gayet güzel, yeterli olarak görüyorum. Çok güzel paylaşımlar falan oluyor. Ben diyorum bu müfredatı uygulamış olsak zaten gayet yeterli” diyerek kendileri bu programı uygulayabildikleri takdirde bir eksiklik görmediğini belirtmiştir.

Bu hususta Ö8, “...Yani uygun çocuklara hani ben hiçbir eksiğini görmedim. Kur'an eğitiminde de zaten çok ağır, yoğun bir müfredat yok bizde” sözleriyle müfredatın çocukların seviyesine uygun ve uygulanabilir olduğunu belirtmiştir.

¹⁴⁵ Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 6.

Öğreticilerin büyük çoğunluğu Ö1, Ö2, Ö3, Ö7,Ö9, Ö10, Ö12 Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)'nın bu yaş aralığındaki çocukların tümü için "kısmen" uygun olduğunu dile getirmiştir. Araştırmaya katılan Ö1, "*Uygun ama onu biraz bizim uygulamamıza bağlı. Mesela kitapları da aynı, konular da aynı, eğitim programı da aynı ama tabi onu 4 yaşına uygulamamız farklı, zaten onun alışması da farklı, 5'in 6'nın farklı*" diyerek sınıf içerisinde öğretmenlerin 4, 5 ve 6 yaş çocuklarına göre uyarlama yaptığı takdirde programın uygulanabilir olacağını belirtmiştir. Öğreticilerden Ö2, Ö3, Ö9, Ö12 de benzer görüş bildirmişlerdir.

Programla ilgili uyarlama yetkisini öğreticiye veren, öğretim programının kendisidir. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretim Programı, esnek çerçeve öğretim programı anlayışına dayalı olarak hazırlanmıştır. Kur'an kursları öğretim programında öğretmenlerin, "*...çocukların hazırbulunuşluk ve ihtiyaçları doğrultusunda programda yer alan konulardan hangilerine, ne kadar süre ve düzeyde yer vereceklerine karar verebilecekler*"¹⁴⁶ ifade edilmektedir. Ancak bu noktada öğretmenlerin, ders anlatım yöntem ve tekniklerini, etkinlikleri, ders süresini farklı yaş aralığındaki uygun olarak ayarlayabilecek yetkinlikte olup olmadığı konusunda soru işaretleri oluşmaktadır. Örneğin Ö1, "*Bizim aldığımız formasyonla, diğer kurslarda aldıklarımızla, verilenlerle kendimiz ayarlıyoruz ama yardımcı bir çizelge, yönlendirme olursa daha iyi olurdu*" sözleri ile programı uygulanabilir kılmakta, öğreticinin kendini yeterli görmediğini, bu nedenle kendilerine yardımcı bir çizelge hazırlanmasını ya da yönlendirme yapılmasını talep etmiştir. Bu konuda benzer sonuçlar farklı araştırmalardan da elde edilmiştir. Yağcı'nın yapmış olduğu araştırmada öğretmenlerin esnek program hakkında farkındalığının olmadığı ve esnekliğin uygulanması noktasında yeterliliğe sahip olunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.¹⁴⁷ Gün de veli ve öğretici görüşleri doğrultusunda 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarını değerlendirdiği çalışmasının sonunda esnek çerçeve programının öğreticiye yük olabileceğini ve bu esnekliğin sorunlara yol açabileceğini belirtmiş ve bu hususta öğretmenlere yol gösterici olmanın da önemli olduğunu dile getirmiştir.¹⁴⁸

¹⁴⁶ Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 7.

¹⁴⁷ Yağcı, *Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4 – 6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, (İzmir İli Örneği)*, 163.

¹⁴⁸ Gün, "Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği.", 41.

Program hakkında daha ayrıntılı değerlendirmelerde bulunan Ö7, öğretim programının 5-6 yaş için uygun olduğunu ancak 4 yaşa ağır geldiğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Açıkçası 5-6 yaş için uygundur bana göre. Fakat 4 yaş için biraz ağır geliyor. Hani 4 yaşındaki bir çocuk en başta telaffuzda zorlanıyor. Cezm ve şeddeyi anlamakta güçlük çekiyor çocuklar, özellikle 4 yaş güçlük çekiyor. Bir de hepinizin bildiği gibi bazı soyut kavramları somuta çevirmekte zorlanıyoruz. Soyut kavramlar da çocuklara anlatırken somuta nasıl çevirip de onlara verebiliriz. Bu anlamda biraz zorluk çekiyoruz çünkü çocuklar hep somut bir şeyler istiyorlar. Soyut ve somut çevirirken bu konuda zorlanıyoruz açıkçası. 5-6 yaşındaki çocuk birazcık daha idrak edebiliyor, 4 yaşındakine bunu anlatmak çok daha güç olabiliyor”

Burada Ö7, programın gerek “Kur’an-ı Kerim” gerekse de “Dini Bilgiler” in öğretimi konusunda 4 yaşa hitap etmekten uzak olduğunu belirtmiştir. Buna göre öğreticilerin programı uyarlama konusunda birtakım sorunlar yaşadığı anlaşılmaktadır.

Öğretim programıyla ilgili eleştiriler diğer araştırma sonuçlarında da karşımıza çıkmaktadır. Bayka’nın ‘*Öğretici ve Veli Görüşleri Açısından Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)’nın Değerlendirilmesi*’ adlı araştırmasında öğretim programına dair eksiklerin ve geliştirilmesi gereken yönlerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu eksiklerden bazıları; 4- 6 yaş grubuna aynı programın uygulanması, bazı konuların ise ağır olmasıdır.¹⁴⁹ Gün’ün çalışmasında da 18 öğreticinin 15’ i 4-6 yaşın aynı programa tabi tutulmaması gerektiği hususunda görüş bildirmiştir.¹⁵⁰ Bu öğreticiler, algılama ve öğrenme açısından yaş farklılığının göz önünde bulundurulması gerektiğini dile getirmiştir.

4-6 yaş grubu Kur’an kursları öğretim programının ilk hali güncel olanla karşılaştırıldığında, zaman içinde gelen eleştiriler doğrultusunda birtakım düzenlemelerin olduğu görülmektedir. Örneğin, 2014 yılında yayınlanan Kur’an Kursu Öğretim Programında (4-6 Yaş Grubu) geçen “*Sevgi ve merhamet terimlerinin anlamını söyler*”¹⁵¹ kazanımı, çocukların kavram tanımlaması yapabileceğini ifade etmektedir. Bu konuda Tosun ve Çapcıoğlu, 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretim programını değerlendirdikleri

¹⁴⁹ Bayka, *Öğretici ve Veli Görüşleri Açısından Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 yaş grubu)'nın Değerlendirilmesi*, 38.

¹⁵⁰ Gün, "Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği", 43-44.

¹⁵¹ DİB, Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) Ankara 2014, 10.

araştırmalarında, çocukların bu yaşlarda bazı kavramları tanımlamalarının mümkün olmayacağı sonucuna ulaşmışlardır.¹⁵² Daha sonra DİB tarafından müfredat incelenmiş ve 2018 yılında yayınlanan Kur'an Kursu Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) ile kazanım olarak görülen 'kavram tanımlama' ifadesi programdan kaldırılmıştır.¹⁵³ Bu durum Diyanet İşleri Başkanlığı'nın değişime ve gelişime açık olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, öğretmenlerin ifade ettiği şekliyle programın hala, en azından 4 yaş grubu için seviyenin üzerinde kazanımlar içerdiği söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu programın farklı yaş aralığındaki çocuklara "kısmen" uygun olduğunu belirtirken, birkaç öğretici (Ö4, Ö6) bu konuda daha net bir tavır sergileyerek öğretim programının 4, 5 ve 6 yaşa hiçbir şekilde uygun olmadığını ifade etmiştir. Bunlardan biri olan Ö4, *"Şimdi şöyle yaş grubundaki çocukların hepsinin algısı farklı. Dört yaş farklı, beş yaş farklı hatta ay bile fark ediyor çocuklarda. Mesela alabilen çocuk oldu mu benim sınıfım 6 yaş hepsi Kurana geçti. Ama bizim müfredatımızda hala şedde gösteriliyor"* diyerek yaş grupları arasında algı farklılığı olduğunu, ay faktörünün bile çocuklar üzerinde algılanabilir farklılıklar oluşturduğunu ifade etmiştir. Öğreticiler bu sorunları göz önünde bulundurarak, öğretim programının yaş farkı gözetilerek ayrı ayrı hazırlanması gerektiğine vurgu yapmıştır.

Öğretim programının sadece 5 yaşa uygun olduğunu Ö5, *"6 yaşındaki çocuk sıkılıyor çok basit geliyor 4 yaşındaki çocuğa ağır geliyor o da ondan sıkılıyor o zaman bizimki standart 5 yaş için program oluyor ikisinin ortası"* sözleriyle dile getirmiştir. Bu hususu destekler nitelikte Ecer ve Çakmak, 4-6 yaşın bir arada eğitim görmesinin sınıf içi etkinliklerde bazı öğrenci için fazla kolay bazı öğrenci için ise fazla zor olma sorunu oluşturduğunu dile getirmiştir.¹⁵⁴

Dikkat çekici bir husus da öğretici görüşleri değerlendirildiğinde öğretim programının ara yaş olan 5 yaşa, 4 ile 6 yaştan daha uygun olduğu sonucuna ulaşılmasıdır. Ecer, 4-6 yaşın bir arada eğitim görmesinin sınıf içi etkinliklerde bazı öğrenci için fazla kolay bazı öğrenci için ise fazla zor olma sorunu oluşturduğunu dile getirmiştir.

¹⁵² Tosun - Çapcıoğlu, "4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi", 712.

¹⁵³ Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 14.

¹⁵⁴ Ece- Çakmak "Bir Meta-Sentez Çalışması: Öğreticilerin Gözünden 4-6 Yaş Kur'an Kursları", 821.

3.1.2. Öğretici Görüşleri Doğrultusunda Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi

4-6 Yaş grubu Kur'an kursu materyalleri DİB tarafından ücretsiz olarak kurslara gönderilmektedir. Bunlar içinde öğretmenler için “Kur'an Kursları Öğretici Kitabı I-II” ve “Elif-Ba Öğretimi Etkinlik Örnekleri” yer alırken öğrenciler içinse “Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı I-II” ve “4-6 Yaş Grubu Etkinliklerle Elif-Ba” bulunmaktadır.¹⁵⁵

4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerine kendilerine gönderilen bu materyallerle ilgili olarak, “4-6 yaş grubu Kur'an kursu ders kitabı 4, 5 ve 6 yaşındaki çocukların hepsinin gelişim düzeyine uygun mu?” sorusu yöneltilmiş, biri (Ö9) hariç tüm öğretmenler kaynakların tam anlamıyla yeterli olmadığını ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan Ö9, ders kitabının farklı yaş aralığındaki çocukların hepsi için uygun olduğunu düşünmektedir. Ö9 çocukların ilk senelerinde ders kitabını uygularken zorlandığını ifade etmekle birlikte bunu da velinin ilgisizliğine bağlayan öğretici, düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir.

“Uygundur yani 4 yaşındaki çocuklar Kur'an'a geçiyorlar çünkü. Güzel örneklemeleri var. Öyle çocuklar geliyor ki şimdi hiç boyama yapmamış çocuklar, kalem tutmayı bilmemiş çocuklar da geliyor. Bu sene için değil hani bu seneler biraz daha iyi ama daha önceki senelerde o çocuklar biraz zorlanıyorlardı tabi ama iki ay, ondan sonra düzene alışıyorlar.”

Araştırma kapsamında görüşme yapılan diğer öğretmenler ise kitabın birtakım eksiklikleri olduğunu ifade etmişlerdir. Bunlardan bazıları kitabın daha ziyade 4 yaşa uygun olduğunu söylerken bazıları 6 yaşa daha çok hitap ettiğini söylemiş, kimileri de hiçbir çocuğun ihtiyacını tam olarak karşılayabilecek bir içerikte olmadığını belirtmiştir. Örneğin Ö1, “Özellikle ilk 4 yaşında olanların zorlandığını düşünüyorum. Bazı yerlerde onunla baya yüzeysel geçiyoruz. Ama daha çok 5 ve 6 yaşa iyi” ifadesi ile 5 ve 6 yaş grubuna göre 4 yaş grubunun ders kitabındaki etkinlikleri yapmada zorluk çektiğini belirtmiştir. Örneğin, “Yani onlara otomatik aynı şeyi verirsek 4 yaşındaki kalır yani ilerleyemez, bir şeyler çıkaramaz ve bir şeyler alamaz” diyen Ö1, ders kitabı üzerinden 4-6 yaşa genel olarak aynı konu ve etkinlikler verildiğinde 4 yaş öğrencisinin problem yaşayacağını düşünmektedir.

¹⁵⁵ DİB, Kur'an Kursları Uygulama Esasları, 2020-2021, 7.

Yaş gruplarına göre kitapların basılıp öğreticiye teslim edilmesi gerektiğini düşünen Ö5, ders kitabı içeriğinin küçük yaş grubu için basitleştirmesi, 6 yaş grubu içinse bazı konu ve etkinliklerde takviye yapılması gerektiğini belirtmiştir. Ö5'in "*Öğreticiye fazla görev düşüyor burada*" ifadesi ise öğreticinin ders kitaplarındaki içeriği 4, 5 ve 6 yaşa göre uyarlamada sarf ettiği efordan rahatsızlık duyduğunu hissettirmektedir.

Sorunu kitaptaki görseller açısından ele alan öğretici Ö6, "*Dört yaş grubuna daha fazla görseli olan kitaplar olması gerekiyor, daha fazla görselin ve etkinliğin olduğu. Beş altı yaş grubunda çok fazla sıkıntı olmuyor. Ama dört yaş için görsellerin biraz daha fazla olması gerekiyor*" ifadesiyle aslında yukarıda ifade edilen "basitleştirme" isteğini somutlaştırmış olmaktadır. Ayrıca Ö6, DİB yayınlarından biri olan "Tahin ile Pekmez" kitabını ek kaynak olarak derste kullandığını ve bu kaynakları kullanırken de 4 yaşındaki çocukların özellikle örüntüleri yapmada ve kavramları anlamada zorlandığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan Ö11, "*Yani 4 yaşına göre pek şey değil ama 5 ve 6 ya gayet uygun. 4 yaşa göre ilgi çekici değil*" ifadeleri ile ders kitaplarının 4 yaşa uygun olmadığını, 4 yaşın ilgisini çekecek, resim ağırlıklı kitaplar olması gerektiğini dile getirmiştir.

Ders kitabının kısmen uygun olduğunu ifade eden Ö8 ise çocukların her birinin gelişimine göre ders kitabını anlama ve uygulama noktasında farklılıkların olduğunu şu cümlelerle ifade etmiştir: "*Bazıları kavrayabilir mesela veriyorsun üstün, ötre, esre oturtturabiliyor ama bazı çocuk oturtturamıyor. Yani çocuğun gelişimine göre fark ediyor. Hepsinde aynı bütünlükte götüremiyorum.*" Ayrıca sadece gelişime göre değil, yaş gruplarının farklılığından kaynaklı problemlerin de ortaya çıktığını şu şekilde ifade etmiştir: "*Biraz da yaş farkı da çok fark ediyor. 5 yaşındaki çocuk daha çabuk kavıyor mesela üstün, esre, ötre yi ama 4 yaşındaki çocuk hemen kavrayamıyor. Yavaş ilerleyebiliyor.*" Öğretici, ders kitabının uygunluğunu iki değişken üzerinden değerlendirmiştir: Yaş farklılığından kaynaklı olarak bilişsel anlamda olgunlaşmanın ve hazırbulunuşluğun aynı seviyede olmaması ve çocuklar arasındaki bireysel farklılıklar.

Ders kitabını, önceki yıllarda işledikleri ile kıyaslayan Ö7 ve Ö10, şimdi işledikleri kitapların yine de yetersiz olmakla birlikte kısmen kullanılabilir olduğunu düşünmektedir. Konuyla ilgili olarak Ö10, "*... değerler eğitimi kitabımıza gelince etkinlik bölümü dediğim gibi, hazırlanan materyaller yani çocuklara verilecek etkinlik kitapları daha zor kalıyor çocuklar için*" diyerek "Etkinliklerle Elif- Ba" kitabının genel itibarı ile uygun olduğunu

ancak 6 yaş için basit olabileceğini ifade ederken, “Kur’an Kursları Etkinlik Kitabı”nın ise küçükler için zor olduğunu dile getirmiştir. Kısmen benzer şekilde Ö7 de ‘Etkinliklerle Elif-Ba’ kitabını uygulanabilir bulmakla birlikte eksikleri olduğunu, eski dönemlerde verilen “Dinimi Öğreniyorum” kitabının ise 4-6 yaşa hitap etmekten uzak olduğunu belirtmiştir.

Kitaplardaki eksiklikler öğreticileri ek kaynaklar aramaya ve farklı etkinlikler üretmeye yöneltmektedir. Bu konuda Ö10, *“Biz çocukların yaş düzeyine uygun ekstra etkinlikler oluşturmaya çalışıyoruz. Karışık öğrenciler olduğu zaman orta düzeye indirgemeye çalışıyoruz. Olan şeyi çocuklara uyarlıyoruz hatta bazen bağlı bile kalmıyoruz diyebilirim.”* Öğreticinin görüşleri değerlendirildiğinde sınıfta yaş farklılığına dayalı algılama sorunlarının yaşandığı, kitaptaki etkinliklerin kimi zaman 4 yaşa hitap ederek 6 yaşında öğrencileri sıktığı, kimi zaman da 6 yaşındakine hitap ederek 4 yaşındaki öğrenciyi zorladığı ve bu nedenle öğreticinin bazen kitabı takip etmeyi bırakarak başka kaynaklara yöneldiği anlaşılmaktadır. Bu konuda Ö7 de özellikle anlatılan konuları somutlaştırmalarını sağlayan etkinliklere ihtiyaç duyduklarını belirtmiş ve sürekli ek kaynak desteği almak zorunda kaldıklarını söylemiştir. Ayrıca öğreticinin *“indirgemeye çalışıyoruz”* ifadesinden yola çıkarak, ders kitaplarını yaşlara uyarlamada çaba sarf etmekle birlikte zorlandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuda Ö4’ün, *“Çocuk okula başladığında arkadaşlarından geri kalmasın zorlanmasın diye biz kendimiz ek bir şeyler yapıyoruz. Bu da bizim için zor oluyor. Acaba uygun mu, değil mi? Yayını farklı, bunun sıkıntısını yaşıyoruz açıkçası.”* şeklindeki söylemleri de hem zorluğa hem de zorla yapılan bu çalışmaların geçerliliğine ilişkin endişeye işaret etmektedir.

Ders kitaplarındaki etkinliklerin gelişimsel açısından çocukların seviyesine uygun ve yeterli çeşitlilikte olmadığını ve takviye kaynak gerektiğini ifade eden bir diğer öğretici Ö12’dir. Ö12, öğrencilerin hepsinin motor becerisin aynı olmadığını ve bu nedenle bazı etkinlikleri uygulayamadıklarını şu şekilde belirtmiştir:

“Sadece o kitabı bırakamıyoruz çocuğun önüne aktiviteler açısından. Kalem tutmaktan tutun makas tutmaktan tutun. Ama bu tarz etkinlikleri biz kitabımızda çok zor buluyoruz. Mutlaka kaynak ya da ekstra mesela ben oturdum 3-4 gün çıktı aldım. 500-600 tane ve farklı yerlerden aldım. Alıp da önüne koyabileceğimiz bir eğitim kitabı bilmiyorum o anlamda bana eksik geliyor”

Yukarıdaki ifade ders kitabının hem genel manada yeterli hem de yaş farklılığından kaynaklı sorunları ortadan kaldıracabilecek bir içerikte olmadığını ifade etmiştir.

Ö12'nin genel itibarıyla kitabın okul öncesi eğitimine destek olacak bir içerikte olmamasına ilişkin getirdiği eleştirinin benzeri Ö2 tarafından da dile getirilmiştir. Konuyla ilgili olarak Ö2, *“Ders kitapları bence uygun değil. Yeterli değil. Şuan biz dini eğitimin yanında değerler eğitimi ve anaokulu eğitimi de veriyoruz. O yüzden hepsini kapsamıyor. Sadece elif ba olarak ve değerler eğitimi olarak veriliyor.”* diyerek 4, 5 ve 6 yaş aralığındaki tüm çocukların eğitimini olumsuz etkileyebilecek bir eksiklikten bahsetmiştir. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programı¹⁵⁶ incelendiğinde Din-i Bilgiler ve Kur'an-ı Kerim olmak üzere iki başlık altında eğitim verildiği görülmektedir. Anaokulu eğitimine dair bir planlamanın olmaması dikkat çekicidir. Ö2, materyallerin eksikliğini gidermeye çabalarken, zaman zaman DİB tarafından yayınlanmayan kitaplara da yöneldiklerini, bunların ise fiyatının fazla olduğu durumlarda ailelerin rahatsızlık duyduğunu belirtmiştir.

Kitabın içeriğinde zenginleştirmenin bir ihtiyaç olduğunu belirten bir diğer öğretici Ö3, kitabın sadece müfredata uygunluğu takip etmelerini sağlayan bir rehber olduğunu belirtmiştir. Ö3, Ayrıca ders kitabının eksik yönlerini ve mevcut kitabın güncellenmesi gerektiğini şu şekilde ifade etmiştir: *“İçerik olarak hikayeler olarak zenginleştirilebilir. Onun içerisindeki örneklerin farklı olması lazım. Çünkü daha farklı yeni kitaplar var biliyorsunuz.”* Bu ifadeyi destekler nitelikte Tosun ve Çapcıoğlu'nun öğretim programını ele aldığı makalede, ders kitabındaki bazı hikayelerin çocukların gelişim seviyelerinin üzerinde olduğu ifade edilmektedir.¹⁵⁷

Sonuç olarak, en önemli eğitim materyallerinden biri olan ders kitaplarının farklı yaş aralığındaki öğrencilere hitap etmek konusunda yetersiz kaldığı görüşünün öğretmenlerde hakim olduğu görülmüştür. Bayka'nın da araştırmasında materyallerin ve etkinliklerin yetersiz olduğu, var olan materyallerin de 4 yaşa uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.¹⁵⁸ Benzer şekilde Yağcı da etkinlik kitaplarının 4 yaş çocuğunun gelişimine uygun

¹⁵⁶ Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 11.

¹⁵⁷ Tosun – Çapcıoğlu, "4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi", 714.

¹⁵⁸ Bayka, *Öğretici ve Veli Görüşleri Açısından Kur'an Kursları Öğretim Programı(4-6 yaş grubu)nun Değerlendirilmesi*, 45.

olmadığını, 6 yaş için hafif kaldığını araştırmasında belirtmiştir.¹⁵⁹ Tüfekçi ise ders kitaplarında bulunan hikayelerin yaş gruplarına uymadığı ve yetersiz kaldığını, pekiştirici etkinliklerin yeterli olmadığını ve çocukların seviyelerinin üzerinde içeriklerin bulunduğunu dile getirirken bu sorunları gidermek için öğretmenlerin farklı kaynaklara başvurduğunu tespit etmiştir.¹⁶⁰ Karaca da materyallerin yetersiz olması sebebi ile öğretmenlerin ek kaynaklardan faydalandıklarını dile getiren araştırmacılarıdır.¹⁶¹

3.1.3. Öğretici Görüşleri Doğrultusunda Etkinliklerin Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan öğretmenlere “4-6 yaş grubu Kur’an kursunda yapılan etkinlikler 4, 5 ve 6 yaşındaki çocukların hepsinin gelişim düzeyine uygun mu?” sorusu yöneltilmiş, verilen cevaplar doğrultusunda değerlendirme yapılmıştır.

Araştırmamıza katılan öğretmenlerden bir kısmı (Ö10, Ö11, Ö12) etkinliklerin, çocuğun gelişim düzeyine uygun olduğunu belirtmiştir. Bir kısmı ise (Ö1, Ö2, Ö7, Ö9) kurslarda yapılan etkinliklerin çocukların gelişim düzeyine kısmen uygun olduğunu düşünmektedir. Diğer öğretmenler (Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö8) etkinliklerin çocukların gelişimine uygun olmadığını düşünmektedir.

Araştırmaya katılan Ö10 “*Kendim uyguladığım için uygun*” ifadesi ile etkinliklerin uygunluğunu, çocukların gelişim düzeylerine göre etkinlikleri uyarlamasına bağlamaktadır. Ö12 ise çocuklar arasında ilk dönemlerde yaşanan uyuşmazlıkların ilerleyen zamanlarda düzeleceği düşüncesi ile etkinliklerin uygun olduğunu şu şekilde ifade etmiştir: “*İlk uyumsuzluk oluyor ama sonra birbirlerini yakalıyorlar*”

Etkinlikleri seçmek ve uygulamak için birçok imkanı olduğunu ifade eden Ö11, bu nedenle de etkinlikleri uyarlama noktasında sıkıntı yaşamadığını “*Tek bir etkinliğe bağlı kalmıyorum. İnternette de buluyorum, materyal fazla*” şeklinde dile getirmiştir. Bu ifadeler değerlendirildiğinde bazı faktörlere dayandırılarak etkinliklerin çocukların gelişimine uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda etkinliklerin tüm yaş gruplarına tam manasıyla uygun olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir.

¹⁵⁹ Yağcı, *Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları (İzmir İli Örneği)*, 133-134.

¹⁶⁰ Tüfekçi, *Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur’an Kursları Eğitiminin Öğretici ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi*, 58-60.

¹⁶¹ Karaca, *Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur’an Kursu Öğrencilerine Uygulanan Değerler Eğitiminin Öğretici Görüşleri Açısından İncelenmesi*, 61.

Kursun öğretim programının farklı yaş aralığındaki çocuklara kısmen hitap ettiğini düşünen öğreticiler de birtakım uyarlamalarla bunun mümkün olduğunu dile getirmişlerdir. Örneğin Ö1'in, *"Ben hepsine aynı veriyorum. Dört yaş da kendine göre yapıyor beş ve altı yaş da onu kendine göre yapıyor"* ifadesi öğretici tarafından her çocuğun yapabileceği ortak etkinliklerin seçildiğini, böylece her yaş grubunun belli düzeyde etkinliği tamamladığını göstermektedir. Ancak Ö1, yaş farkının etkisini de şu cümle ile belirtmiştir: *"Beş, altı daha düzgün yapıyor. Biz bunu dört yaştan beklemiyoruz. Bir kalıp yok, kalıp olsaydı şöyle olacak diye, tabi yapamazdı dört yaş"* ifadesi ile Ö1, Kur'an Kursu Uygulama esaslarında yer alan esnek çerçeve öğretim programı anlayışının öğreticiye uyarlama imkanı verdiğini, bu nedenle etkinliklerin kısmen uygun olduğunu belirtmiştir.

Araştırmaya katılan Ö1 gibi Ö2, Ö7, Ö9 da öğretici tarafından gerçekleştirilecek uyarlamalar neticesinde programın uygulanabilir olduğu düşüncesindedir. Ö2, *"Çok uygun olmasa da uygun olmaya çalışıyor"* derken Ö9, *"Biz başka şeylerle destekliyoruz o zaman uygun oluyor. Biraz daha geliştirilmesi lazım, etkinliklerin fazlalaştırılması gerekiyor"* ifadesi ile bu duruma işaret etmektedir. Ancak kullanılan *"çalışıyoruz, destekliyoruz"* kelimeleri öğreticilerin tam anlamıyla seviyeye göre etkinlik seçme ve bunları uyarlamada yetkin olmadığını göstermektedir.

Kursun öğretim programında Dini Bilgiler ve Kur'an-ı Kerim olmak üzere iki dersin bulunduğunu¹⁶² ve bu dersler arasında anasınıfına yönelik ayrıntılı etkinlik ve özel ders içeriği bulunmadığını ifade eden Ö9, *"Sadece değerler eğitimi ve Kuran eğitimi olmak üzere iki grup. Değerler eğitimi içinde anasınıfı etkinlikleri verilmeli. Çok anasınıfı etkinliği veriyoruz alttan. Yani yeterli kalmıyor anasınıfı açısından"* ifadesi ile programın genel itibarıyla etkinlikler açısından yetersiz olduğunu dile getirmiştir. Bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Tüfekçi araştırmasında, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında uygulanan etkinliklerin yetersiz olduğunu dile getirmiştir.¹⁶³ Ayrıca Genç'in yaptığı araştırmaya göre uygulanan etkinliklerin, tüm yaş gruplarını kapsamadığı ve 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında uygulanan etkinliklerin MEB anaokullarına göre eksik yönleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.¹⁶⁴ Şen de araştırmasında etkinliklerin yaş gruplarına uygun olmadığı bu nedenle geliştirilmesi gerektiği üzerinde

¹⁶² Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), 11.

¹⁶³ Tüfekçi, *Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kursları Eğitiminin Öğretici ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi*, 59.

¹⁶⁴ Genç, "Diyanet İşleri Başkanlığı'na Bağlı 4-6 Yaş Grubu Kuran Kurslarında Din Eğitimi", 9.

durmuştur.¹⁶⁵ Acur'un araştırmasında ise 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında yapılan derslerden arta kalan zamanlarda MEB'in müfredatından ilaveler yaptığını söyleyen öğretici görüşleri bulunmaktadır.¹⁶⁶

Okul öncesine hazırlık olarak düşünülen 4-6 yaş grubu Kur'an kursları öğretim programı ile MEB'in okul öncesi eğitim programını karşılaştırılan Bacı, araştırmasında 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının dini ve ahlaki gelişim açısından yeterli olduğunu ancak diğer gelişim alanlarında (sosyal, duygusal, bilişsel gelişim vb.) yetersiz kaldığını bu nedenle dini ve ahlaki eğitimin yanında diğer kazanımlara programda yer verilmesi gerektiğini dile getirmiştir.¹⁶⁷

Kursun programının 4, 5 ve 6 yaş aralığındaki çocukların hepsine uygun olmadığını net bir dille ifade eden öğretmenler olmuştur. Bu düşüncesini dile getirirken Ö3, *"Değil tabii ki"* şeklinde kesin bir ifade kullanmıştır. Ayrıca etkinlikler konusunda yaş farkının önemine vurgu yapan Ö3, *"Dramalara katılma olsun, etkinlikleri yapma olsun tabi ki 4-6 yaşta çok fark var. 4 yaş daha çok uğraş istiyor daha çok emek istiyor. Onun için karışık bir sınıf olması daha zor çocuk için de zor öğretmen için de zor."* ifadesi ile 4, 5 ve 6 yaşa yaptırılacak etkinliklerin yaş gruplarına göre ayrıştırılması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca 4 yaşın diğer yaşlara göre öğreticinin ilgi ve desteğine daha fazla ihtiyaç duyduğunu da dile getirmiştir.

Etkinliklerin 4, 5 ve 6 yaş çocuğunun gelişimine uygun olmadığını düşünen diğer öğretmenler, yaşı küçük olduğu için bedensel gelişim açısından henüz olgunlaşmamış olan öğrencilerin bazı etkinliklerde zorluk yaşayabildiğini ifade etmiştir. Bu konuda hemfikir olan Ö5, Ö6 ve Ö8 kas gelişimine vurgu yapmış ve Ö6'nın şu ifadesine benzer cümlelerle konuyu açıklamıştır: *"Dört yaş grubu makas tutmakta sıkıntı yaşıyorken beş altı yaş grubu rahat bir şekilde yapabiliyor. Ya da boyamalar, dört yaş grubu karalama yaparken beş ve altı yaş grubu daha özenli boyayabiliyor."*

Etkinliklerin, farklı yaşlardaki çocukların tümünün gelişimine uygun olmadığını düşünen öğretmenler (Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö8) 4 yaşındaki çocukların etkinlikleri anlama,

¹⁶⁵ Şen, *4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uyum Süreci İçerisinde Karşılaşılan Problemler İstanbul Örneği*, 47.

¹⁶⁶ Acur, *Öğretici Görüşleri Bağlamında Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kurslarındaki Değerler Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi*, 87.

¹⁶⁷ Bacı, *Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) ile Okul Öncesi Eğitimi Programının Karşılaştırılması*, 78.

kavrama, harekete geçme noktasında 5 ve 6 yaşa oranla zorlandığını dile getirmiş, farklı düzeydeki bu çocuklarla etkinlik yapmanın kendilerini de zorladığını belirtmiştir.

3.1.4. Öğretici Görüşleri Doğrultusunda Akademik Başarının Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan öğretmenlere “4-6 yaş grubu Kur’an kursunda, farklı yaş aralığındaki çocukların bir arada eğitim görmelerinin çocukların akademik başarıları üzerinde herhangi bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya çok net biçimde olumlu cevap veren tek bir öğretmen (Ö7) olmuştur. Ö7, farklı yaş gruplarının bir arada gördüğü eğitimin akademik başarı üzerinde olumlu etki oluşturacağını şu şekilde dile getirmiştir: *“Çocuklar duyduklarından çok gördükleri ve arkadaşının yaptıkları eylemleri daha çok baz alıyorlar. Bu yüzden beş ve altı yaşın onlara çok güzel örnek olduğunu onların başarısında olumlu etkisi olduğunu düşünüyorum”* Ö7’nin bu ifadesi, çocukların sosyal öğrenme yoluyla birbirlerinden etkilendiklerini ve öğrendiklerini düşündürmektedir. Bu değerlendirme, süreci yalnızca olumlu tutum ve davranışların kazanılması itibarıyla ele aldığı için dikkat çekicidir.

Bir arada eğitimin olumsuz etkisi olmakla beraber bunun aslında çocuğun gelişimine bağlı olduğunu ifade eden Ö10, *“Her çocuk kendine özeldir. Başarı her çocuğa özeldir. Çocuk kendine özel bir başarı sergiliyor aslında. Bu noktada büyük bir değerlendirme yapamıyorum”* ifadesi ile yaştan ziyade çocuğun gelişiminin önemli olduğunu, her çocuğun gelişimine göre başarısının farklı olduğunu belirtmiştir.

Araştırmaya katılan Ö2, Ö5, Ö6 ve Ö8 bir arada görülen eğitimin akademik başarı üzerindeki etkisinin hem olumlu hem olumsuz taraflarına değinen öğretmenlerdendir. Bu konuda Ö2, *“Nasıl ki dedeleri ve büyükleri ile kaldıklarında davranışları değişiyor ve öğrenim gerçekleşiyorsa kendinden küçük arkadaşlarına nasıl davranmaları gerektiğini, nasıl ilgilenmeleri gerektiğini bu şekilde görüyorlar diye düşünüyorum ben”* ifadesi ile olumlu gelişmelerin daha ziyade tutum ve davranışlarda meydana geldiğini belirtmiştir. Ö2’nin akademik başarı anlamında yaptığı değerlendirme ise olumsuz birkaç duruma işaret etmektedir: *“Dört yaşındaki çocukların kendilerini geliştirmeleri ve anlamaları için diğer yaşlara göre ilgi birazcık daha fazla olabiliyor. Beş ve altı yaşındaki öğrenciler dört yaşı bekledikleri zaman gerileme olabiliyor.”* Bu ifade ile 4 yaşındakilerin süreci yavaşlatması nedeniyle 5, 6 yaşındaki çocukların geri kalabildiğini belirtmiştir. Ö2, *“Dört yaş çocukta istek biraz azalabiliyor. Çünkü diğer çocuklarımızın daha ilerde olduğunu*

gördüğü zaman ‘ben neden yapamıyorum’ düşüncesi oluyor” ifadesi ile de 4 yaş için, yaşı büyük olan çocukların yaptığı etkinliklere yetişemediği takdirde, öğrenmeye karşı motivasyon düşüklüğünün meydana geldiğini belirtmiştir. Aynı şekilde Ö5 de küçük yaş grubunun başarıya ulaşmada zorlandığını ve çocuğun duygusal manada etkilendiğini dile getirmiştir. Ö5, bazı çocuklarda bu durumun olumlu bir sonuç doğurabileceğini de şöyle ifade etmiştir: “Çocuğa gaz veriyor. Bazı çocukların isteğini arttırıyor.”

Ö6, *“Küçük yaş grubu bir işi, arkadaşlarından destek alıp yaptığında ‘bende yaptım’ diye mutlu olabiliyor.”* ifadesiyle, aynı sınıf ortamında farklı yaş aralığındaki çocukların eğitim faaliyetleri için çabalamalarının, çocuğun arkadaşlık ve birlikte bir şeyleri başarabilme duygusunu harekete geçirdiğini belirtirken *“Çocuk yapamadığını gördüğü zaman, kimi çocuk kendini içine kapatıyor”* ifadesi ile bir arada eğitimin akademik başarı üzerinde olumsuz etkisi olabileceğini de dile getirmiştir. Bu anlamda daha çok çocuğun yaşça büyük arkadaşlarının başarısı ile kendi başarısızlığını karşılaştırması üzerine yaşayacağı psikolojik etki üzerinde durulmuştur.

Dört yaşa göre ders işlenen bir sınıfta, hızlı kavrayan 6 yaşın verilen eğitimden sıkılacağı ve sınıftaki yaş dengesizliği nedeniyle ilerleme sağlanamaması ihtimalinden bahseden Ö8, akran desteğinin başarıyı olumlu yönde etkileyeceğini şu şekilde dile getirmiştir: *“Ben mesela 6 yaşındaki bir çocuğu 4 yaşındaki bir çocukla ilgilendirebiliyorum. Hadi arkadaşına yardımcı ol diyorum.”* Bu cümleden sonra yine de 4, 5 ve 6 yaşın bir arada olduğu sınıf ortamını sağlıklı bulmadığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan Ö1, Ö3, Ö4, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12 farklı yaş gruplarının aynı ortamda eğitim görüyor oluşunun akademik başarı üzerinde sadece olumsuz manada etkileri bulunduğunu ifade eden öğretmenlerdir. Olumlu ve olumsuz etkilere değinen öğretmenlerin ifade ettiği hususların benzerleri, bu öğretmenler tarafından daha net bir biçimde dile getirilmiştir. Bunlar arasında; her yaşla ayrı ayrı ilgilenmenin zaman kaybına neden olduğu, yaşı küçük olan öğrencilerin yapamadığı takdirde başarısızlık duygusunu tattığı, yaşı büyük olanların ise 4 yaş için basitleştirilen etkinlikler esnasında sıkıldığı ve bu durumun gelişmelerine engel oluşturduğu düşüncesi yer almaktadır. Bu konuda önceki yıllarda sorun yaşadıkları için Ö9, artık her yaş grubu için ayrı sınıflar oluşturduklarını ifade etmiştir.

Yaptığımız araştırmaya göre okul öncesi çocukların yaşı ile akademik başarısı arasındaki ilişkiyi özel olarak ele alan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak okul öncesi çocukların akademik benlik saygısı üzerine yapılan bir araştırmada çocukların yaşları ile akademik benlik saygısı arasında bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, yaş arttıkça akademik benlik saygısı da artmaktadır. Bu sonuca ulaşılma nedenini Ocak ve Sarlık, yaş aldıkça tecrübenin artmasına ve güven duygusu ile öğrencinin daha çalışkan, azimli olmasına bağlamıştır.¹⁶⁸ Diğer araştırmalar incelendiğinde farklı sonuçlara ulaşılabildiği görülmüştür. Can'ın Muğla ilinde yapmış olduğu araştırmanın sonucuna göre ise yaş ile akademik benlik saygısı arasında herhangi bir ilişki bulunmamaktadır.¹⁶⁹

3.1.5. Öğretici Görüşleri Doğrultusunda Fiziksel Mekanın Değerlendirilmesi

Okul öncesi eğitim kurumlarının iç ve dış mekan tasarımı, çocuğun eğitimini etkilemekle birlikte davranışlarını da etkilemektedir. Çocukların gelişimine göre ayarlanmış ortamların, eğitim kalitesini yükselttiği ve çocukların olumlu davranışları kazanmasında etkili olduğu tespit edilmiştir.¹⁷⁰ Uygulama esasları incelendiğinde 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında fiziksel mekanın uygunluğundan kastın, genel itibarı ile 4-6 yaş grubu çocukların gelişimini göz önünde bulunduran, sağlıklı, güvenlik açısından uygun, çocukların hareket alanını kısıtlamayan bir ortam olması şeklinde ifade edebiliriz.¹⁷¹

Araştırma kapsamında öğretmenlere, “4-6 yaş grubu Kur'an kursunun fiziksel mekânı 4, 5 ve 6 yaşındaki çocukların hepsinin gelişim düzeyine uygun mu?” sorusu yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenler arasından sadece Ö9 ve Ö5, kurslarının fiziksel mekanın tam manasıyla 4-6 yaş grubu çocukların gelişimine uygun olduğunu dile getirmiştir. Bu konuda Ö5, “*Mekan olarak bizim kursumuz birçok kursa göre çok iyi. Kurs mekan olarak yeterli, kendi kursumuz adına söylüyorum. Sınıflarımız geniş. Tuvaletler çocuklara uygun yapılmış. Klozeti de normal tuvaleti de var zaten. Kız ve erkeklerin tuvaleti ayrı. Kocaman oyun salonumuz var*” sözleriyle fiziksel mekanın çocukların gelişimine uygun olduğunu ifade etmiştir. Aslında bu ifadelerden diğer kurslarda var olan sorunları da öğrenebilmek mümkündür.

¹⁶⁸ Büşra Sarlık - Gürbüz Ocak, “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarında Akademik Benlik Algısı”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Derneği* 5 (2016), 191.

¹⁶⁹ Süleyman Can, “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarında Akademik Benlik Saygısı(Muğla İli Örneği)”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi* 16/34 (2015), 170.

¹⁷⁰ Seda Özkubat, “Okul Öncesi Kurumlarında Eğitim Ortamının Düzenlenmesi ve Donanım”, *Eğitim Bilimleri Dergisi* 4/2 (2013) 63-64.

¹⁷¹ DİB, Kur'an Kursları Uygulama Esasları, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2016- 2017, Ek-2, 1-3.

Fiziksel mekanla ilgili sorun yaşadığını belirten öğretmenlerin verdiği cevaplar değerlendirildiğinde, bu sorunların büyük bir kısmının, 4-6 yaş grubundan bağımsız bir şekilde değerlendirilebileceği bir kısmının da yaş farkından kaynaklanan etkiler olarak tanımlanabileceği görülmüştür.

Öğreticilerin fiziksel mekan özellikleri itibarıyla sorun olarak en çok ifade ettikleri husus, lavabo ve tuvaletler olmuştur. Öğreticilerden Ö2, Ö6, Ö8, Ö10, Ö11, Ö12, yaştan bağımsız bir şekilde genel itibarıyla lavabo ve tuvaletlerin uygun olmadığını, fiziksel mekandaki bu eksiklerin tüm yaş grubu çocukları olumsuz etkilediğini ifade etmiştir.

Fiziki mekanda en çok ifade edilen problemlerden biri kız ve erkek öğrenciler için ayrı tuvalet alanlarının olmayışıdır (Ö2, Ö6, Ö8, Ö12). Bu hususta Ö6, *“Kız ve erkekler aynı lavaboda, bu sene benim kursum yeni yapıldığı için kız erkek lavabosunu ayırdım. Bu sefer bana lavabo kalmadı mesela. Ben bunu amirlerimize de her konu açıldığında diyorum. Mahremiyet eğitime dikkat etmemiz gereken bizken bizim kurslarımızda kız erkek lavaboları ayrı ayrı değil”* sözleri, lavabo sayısındaki yetersizlik nedeniyle Uygulama Esaslarında geçen *“Personel WC’ si ayrı bölümde yer alacaktır”* maddesine uygun hareket edilemediğini göstermektedir. Ayrıca kız- erkek ayrımının olmayışının büyük bir problem olduğunu dile getiren Ö6, kurum olarak mahremiyet eğitime önem verilirken konuyla doğrudan bağlantılı bu durumda kız- erkek ayrımı gözetilmemesini eleştirmiştir.

Bir diğer sorun, klozet sayısının yetersiz olmasıdır (Ö8, Ö2). Bu hususta Ö8’ in *“Klozet var ama tek klozetimiz var. 2 sınıfın bir tane klozeti var”* ifadesi Kur’an Kursları Uygulama Esaslarında ‘Tuvaletler/Duş Alanı’ başlığı altında belirtilen *“Kurslar her 6 çocuğa 1 lavabo, her 4 veya 5 çocuğa 1 klozet düşecek şekilde düzenlenecektir”*¹⁷² ibaresine uyulmadığını göstermektedir.

Lavabolar hususunda dile getirilen sorun, çocukların boyuna uygun olarak lavaboların yerleştirilmemiş olmasıdır. Bu durumu dile getiren öğretmenler Ö10 ve Ö11’dir. Bu hususta Ö11’in, *“Klozeti var ama lavabosu uygun değil altına plastik bir şey koyuluyor ama o da sudan dolayı zemin kaygan olduğu için ben sürekli başlarında duruyorum”* ifadesi Kur’an Kursları Uygulama Esaslarında yer alan *“Lavabo en-boy 28-45 cm, yükseklik 50-60 cm...”* maddesine uygun bir şekilde düzenlenmediğini göstermektedir.

¹⁷² Kur’an Kursu Uygulama Esasları Ek-2, 3.

Ö10 lavabo yüksekliğine ilaveten tuvaletlerin giriş çıkışının da çocuklara uygun olmadığını “*Ama tuvaletimiz şu an çocuklara uygun değil. Büyüklere göre yapılmış. El yıkamadır, tuvaletin girişi çıkışıdır*” ifadesiyle dile getirmiştir. Ö2 ise klozet ve lavabonun bir yerde bulunmasının hijyen açısından uygun olmadığını ifade etmiştir.

Öğreticilerin görüşleri doğrultusunda, en çok dile getirilen problem tuvaletlerde kız-erkek ayrımı olmayışıdır. Sonrasında klozetlerin sayıca yetersiz oluşu, lavaboların yüksekliğinin çocuklara uygun biçimde ayarlanmaması vurgulanmıştır.

Tuvaletlerdeki sorunları, 4-6 yaş grubu çocukların gelişim düzeyine uygunluğunu, yaş aralığı gözeterek ele alan öğretmenler Ö3, Ö4 ve Ö7’dir. Ö7, genel itibariyle fiziksel mekanla ilgili sorunlar olduğunu dile getirmekle birlikte, tuvalet ve lavaboların 4-6 yaş aralığına uygun olduğunu “*lavabolarımız, tuvaletlerimiz çocuklarımıza göre yapılmış, düzenlenmiştir*” ifadesiyle belirtmiştir. Aynı şekilde Ö1 de lavabolarda herhangi bir sıkıntı yaşamadığını dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan Ö3, 4 yaş çocuğunun diğer yaşlardan ayrı tutulması gerektiğini, bu durumun çocuk için uyum sağlamada güçlük oluşturduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

“4 yaş gerçekten çok zor. 4 yaş kesinlikle tamamen kendi alanında olması gerekir, kendine ait olması gerekir. 4 yaşındaki çocuk zorlanarak uyum sağlamaya çalışıyor. Çünkü lavabolarda biraz daha büyüklere yönelik klozetler var ama şöyle bir durum var şu anki ortamı ben imkanlarım dahilinde kendim oluşturmaya çalıştım”

Tuvaletlerin bazı çocuklara küçük geldiğini belirten Ö4, çocukların fiziki gelişimlerinin farklı olması sebebiyle küçük klozetlerde zorlandığını dile getirmiştir. Ö3 ve Ö4 ün ifadeleri dikkate alındığında 4-6 yaş grubuna yapılması gereken küçük tuvaletlerin yanında yaştan bağımsız bir şekilde fiziki manada istisna olabilecek çocuklara uygun, normal boyutta bir adet tuvaletin bulundurulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Fiziksel mekanla ilgili üzerinde durulan diğer konular; oyun alanı, bahçe, yemek alanı, derslikler ve kursun bulunduğu konum olmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu, Ö2, Ö3, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10, Ö11, Ö12 bu özellikleri itibariyle fiziksel mekanı 4-6 yaştan bağımsız bir şekilde değerlendirmiştir. Bazı öğretmenler ise (Ö1, Ö4) yaş aralığını dikkate alarak değerlendirme yapmıştır.

Araştırmaya katılan Ö2, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10, Ö11 oyun oynamak için özel olarak ayrılmış bir alan olmadığını, birçok amaç için tek bir alanın kullanıldığını dile getirmiştir. Bu hususta Ö6, *“Oyun odamız yok. Yani şöyle, yapıldığı zaman hemen giriş kısmı, kursun girilen alanı oyun odası olarak kullanırsınız denildi. Ama orada da yemek yendiği için masalar var”* ifadesiyle oyun odasının çocuklar için uygun olmadığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden Ö3, Ö6 ve Ö8 oyun alanının çocuklar için küçük ve dar olduğunu ifade etmiştir. Sonuçta oyun odasının olmayışı veya var olan oyun alanının oyun oynamaya elverişli olmaması gibi problemlerin olduğu görülmüştür. Buna göre bahsi geçen kursların, Uygulama Esaslarında belirtilen, *“Her öğrenciye en az 2,5 m² alan düşecektir”*¹⁷³ ifadesine uymadığı görülmüştür.

Yukarıda değindiğimiz tek bir mekânın birçok alan için kullanımı sorunu sınıf içi eğitimi de etkilemektedir. Ders yapılan mekânın aynı zamanda oyun alanı olarak kullanımını eleştiren Ö2, Ö3, Ö7, Ö11 çocukların odaklanma sorunu yaşayabileceğini dile getirmiştir. Bu hususta Ö2, *“Oyun alanı, ders alanı hepsi bir yerde çocuklar da bazen adapte olamıyorlar. Duvardaki resme gidebiliyor, oyuncaklara gidebiliyor”* sözleriyle, tek bir alanın birden fazla amaç için kullanılmaması gerektiğini dile getirmiştir. Buradan hareketle bazı Kur'an Kurslarının, Uygulama Esaslarında 'Derslik' başlığı altında geçmekte olan *“Derslikler çocukların hem bireysel hem de grup halinde hareket edebilmesini sağlayacak biçimde düzenlenecektir”*¹⁷⁴ maddesine uygun düzenlenmediği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu durumun küçük yaştaki çocuklar için daha büyük bir sorun yaratacağı muhakkaktır. Bu hususta Ö1, ders esnasında diğer yaşlara göre 4 yaşın odaklanmada zorlandığını *“Derse giriyorum, derse başlangıç yapıyoruz ama dört yaş idrak edemiyor, dikkati dağılıyor. Diğer yaşlar okul çağında neredeyse”* sözleriyle ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan Ö6, Ö8, Ö10, Ö11' in tek bir alanın çok yönlü kullanımı nedeniyle eleştirdiği mekan, yemek alanıdır. Öğreticiler, yemek alanının sınıf ve oyun alanından ayrı olması gerektiği üzerinde durmuştur.

Araştırmaya katılan Ö6 ve Ö10, fiziksel mekandaki eksiklik olarak çocukların koşup oynayabileceği, yaparak ve yaşayarak bazı şeyleri öğreneceği bir bahçe alanının

¹⁷³ Kur'an Kursu Uygulama Esasları Ek-2, 3.

¹⁷⁴ Kur'an Kursu Uygulama Esasları Ek-2, 2.

olmamasını dile getirmiştir. Uygulama Esaslarında ise, “*Bahçede yeteri miktarda toprak ve çim alan oluşturulacaktır. Bahçede bitki yetiştirme alanı, ağaçlar, kum havuzları oluşturulacaktır*” şeklindeki madde açıktır. Buna göre her kursa ait bir bahçe alanının olması ve bu bahçenin, çocukların çeşitli etkinlikleri gerçekleştirebileceği şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Araştırmaya katılan Ö2, Ö6, Ö7, Ö10 ise kursunu, bulunduğu konum ve diğer eksiklikleri nedeniyle eleştirmiştir. Bu hususta Ö2, “*Benim bulunduğum yerde bir caminin altını bu sene yapmışlar. Cami altı olduğu için rutubet de olabiliyor havasızlık da olabiliyor*” ifadesi kursun bulunduğu yer itibarıyla uygun olmadığını göstermektedir. Benzer şekilde kursunun bir apartman altında olduğunu ifade eden Ö6, fiziki ortamın hiçbir şekilde çocuklara uygun olmadığını dile getirmiştir. Ö7, kursun bulunduğu yeri “*mescidin bayan bölümünün çocuklara ayrılmış hali*” ifadesiyle uygun bulmadığını dile getirirken Ö10 ise kursun giriş kısmındaki merdivenlerin tehlikeli olduğunu söylemiştir.

Yukarıda ifade edilen hususlar, Uygulama Esaslarında geçmekte olan “*Doğal aydınlatma kullanılacaktır. Binanın dışında veya içinde bulunan merdiven basamakları yüksek ve dar olmayacak, çocukların tırmanma veya düşme olasılıkları dikkate alınarak tırabzanlar gerekli önlemleri ihtiva eden şekilde yapılacaktır*”¹⁷⁵ maddelerine bazı kurslarda uyulmadığını göstermektedir. Uygulama esaslarında geçen maddelerin her biri, çocukların gelişim düzeyine göre ele alınmıştır. Bu nedenle fiziksel mekanın bu esaslara uygun düzenlenmesi önemlidir.

Sonuç olarak kurslardaki fiziksel mekanın, Kur’an Kursları Uygulama Esaslarında¹⁷⁶ belirtilen maddelere uygun olmadığı, çocukların özgürce oynayacağı ve kendilerini ifade edecekleri bir alanın bulunmadığı, tek bir mekan içerisinde eğitim, oyun ve yemek ihtiyaçlarını karşılayanın çocuklar için adaptasyon sıkıntısı oluşturduğu anlaşılmıştır. Yapılan diğer araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bayka, veli ve öğretici görüşleri doğrultusunda yaptığı araştırmasında, DİB’in belirttiği esaslara uygun olmadığı halde eğitime devam eden kurslar bulunduğunu dile getirmiştir. Ayrıca fiziki eksiklerin bulunduğu bu kursların denetlenmesinde birtakım ihlallerin olduğunu da ifade

¹⁷⁵ Kur’an Kursu Uygulama Esasları Ek-2, 2.

¹⁷⁶ Kur’an Kursu Uygulama Esasları Ek-2, 1-4.

etmiştir.¹⁷⁷ Araştırması ile bu görüşü destekleyen Yağcı, kursların taşınması gereken fiziki şartların eksikliğine vurgu yapmış ve denetimlerin ihmal edildiği görüşüne ulaşmıştır.¹⁷⁸ Aybeg, araştırmasında 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarına dair eksiklerin olduğunu dile getirmiştir. Bu eksiklerden biri de çocukların gelişimine uygun olmayan fiziki mekanlardır. Kurslarda çocukların sağlıklı bir eğitim alabilmesi için eksiklerin giderilmesi gerektiğini dile getirmiştir.¹⁷⁹ Ece ve Çakmak, öğretici görüşleri doğrultusunda gerçekleştirdiği araştırmasında fiziki mekanın birçok açıdan eksik olduğunu, bu durumun eğitim öğretimi olumsuz etkilediğini dile getirmektedir.¹⁸⁰ Bu hususta Şen, araştırmasında bahçenin olmayışı, dersliklerin dar olması gibi fiziki sebeplerin çocukların sıkılmasına sebep olduğunu dile getirmektedir.¹⁸¹ Okul öncesi eğitimde önemli bir yeri olan eğitsel oyun faaliyetleri için fiziki mekanın yeterli olmadığını dile getiren Şaşa, eksikliklerin giderilmesi gerektiğini dile getirmiştir.¹⁸² Çelik Tüten de birçok açıdan fiziksel mekanın yetersiz olduğu sonucuna ulaşanlardır.¹⁸³ Ayrıca fiziksel mekanla ilgili sorunların yalnızca DİB'in kurslarında olmadığı, MEB'in okul öncesi eğitim veren kurumlarında da birtakım eksiklikler olduğu tespit edilmiştir.¹⁸⁴

3.1.6. Öğretici Görüşleri Doğrultusunda Arkadaşlık İlişkilerinin Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan öğretmenlere '4-6 yaş grubu Kur'an kursunda, farklı yaş aralığındaki çocukların bir arada eğitim görmelerinin çocukların arkadaşları ile olan ilişkilerinde herhangi bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?' sorusu yöneltilmiştir.

Öğreticilerden Ö2, Ö6 ve Ö7 farklı yaş aralığındaki öğrencilerin bir arada eğitim görmelerinin çocukların arkadaşları ile olan ilişkisinde olumlu etkisi olduğunu düşünmektedir. Yaş farkını çok önemli bir problem olarak görmeyen öğretmenler, bu

¹⁷⁷ Bayka, *Öğretici ve Veli Görüşleri Açısından Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 yaş grubu)'nın Değerlendirilmesi*, 49.

¹⁷⁸ Yağcı, *Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları (İzmir İli Örneği)*, 114.

¹⁷⁹ Salih Aybeg, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarının Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve Problemleri (Zonguldak İli Örneği), *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/2 (2019), 237.

¹⁸⁰ Ece- Çakmak, "Bir Meta-Sentez Çalışması: Öğreticilerin Gözünden 4-6 Yaş Kur'an Kursları", 823.

¹⁸¹ Şen, *4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uyum Süreci İçerisinde Karşılaşılan Problemler İstanbul Örneği*, 50.

¹⁸² Şaşa, *Öğretici Görüşlerine Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Kur'an Öğretiminde Eğitsel Oyun Uygulamaları*, 185-186.

¹⁸³ Çelik Tüten, *Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticilerinin Sınıf Yönetimi Becerilerinin İncelenmesi*, 58.

¹⁸⁴ Suna Arslan Karaküçük, "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Fiziksel/Mekansal Koşulların İncelenmesi: Sivas İli Örneği", *Sosyal Bilimler Dergisi* 32/2 (2008), 318; Figen Güleş, *Okul Öncesi Eğitimde Fiziksel Çevreye İlişkin Kalite Standartlarının Belirlenmesi*, (Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2013), 185.

durumun farklı yaşlardaki çocukların birbirlerine yardımcı olması, küçüklerin büyüklerle iletişim kurmayı öğrenmesi ve büyük çocukların diğerlerine rehberlik yapması gibi olumlu etkileri olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin Ö2, “*Büyük yaşlar, küçük yaşlara destek oluyorlar.*” ifadesi ile çocuklar arasında dayanışma, destek olma gibi arkadaşlık ilişkilerini pekiştirici faaliyetler olduğunu söylemiştir.

Çocukların sokakta, parkta, bahçede yaş farkına takılmaksızın oynadığını, bu nedenle alışmış olduklarını ifade eden Ö6, “*Bazen büyük yaş grubu küçük yaş grubunu koruma altına alabiliyor. Daha farklı bir iletişim gelişebiliyor kendi aralarında. Oyun oynarken ya da derslerini yaparken birbirlerine yardımcı olabiliyorlar.*” diyerek bir olumsuzluk yaşamadıklarını belirtmiştir. Ö6 gibi, Ö7 de büyük çocukların küçükleri koruyup kolladığını ve oyunlarına dahil ettiğini belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenler Ö3, Ö4, Ö5, Ö10, Ö12 yaş farkının arkadaşlığa etkisini şu şekilde ifade etmiştir:

Araştırmaya katılan Ö3, büyük yaş grubunun küçükleri baskıladığını, küçük yaş grubunun bu durumdan olumsuz etkileneceğini şu şekilde belirtmiştir:

“Tabii ki etkiliyor, bu yaşlarda çocuklar daha çok ben dedikleri için mesela büyük, hemen önüne geçebiliyor küçüğün, daha çabuk erişebildiği için öncelikle kapabiliyor. Aralarında arkadaş baskısı olabiliyor. Aynı ortamda olmaları oyun açısından da, çocuklar için olumsuz bir etki bırakabiliyor”

Büyük yaş grubunun küçük yaş grubuna baskı kurmaya çalıştığını ifade eden bir diğer öğretici Ö4, “*Küçükler daha çocuksu bebeci oyunlar oynamak istiyor. Büyük çocuklar daha farklı istiyor*” ifadesi ile yaş grubuna göre oynanan oyunların fark ettiğini, aralarında yaş farkından kaynaklı zıtlık ve kavgaların olabileceğini belirtmiştir.

Çocukların aralarındaki ay farkının bile önemli olduğunu ifade eden Ö5, “*Aynı gelişimi gösteren çocuklar kendilerine ona göre arkadaş seçiyor. O arkadaşını istiyor, diğerini dışlıyor aralarında rekabet çıkıyor, kavgalar oluyor. Kendine uygun görmediği arkadaşını dışlıyor. O da kendini soyutluyor bu sefer toplumdan*” sözleri, yaş farkının arkadaşlık ilişkisinde önemli bir yeri olduğunu söylemiştir. Ayrıca öğretici, yaş olarak birbirine yakın çocukların kurduğu kapalı grubun dışında kalan çocukta gelişebilecek psikolojik etkiye de vurgu yapmıştır.

Yaş farkının fazla etkisi olmadığını ifade etmekle birlikte yaş faktörünün olumsuz etkisine örnek verebilen Ö10, “4 yaşın etkisi var çünkü sürekli kendisi ile ilgilenilmesini istiyor. Küçükler bazen farklı tepkiler verebiliyor. Büyük olanla oynamak istemiyor. Büyük olan da küçük görebiliyor, oyuna almak istemiyor” sözleri, küçük yaş grubu ile büyük yaş grubunun birbirlerini kabullenme noktasında zorlandığını, küçük yaş grubunun daha çok ilgiye ihtiyaç duyduğunu ifade ederken, büyük yaş grubunun ise kendinden küçük gördüğü kişiye üstünlük kurma çabası içerisinde olduğunu göstermektedir. Tabi ki bu durum, küçük yaş grubunu olumsuz etkileyebilmektedir.

Arkadaşlık ilişkisini etkileyen pek çok faktör olduğunu ifade eden Ö9, 4 yaşındaki, anneden ilk kez ayrılan çocuk daha çekingen oluyor” diyerek ev ortamından ilk kez ayrılan 4 yaşındaki çocukların sosyalleşebilme becerilerinin de diğerleri gibi olmadığına değinmiştir.

Bazı öğretmenler, küçüklerin himaye edilmesini “destek olmak”, “kollamak” ifadeleriyle olumlu şekilde değerlendirirken (Ö2, Ö6, Ö7) bir diğer öğretici (Ö12), bunu çocuklar için bir dezavantaj olarak tanımlamıştır:

“Genelde arkadaş gibi değil de bir abi kardeş ilişkisi kurmaya çalışıyorlar. Bu da sınıf bütünlüğü açısından sıkıntı oluşturuyor. Büyükler küçüklere yapamadıkça yardımcı olmaya çalışıyor. Dolayısıyla küçükler gelişmiyor. Birbirlerine çok müdahaleci oluyorlar.”

Araştırmaya katılan bazı öğretmenler (Ö1, Ö8, Ö9, Ö11) çocukların arasındaki yaş farklılığının cinsiyet, aile, eğitim durumu, sosyal çevre gibi başka değişkenlerden de etkilendiğini ifade etmişlerdir. Bu konuda Ö1, “Bu durum biraz çocuğa göre değişiyor. Erkekler beş buçuk altı yaş daha iyi anlaşıyorlar. Kızlarda bu konuda pek sıkıntı olmuyor” ifadesi ile yaş faktörünün arkadaşlık üzerindeki etkisini cinsiyet ve çocuğa göre değerlendirmiştir. Ö1 arkadaşlık ilişkilerinde yaştan ziyade bireysel farklılıklara değinerek, “Ama geçen seneki dört yaş öğrencim de sınıftakilere liderlik edecek seviyedeydi” ifadesi ile çocuktan çocuğa arkadaşlık ilişkilerinin değişkenlik gösterebileceğini dile getirmiştir.

Bireysel farklılıklara değinen bir diğer öğretici Ö8 olmuştur. Her çocuğun aynı olmadığını, kimi zaman yaş faktörünün çocuğun arkadaşlığını etkilediğini kimi zaman da çocuğun kendi karakter ve yetiştirme biçiminden kaynaklı etkilenmelerin olabileceğini düşünen Ö8, “Evet, etkisi oluyor. Çocuk kendi yaşına yakın olanla daha iyi anlaşıyor. Yani

küçük olanı bazen ezebiliyor. Ama bazen de çok merhamet gösterebiliyor kendinden küçüğe” ifadesi ile çocuktan çocuğa ilişki kurmanın değişkenlik gösterdiğini belirtmiştir.

Arkadaşlık ilişkisinde kardeş sayısının ve önceki senelerde kursa katılmış olmanın sosyalleşme deneyimindeki etkisini yaştan daha öncelikli gören bir öğretici olmuştur (Ö9). Ö9, yaş farklılığının arkadaşlık ilişkisinde önemli bir etkisi olmadığını, kardeş sayısı fazla olan veya öncesinde bir eğitim kurumuna gitmiş olan çocukların daha atılgan davrandıklarına değinmiştir. Arkadaşlık ilişkisinde sadece yaş faktörünün etkisi olmadığını ifade eden bir diğer öğretici Ö11 ise *“Genelde bulundukları yöreden kaynaklı olabilir yani. Ailede yetişme tarzı da çok etkili”* ifadesi ile arkadaşlık ilişkisinde aile ve yöre faktörünün etkili olduğunu dile getirmektedir. Bulunduğu yerde akrabaların iç içe yaşadığını ifade eden öğretici, çocukların kendilerinden yaşça büyüklerle sürekli bir arada olduğunu ve kültür kaynaklı kız - erkek ayrımının yaşandığını dile getirmiştir.

Yukarıda ele aldığımız yanıtlara göre arkadaşlık ilişkisinde yaş faktörü üzerinden olumlu veya olumsuz değerlendirme yapan öğretmenlerin yanında bunu sadece yaş faktörüne bağlamanın doğru olmadığını düşünen öğretmenler de bulunmaktadır.

3.1.7. Öğretici Görüşleri Doğrultusunda Velilerin Talepleri

Velilerle kurulacak iletişimin kalitesi, eğitime de doğrudan etki etmekte, onların görüşleri eğitim planlamalarına yön verebilmektedir. Bu anlamda öğretmenlere ‘Veliler, farklı yaşlardan olan çocukların aynı sınıfta eğitim görmesi konusunda herhangi bir şikâyetle ya da talepte bulunuyor mu?’ sorusu yöneltmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çok azı (Ö5, Ö6) velilerin, çocukların yaş farkı göz önünde bulundurularak planlama yapılıp yapılmayacağını sorduğunu belirtmiştir. Bu konuda Ö5, *“Sene başında evet bulundular. ‘Yaş gruplarına ayrılacak mı sınıflarınız?’ diye sordular. Bende beş yaş grubunda çok az öğrenci vardı 3 öğrenci, diğerleri 6 yaş grubu. Mecburen karma yapmak zorunda kaldık.”* ifadesi ile öğrenci sayısına göre hareket edildiğini ve ayrı şubeler açılmadığını belirtmiştir. Ö1 ise velilerin yaşlara göre düzenleme yapılma imkanı olduğunu bilmedikleri için herhangi bir şikâyet ve talepte bulunmadığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan çoğu öğretici (Ö2, Ö3, Ö4, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12) velilerden yaş farklılığına ilişkin herhangi bir şikâyet veya talep gelmediğini belirtmiştir.

Öğreticilerin ifadelerine göre, veliler farklı yaş aralığındaki çocukların bir arada eğitim görmesi hakkında herhangi bir istek veya şikayette bulunmamıştır. Bu durum, velilerin yaş farkının meydana getirebileceği problemler hakkında bilgi sahibi olmamalarından kaynaklanabileceği gibi Ö1'in belirttiği gibi, böyle bir ayrımı yapabileceklerini düşünmediklerinden de kaynaklanabilir. Ayrıca, öğretmenlerin ifade ettiği olumsuzluklardan haberdar olmamaları da konuyla ilgili bir talepte ya da şikayette bulunmamalarına neden olmuş olabilir. Bu durum, veli görüşleriyle netlik kazanacaktır.

3.1.8. Öğretici Görüşleri Doğrultusunda Diğer Sorunlar

Araştırmamıza katılan öğretmenlere '4, 5 ve 6 yaşındaki çocukların aynı sınıfta eğitim görmesinin ortaya çıkardığı başka sorunlar var mı?' sorusu yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12) bu soruya benzer cevaplar vermiştir. Verilen cevaplar değerlendirildiğinde daha önce bahsi geçen sorunların tekrarlandığı görülmüştür.

Öğreticinin yaşlara göre eğitim verirken zaman kaybı yaşaması, verilen eğitimin seviyeye uygun olmaması, öğretici orta yolu izlemeye çalışırken büyük yaş grubunun geri kalması, küçük yaşın (4 yaş) diğer yaşlara göre sınıf içindeki odak ve algı problemi, 4 yaş grubu ile yaşanan iletişim zorluğu, büyük ve küçük yaş arası çıkan kavgalar ve gruplaşmalar, 4 yaşın kendini soyutlaması ve kapatması, 4 yaşın kurallara uymada, öğretmeni dinlemede sorun yaşaması, 4 yaşın benmerkezci oluşu, 4 yaşın motor gelişiminin diğer yaşlara oranla geri olması gibi sorunlar daha önce ele alınmıştır. Ele alınmayan bir sorun olarak, öğreticinin yanında çalışan yardımcı eksikliği dile getirilmiştir. Bunun sorun olarak görülmesinin nedeni de öğreticinin tüm yaş gruplarıyla ilgilenmekte zorlanmasıdır. Öğretici her öğrencinin seviye farkından ötürü birebir ders alırken diğer çocukları gözetmek, dikkat etmek durumundadır. Bu durumda öğreticinin ilgi ve dikkati dağılmaktadır.

3.1.9. Öğretici Görüşleri Doğrultusunda Öğreticilerin Pedagojik Formasyon Yeterlikleri

Araştırmamıza katılan öğretmenlere, 'Aldığınız pedagojik formasyon eğitiminizi yeterli buluyor musunuz? Sizce yaş farklılığından kaynaklanan sorunların ortaya çıkmasında ya da bu sorunların çözülememesinde bunun bir etkisi var mı?' sorusu yöneltilmiştir.

Araştırmaya katılan Ö1, Ö3, Ö8, Ö9, Ö10, pedagojik formasyon eğitimi aldığını belirtmiştir. Pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmenlerin bir kısmı aldığı bu eğitimi yeterli görürken bir kısmı bu görüşe kısmen katılmaktadır. Eksikleri olmakla beraber aldığı pedagojik formasyonu yeterli bulan Ö1, ortaya çıkabilecek sorunlara çözüm bulma noktasında formasyonun öğreticiyi destekleyici nitelikte olduğu düşüncesindedir.

Pedagojik formasyon eğitiminin teorik ağırlıkta oluşu nedeniyle eğitiminin yeterli olmadığını düşünen Ö3, sorunları çözmede formasyonun etkisi olmakla birlikte tecrübenin ve uygulamalı eğitimin önemli olduğunu ifade etmiştir. Deneyimin eğitimden daha anlamlı olduğunu vurgulayan bir diğer öğretici Ö9'un, *"Psikolojik olarak biraz daha güzel yaklaşıyor. Çocukların yaş aralığını biliyorsun, 4 yaşında ne ister, 5 yaşında ne olur? bunları biliyorsun. Aslında pedagojik formasyon pek bir şey katmadı. Tecrübeyle öğrendik"* ifadesi ise muhatabı tanıma konusunda asıl etkinin tecrübeden kaynaklandığını hissettirmektedir. Bu düşünceye katılan bir diğer öğretici Ö10 da yaş farkından kaynaklı sorunlara daha çok kazanılan tecrübelerle çözüm bulunduğunu dile getirmiştir.

Pedagojik formasyon eğitimi almakla birlikte bunu yeterli görmeyen Ö8, formasyonu *"Kısa bir sürede alınan bir şey"* olarak görmektedir. Staj uygulamasını lisede yaptığını ifade eden Ö8, 4-6 yaş grubu Kur'an kursunda staj yapamamış olmanın bir eksiklik olduğunu düşünmektedir. Aldığı bu eğitimi yeterli bulmadığı için ayrıca *"Çocuk Gelişimi"* bölümü okuduğunu da belirten Ö8, sorunları çözmede formasyonun etkisi olduğunu kesin bir dille ifade ederek eğitimin önemine vurgu yapmıştır.

Öğreticilerin çoğu (Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö11, Ö12), pedagojik formasyon eğitimi almadığını dile getirmiştir. Pedagojik Formasyon eğitimi almadığını ifade eden Ö2, kendisini eğitim anlamında yeterli bulmadığını, 4-6 yaş grubunda öğretici olmayı aklından geçirmediğini ve bu göreve bir anda başladığını ifade etmiştir. Ö2, verilen seminerlerle, gösterdiği çabayla pedagojik formasyon açısından kendini geliştirmeye çalıştığını belirtmiştir. Yaş farkından kaynaklı sorunların çözümünde, pedagojik formasyonun tek başına yeterli olmadığını düşünen Ö2, bunun nedenini *"Sadece formasyon almak yeterli değil bence. Çünkü formasyon alıp da kendimizi geliştirmediklerimiz sürece bir işe yaramıyor"* sözleri ile açıklamıştır. Aynı şekilde kendi çabalarıyla çocuk eğitiminde belli bir seviyeye geldiğini ifade eden Ö4, okuduğu kitaplar, katıldığı seminerler ve tecrübeleri sonucu kendisinin çocuklara eğitim verme bakımından yeterli olduğunu düşünmektedir.

Ayrıca Ö4, yaş farkından kaynaklı sorunları çözmede kendisinin herhangi bir sıkıntı yaşamadığını dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan Ö5 de Ö2 gibi, bir anda kendini bu işin içinde bulduğunu ve eğitiminin yeterli olmadığını, bu nedenle “Çocuk Gelişimi” bölümü okumaya başladığını belirtmiştir. Ö5, pedagojik formasyon eğitiminin sorunları çözmede muhakkak etkisi olacağını düşünmektedir. Kendisini geliştirmek için “Çocuk Gelişimi” bölümünde eğitim almaya başlayan bir diğer öğretici Ö12’dir. Ö12, kendini geliştirmek için ayrıca, drama, öykü anlatıcılığı, resim analizi gibi alanlarda bulunduğu seminerlere katıldığını belirtmiştir. Yaş farkından kaynaklı sorunları çözmede pedagojik formasyonun etkisine olan inancını ise, *“Bence etkisi var. Yaklaşım anlamında, çocuk psikolojisini anlama anlamında ve o durumun sağlıklı bir şekilde değerlendirilmesi ve sonuçlandırılması anlamında çok büyük etkisi var”* sözleri ile dile getirmiştir.

Pedagojik eğitim almadığını ve eksiklerinin olduğunu ifade eden Ö6, “resim analizi” gibi farklı alanlarda eğitim almanın faydalı olacağını belirtmiştir. Ayrıca Ö6, alınan eğitimlerin sorun çözmede etkisi olduğunu düşünse de teoride öğrenilenlerin, uygulama noktasında hayata geçirilemediğini düşünmektedir.

Araştırmaya katılan Ö7, *“Ben hiçbir eğitimin ‘Ben tam oldum’ diyebileceğim bir eğitim olduğunu düşünmüyorum”* ifadesi ile alınan eğitimlerin insana bir şeyler kattığını ancak tam anlamıyla verimli olmadığını dile getirmiştir. Bununla birlikte Ö7, sınıf içerisindeki sorunların çözümünde formasyonun etkili olduğunu dile getirmiştir.

Pedagojik formasyon eğitimi almayan ancak halk eğitimden çocuk gelişimi sertifikası alan Ö11, *“Biz ne kadar etkili bir eğitim almış olsak da onu hitap edecek öğrenci kitlesi bulamazsak bu elimizde patlıyor hocam. Sürekli seminere girdik ama hitap edecek bir ortam bulamadık açıkçası”* ifadesiyle bulunduğu kursta hitap etme özgürlüğünün kısıtlandığını dile getirmiştir. Bunun nedenini, bulunduğu yerde çocukların geniş ailede büyümesine ve çocukların el üstünde tutulması şeklinde açıklamıştır. Ayrıca Ö11, yaş farkından kaynaklı sorunların çözülmesinde alınan eğitimin yanında uygulamanın önemli olduğunu dile getirmiştir.

Sonuç olarak pedagojik formasyon eğitimi almış öğretmenler, aldıkları eğitimi yeterli görmemektedir. Bu öğretmenler, teorik eğitimin yanında uygulamalı eğitimin, tecrübenin ve kendini geliştirmenin de önemine vurgu yapmıştır. Bu alanda yapılan diğer çalışmalar da

pedagojik formasyon eğitimi almış veya almamış öğretmenlerin, okul öncesi alanda eğitim verebilme noktasında yetersiz olduğunu göstermektedir. Gün'ün araştırmasına göre birçok öğretici 4-6 yaş grubuna eğitim verme konusunda kendini yetersiz hissetmektedir.¹⁸⁵ Bayka'nın araştırmasında ise bazı öğretmenler alınan eğitimlerin, okul öncesi yaş grubuna verilecek eğitim- öğretim hususunda yardımcı olmadığını ifade etmektedir. Ayrıca kurum tarafından verilen hizmet içi eğitimlerin faydalı olduğu ifade edilmekle birlikte verimli olmadığı da dile getirilmiştir.¹⁸⁶ Yorulmaz'ın araştırmasında ise hizmet içi seminerlerin verilmesi gerektiğini ifade eden öğretmenlerin oranı %64,9' dur. Ayrıca Yorulmaz'ın araştırmasında "Kur'an Kursu öğretmenlerine hangi alanlarda hizmet içi eğitime ihtiyaç vardır?" sorusuna, öğretmenlerin büyük bir kısmı, okul öncesi ve ilköğretim 1. kademe öğrencilerine eğitim vermeye yönelik seminerlere ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir.¹⁸⁷ Bu durum, genel itibariyle öğretmenlerin kendilerini tam olarak yetkin görmediklerini göstermektedir. Bu hususta Şaşa, öğretmenlerin en çok küçük yaşlara hitap etmede ve ders müfredatını yaşa göre düzenlemede kendilerini yetersiz hissettiği sonucuna ulaşmıştır.¹⁸⁸ Korkmaz ise araştırmasında öğretmenlerin pedagojik formasyon almadan eğitime başlamasının sorun teşkil ettiğini, öğretmenlerin bu durumdan yakındığını belirtmiştir.¹⁸⁹ Tıpkı Ö5 ve Ö12'de olduğu gibi.

3.1.10. Öğretici Görüşleri Doğrultusunda Çözüm Önerileri

Bir çalışma alanında var olan sorunların çözümünde, o alanda çalışan ve sorunlarla birebir mücadele etmek zorunda kalan personelin katkısı oldukça değerlidir. Bu nedenle araştırmaya katılan öğretmenlere 'Yaş farklılığından kaynaklanan sorunlar varsa, bu sorunların çözümü konusundaki öneriniz nedir?' sorusu yöneltilmiştir.

Öneriler arasında öne çıkan, sınıfların yaş gruplarına göre oluşturulması olmuştur (Ö4, Ö5, Ö6, Ö8, Ö10, Ö11, Ö12). Sınıfların yaş gruplarına göre ayarlanması hususunda

¹⁸⁵ Gün, Veli ve öğretici görüşleri doğrultusunda 4-6 yaş grubu Kur'an kursu eğitimi: Samsun İli Örneği", 40.

¹⁸⁶ Bayka, *Öğretici ve Veli Görüşleri Açısından Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 yaş grubu)'nın Değerlendirilmesi*, 60.

¹⁸⁷ Bilal Yorulmaz, "Kur'an Kursu Öğreticileri İle Cami Görevlilerinin Okul Öncesi ve İlköğretim 1. Kademe Öğrencilerine Ders Verme Durumlarına İlişkin Öz Algıları (İstanbul Örneği)", *Öneri Dergisi* 10/ 39, (2013), 154.

¹⁸⁸ Şaşa, *Öğretici Görüşlerine Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Kur'an Öğretiminde Eğitsel Oyun Uygulamaları*, 183.

¹⁸⁹ Mehmet Korkmaz, *Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri*, (Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi 2009), 66.

Ö9, öncelikle daha büyük çocukların kurslara alınması gerektiğini daha sonra küçük yaşlara ayrı bir sınıf açılması gerektiğini ifade etmiştir.

Öğrencilere, yaş gruplarına göre ayrılmış sınıflarda eğitim verilemeyecekse, bu durumda en azından eğitim materyallerinin yaş gruplarına göre biçimlendirilerek öğretmenlere ulaştırılması talep edilmektedir. Bu düşüncesini Ö2, *“Materyaller her yaş grubuna göre olması gerekiyor. Dört yaşın kullandığı materyalle beş ve altı yaşın kullandığı materyal çok farklı”* ifadesiyle dile getirmiştir. Ö4 ise gerek etkinlik kitaplarının gerekse de müfredatın, yaş farklılıkları gözetilerek yeniden yapılandırılmasını ve farklılaştırılmasını talep etmektedir. Ö2, Ö5 ve Ö6 da bu hususta benzer ifadeler kullanmıştır.

Her yaş için ayrı sınıf açamayan öğretmenler, öğrenci sayısının az oluşunu ya da mekânsal özelliklerin yetersizliğini dile getirmişlerdir. Ö3 ise bu sorunun çözümü konusunda, *“Diyanet'in büyük bir binasında toplu bir eğitim alanında, çocuklar 4, 5 ve 6 yaşlara ayrılıp hocaların da ona göre görevlendirilmesi”* nin faydalı olabileceğini ve böylece öğrenci sayısından kaynaklanan sorunların ortadan kalkacağını, öğretmenlerin de farklı yaş aralığındaki öğrenciler için birtakım uyarlamalar yapmasına gerek kalmayacağını düşünmektedir. Aynı görüş, Ö6 ve Ö10 tarafından da dile getirilmiş; Ö10, servislerle çocukların toplu eğitim yapılan bu kurslara taşınabileceğini ifade etmiştir.

Tecrübe paylaşımının önemine vurgu yapan Ö3, *“Hoca hanımların birbirlerine destek olmaları lazım, tecrübe paylaşımında daha çok ağırlık verilmesi lazım, materyal paylaşımı yapılması lazım”* ifadesiyle yaş farkı kaynaklı problemlerin üstesinden gelmekte tecrübenin ve paylaşımın önemine vurgu yapmıştır. Ö5 ise daha profesyonel bir desteğe ihtiyaçları olduğunu düşünerek, *“En azından bir PDR' cimizin olması gerekiyor. Sorunlarımıza cevap bulabileceğimiz biri”* demiştir. Benzer bir düşüncüyü Ö12 de dile getirmiştir.

Eğitim-öğretim yılının başında, yaş farkından kaynaklanan birtakım sorunlar olabileceği konusunda velilerin bilgilendirilmesini bir çözüm olarak gören Ö2, *“Kurs açılmadan önce nasıl bir ortam olabilir, çocukların aynı seviyede olamayacağını, farklı olabileceğini bilerek ona göre kursların açılması”* gerektiğini belirterek, bu anlamda beklentileri de belli bir seviyede tutmayı hedeflemektedir.

Dört yaş ile ilgilenmenin diğer yaşlara göre zor olduğunu ifade eden Ö7, “Dört altı yaş kapsamında sınıflarımızda yardımcımızın, stajyerimizin ya da değerler eğitimine farklı bir öğretici olabilir veya farklı yardımcı olacak öğretici olması kişi sayısı artması ile biraz daha bu işin üstesinden gelebiliriz” sözleriyle öğretmenlere yardımcı olabilecek kişi sayısının artırılmasının işlerini kolaylaştırabileceğini dile getirmiştir.

Milli eğitimin sisteminde okul öncesi öğrencilerin yaşlara göre ayrıldığını ifade eden Ö9, Kur’an Kurslarında bu şekilde bir sistemin olmadığını, MEB gibi yaş gruplarına göre ayıran kayıt sistemi olması gerektiğini ifade etmiştir.

Yukarıdaki görüşler ele alındığında, öğretmenlerin 4-6 yaş grubu Kur’an kurslarında yaş farkı nedeniyle yaşadığı sorunlar olduğu görülmüştür. Ayrıca bu sorunların çözümü için tüm öğretmenler görüş bildirmiştir. En çok ifade edilen çözüm önerisi ise sınıfların yaşlara göre düzenlenmesi gerektiğidir. Daha sonrasında müfredatın ve kaynakların yaş gruplarına uygun hazırlanması gelmektedir.

3.2. Veli Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Eğitiminde Yaş Farklılığının Yarattığı Etkiler

Çocuk, içinde yeteneklerin saklı olduğu bir varlıktır. Gelecek hayatı boyunca yaşayacağı sıkıntıların üstesinden gelmede fayda sağlayacak davranışları kazanma konusunda özenli bir bakıma ihtiyacı vardır. Bu hususta Clark, bakımı gerçekleştirecek olan anne babayı bir çiftçiye benzetmektedir. İyi bir çiftçi topraktan mahsul alana kadarki süreçte ne yapması gerektiğini bilir.¹⁹⁰ Buna binaen doğuştan çocukta var olan inanma duygusunun sağlıklı bir şekilde düşünce ve davranışa dönüşmesinde anne babanın etkisi büyüktür. Bu nedenle anne- baba, çocuğa vereceği eğitimi, bir bireyin gelecek inşası olarak görmeli, gereken ilgi ve özeni göstermelidir.¹⁹¹ Bu hususta yapılan çalışmalarda din eğitiminin öncelikle ailede verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.¹⁹² Çocuğun içinde bulunduğu ailenin dini tutumu, ailenin ilgisi ve anne- babanın Kur’an-ı Kerim’i biliyor

¹⁹⁰ Clark, “Çocukluk Dönemi Dini”, 176.

¹⁹¹ Ayşegül Yiğit, “Çocuğun Gelişim Özellikleri Ve İletişim İlkeleri Doğrultusunda Ailede Din Eğitimi”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 22/22 (Mayıs 2006), 182-183.

¹⁹² Ömer Özdemir, “Ebeveynlere Göre Ailede Çocuğun Din Eğitimi”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 47/47 (Kasım 2019), 338.

oluşu hayatında dine olumlu tutum sergilemesi ve din eğitiminde başarılı olmasında etkilidir.¹⁹³

Araştırma kapsamında daha sağlıklı değerlendirme yapabilmek adına velilere, “Çocuğunuzun herhangi bir öğrenme engeli (fizyolojik, bilişsel, psikolojik) var mı?” sorusu sorulmuştur. Velilerin tamamı, çocuklarında herhangi bir öğrenme engeli bulunmadığını belirtmiştir.

Daha sonra velilere, yaş gruplarının sağlıklı bir şekilde değerlendirilmesi adına “Çocuğunuzu 4-6 yaş grubu Kur’an kursuna daha önce göndermiş miydiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Velilerin çoğunluğu (V2, V3, V6, V7, V10, V12) geçen yıl da çocuklarını Kur’an Kursuna gönderdiğini belirtmiştir. Araştırmaya katılan diğer veliler ise (V1, V4, V5, V8, V9, V11) çocuklarının Kur’an kursunda ilk senesi olduğunu ve daha önce de herhangi bir kursa gitmediğini ifade etmiştir.

Araştırma kapsamında velilere öncelikle eğitim sürecini değerlendirmelerine yönelik sorular sorulmuştur. Ancak, sorulan sorulara ayrıntılı yanıt vermede velilerin zorlandığı görülmüştür. Çünkü ülkemizde 2020 yılında başlayan pandemi döneminin etkileri 2020-2021 eğitim-öğretim yılında da devam etmiş yüz yüze başlanan eğitim sürecinde birtakım tedbirler kapsamında eğitim gerçekleştirilmiştir. Bu durum, velilerin Kur’an Kursu işleyişine, fiziki mekana ve öğreticinin performansına dair yeterli gözlem yapamamasına sebep olmuştur. Ancak velilerin çoğunun çocuğunun bir önceki yıl da bu kursa devam etmesi, konuyla ilgili tecrübeleri olmasını sağlamıştır. Bu koşullar altında veli görüşleri değerlendirilmiş, cevaplar başlıklar altında ele alınmıştır.

3.2.1. Veli Görüşleri Doğrultusunda Öğretim Programının Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan velilere “4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Öğretim Programı çocuğunuzun gelişim düzeyine uygun mu?” sorusu yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan velilerin çoğunluğu (V1, V2, V4, V5, V7, V8, V9, V10, V11, V12) öğretim programının çocuğun gelişimine uygun olduğunu dile getirmiştir.

Çocuğun hal ve hareketlerine yansıyan olumlu etki ve yaşına göre duaları öğrenebilmesi üzerinden öğretim programını değerlendiren V1, öğretim programının kendi çocuğuna uygun olduğunu ifade etmiştir. V4, V7 ve V8 de programın çok yoğun ve baskıcı

¹⁹³ Şen, 4-6 Yaş Grubu Çocuklarda Kur’an Tasavvuru, 93.

bir şekilde uygulanmaması nedeniyle çocuklara uygun olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretim programını uygun bulmanın yanında programın artı yönleri olduğunu ifade eden V12 ise, “*Böyle manevi değerleri çok güzel kavradı, empati kurabiliyor şu an*” sözleri ile çocuk üzerinde gerçekleşen olumlu değişimi dile getirmiştir.

Programı çocuğun gelişimine uygun bulan velilerin gerekçelerinden biri, çocuğun zorlanmamasıdır. Çocuğun etkinlikleri yapabilecek hazırbulunuşluğa ulaşmasında ebeveynin kurs eğitiminden önce yaptırdığı çalışmaların da katkısı bulunmaktadır. Kursun programını çocuğunun gelişim seviyesinin üstünde görmeyen V5, çocuğuyla yakından ilgilendiğini ve küçük yaştan itibaren ona kalem, kağıt vererek gelişimine destek olduğunu belirtmiştir. Bu durum, öğretim programı işlenirken çocuğun zorluk çekmiyor oluşunda, velinin verdiği desteğin etkisi olduğunu göstermektedir. Ayrıca V5’in çocuğunun kursa bu yıl ilk kez katılması ve 6 yaşında olması da göz önünde bulundurulması gereken faktörlerdendir.

Programın her yaş aralığındaki çocuğun gelişim düzeyine uygun olmadığını düşünen veliler de olmuştur. Bunlardan biri, kendisi de Kur’an kursu öğreticisi olan V6’dır. Çocuğunu bu yıl ikinci kez 4-6 yaş grubu Kur’an kursuna gönderen V6, “*Değil tabi ki. Hoca zaten onu ona göre yapıyor*” ifadesi ile birçok öğreticinin ifade ettiği gibi, programın öğretici tarafından yapılan uyarlamalarla çocuğun gelişim seviyesine uygun bir hale getirildiğini belirtmiştir.

Çocuğun gelişim düzeyine göre öğretim programını kısmen uygun bulan V3, DİB’e bağlı olmayan bir kursa gönderdiği diğer çocuğunun aldığı eğitimle 4-6 yaş Kur’an kursuna devam eden kızının almakta olduğu eğitimi karşılaştırarak “*Hani eğitim olarak biraz daha ağırlıklı verilmesi taraftarıyım*” yorumunda bulunmuştur. V3, çocukların bu yaşlarda verileni almaya çok müsait olduğunu, bu nedenle eğitimin olabildiğince yoğunlaştırılması gerektiğini dile getirmiştir. V3’ün bu değerlendirmesi, kursa ikinci kez katılan altı yaşındaki kızının tekrar aynı konuları işlemesinden de kaynaklanıyor olabilir. Bu durumda veli, çocuğuna daha farklı bilgi ve beceriler kazandırılmasını istemektedir.

Sonuç olarak velilerin çoğunluğu, öğretim programının çocukların gelişim düzeyine uygun olduğunu dile getirmiştir. Bununla birlikte, öğretim programının uygun olmadığını veya eksik yönleri olduğunu dile getiren veliler de bulunmaktadır.

Benzer çalışmalar incelendiğinde hemen hemen aynı sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Akgül çalışmasında velilerin %94,7'sinin uygulanan eğitim programını çocukların gelişimine uygun bulduğunu dile getirmiştir.¹⁹⁴ Bayka da araştırmasında velilerin çoğunluğunun öğretim programını 4-6 yaş grubuna uygun bulduğu sonucuna ulaşmıştır.¹⁹⁵ Gün'ün araştırmasında ise velilerin %89,3'ü, eğitim programını uygun bulduğunu dile getirmiş ancak programın çocuklara ağır geldiği ve çocukların zorlandığı şeklinde olumsuz görüş bildiren veliler de olmuştur.¹⁹⁶

3.2.2. Veli Görüşleri Doğrultusunda Etkinliklerin Değerlendirilmesi

Eğitim faaliyetlerinde, son yıllarda popüler hale gelen yapılandırmacı yaklaşımla birlikte öğrenme etkinliklerine yer vermeye başlanmıştır. 2005 yılından sonra öğretim programlarına eklenen bu etkinlikler, anlatılan konunun daha iyi öğrenilebilmesini ve kazanımların edinimini kolaylaştırmaktadır. Öğrencinin bilişsel-sosyal becerilerini geliştirmeyi hedefleyen öğrenme etkinlikleri ders kitaplarında da yer almaya başlamış, dersler etkinliklerle işlenir hale gelmiştir.¹⁹⁷

4-6 yaş grubu Kur'an kursundaki etkinliklerin, farklı yaş aralığındaki çocukların hepsine uygun olup olmadığına dair velilerin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmaya katılan velilerin çoğunluğu (V1, V2, V3, V4, V5, V6, V7, V8, V9, V11) etkinliklerin kendi çocuklarının gelişim seviyesine uygun olduğu görüşündedir. Etkinliklerin çocuğunun gelişim seviyesine uygun olduğunu düşünen V2, “*Şu ana kadar yaptığımız etkinlikler uygun yani. Zaten hocalar da öyle zorlamıyor*” ifadesiyle dile getirmiştir. V2'nin cümlelerin sonunda ifade ettiği husus, öğrencinin yapamadığı yerde, öğretmenin kolaylaştırıcı rolüne ya da ısrarcı olmama özelliğine atıfta bulunmaktadır. Bu durum ise öğrencinin seviyesinin üstünde etkinliklerin olabildiğini ancak öğretmenin uyarlamalar yaptığı fikrini akla getirmektedir. Araştırmaya katılan V8 de, “*Hocalarımız da hani kendi düzeylerini aşacak, güç etkinlikler yaptırmıyorlar. Çocuklarımız da yaparken gayet mutlular*” ifadesiyle etkinliklerin çocukların gelişim seviyesine uygunluğunu, öğreticinin uyarlamasına bağlamıştır.

¹⁹⁴ Akgül, *4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitiminin Veli Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi (Amasya Örneği)*, 38.

¹⁹⁵ Bayka, *Öğretici ve Veli Görüşleri Açısından Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 yaş grubu)'nın Değerlendirilmesi*, 40.

¹⁹⁶ Gün, "Veli ve öğretici görüşleri doğrultusunda 4-6 yaş grubu Kur'an kursu eğitimi: Samsun İli Örneği", 46.

¹⁹⁷ Firdevs Güneş, “Aştırmalardan Etkinliklere: Eğitimdeki Gelişmeler”, *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi* 9/2 (Aralık 2017), 105-106.

Çocuğunun Kur'an Kursunda ikinci senesi olduğunu söyleyen V7, *"Verilen etkinlikler çocuğuma çok fayda sağladı. Çünkü renkleri evde çok karıştırıyordu. Renkleri şu an çok güzel öğrendi. Geçen seneden zaten biraz öğrenmişti, bu sene daha çok pekiştirdi. Geçen sene ile bu seneyi kıyasladığımda tabi ki çocuğun yaşından dolayı bir ilerleme oldu."* sözleriyle, çocuğun gelişimine uygun olduğunu ifade etmiştir ancak yaşa bağlı olarak ikinci senesinde daha iyi öğrenebildiğini söylemesi, önceki yıl yapılan etkinliklerin, çocuğun tam olarak öğrenmesini sağlamaya yetmediğini düşündürmektedir. Ayrıca 4 yaşında iken çocuğun el becerisi hususunda zorlandığını ifade eden V7, *"Belli şeyler çocuğumla alakalı çekingenklik var, 'Başaramayacağım' diye korkuyor herhalde"* sözleriyle zorlukların kendi çocuğundan kaynaklandığını belirtmiştir. Ancak V7'nin çocuğunda oluşan bu başarısızlık korkusunun altında, sınıftaki yaşı daha büyük olan çocukların bu etkinlikleri daha kolay ve hızlı biçimde yapmasının etkisi de olabilir. Çocuklar bu tür durumlarda, birbirlerini acımasızca da eleştirebilmekte, bu ise etkinliği yapamayan çocukta yetersizlik hissi oluşturabilmektedir.

Veliler arasında, yapılan etkinliklerin tümüyle çocuğun yaşına uygun olmadığını düşünenler de vardır (V10, V12). Örneğin çocuğu beş buçuk yaşında olan V10, *"Benim çocuğuma bazı etkinlikler çok basit geliyor. Yapmak istemeyebiliyor. Nasıl söyleyeyim çizgi çalışmalarında olsun, sayı çalışmalarında olsun. Biraz hani basit geldiği için yapmak istemiyor. Yani bazıları uygun bazıları uygun değil diye düşünüyorum, bazen çok basit kaçıyor bazen zorlanabiliyor"* sözleriyle etkinliklerin tümüyle o yaş aralığına hitap etmediğini ifade etmiştir. Belki de bu durum, 4-6 yaş aralığındaki çocukların tümüne hitap edebilecek biçimde etkinliklerin çeşitlendirilmesinden kaynaklanmıştır.

Çocuğunun bu kursta ikinci senesi olduğunu söyleyen V12, *"4 yaşında beraber yaptık kesmeleri mesela çizgilerin üzerinden gitmeleri bunları beraber yaptık. O zamanlar yeni yeni kalem tuttuğu için yeni yeni algılıyordu. Şu an birinci sınıfa hazır bir şekilde"* ifadesi ile 4 yaşın etkinlikleri yapmada desteğe ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılan V10 ve V12'nin görüşleri değerlendirildiğinde yapılan etkinliklerin tüm yaş gruplarına tamamıyla uygun olduğunu söylemek güçtür. 6 yaşa basit gelen etkinlikler olmakla birlikte ağır gelen etkinlikler de bulunmaktadır. Bu durum aynı sınıf içerisinde eğitim görmekte olan 4 yaş çocuklarını, yetersizlik hissi yaratarak muhtemelen daha olumsuz etkilemektedir. Yaşı büyük çocuklara basit gelen etkinliklerin ise hem

öğrenmeye karşı motivasyonu olumsuz etkilemesi hem de potansiyelin ortaya çıkmasını engelleyecek bir zaman kaybı olarak değerlendirilmesi mümkündür.

3.2.3. Veli Görüşleri Doğrultusunda Akademik Başarının Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan velilere “Sizce, 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Öğretim Programı işlenirken, çocuğunuz öğrenme güçlüğü çekti mi? Cevabınız evet ise, hangi alanlarda öğrenme güçlüğü çektiğini belirtir misiniz?” sorusu yöneltilmiştir.

Araştırmaya katılan V1, V4 ve V7 öğretim programında yer alan konularla ilgili çocuğunun herhangi bir öğrenme güçlüğü çekmediğini belirtmiştir. Velilerin çoğu (V2, V3, V5, V6, V8, V9, V10, V11, V12) ise öğretim programında yer alan bazı konularda çocuğunun öğrenme güçlüğü çektiğini dile getirmiştir.

Dersler konusunda 6 yaşındaki çocuğunun zorlandığını ifade eden V3, “*Derslerde çok sıkıntı çektik ilk dönemlerde. Şeddeyi çözemedik hala çözemiyoruz şeddeyi. Cezm, şedde ve harflerde çok güçlük çekti*” sözleriyle Kur’an-ı Kerim eğitiminde zorlandığını dile getirmiştir. Aynı şekilde V5, V8, V10 ve V12 de Kur’an-ı Kerim eğitiminde, *cezm* konusunda çocuklarının zorlandığını ifade etmiştir. Cezm konusunu anlamakta güçlük çeken çocukların yaş aralığı 5,5 – 6’dır. Yaşı büyük olan çocukların bile anlamakta güçlük çektiği bu konuların 4 yaşındaki çocuklar için daha zorlayıcı olacağı muhtemeldir.

Çocukların Kur’an okumada zorlandığı bir diğer konu *tenvindir*. Örneğin V9, “*Bir tek tenvin konusunda zorluğu oldu. Bazen onu şaşırtıyor mesela ‘te’ diyor ‘ten’ demesi gerekirken*” diyerek beş buçuk yaşındaki çocuğunun tenvini hala tam olarak öğrenemediğini dile getirmiştir.

Dua ezberi de çocukları zorlayan konulardan biridir. Bu konuda görüş bildiren velilerden birinin (V11) çocuğu 4 buçuk, diğerininki (V6) ise 6 yaşındadır. V11, “*Dualarda çok zorlandık*” sözleriyle durumun kendileri açısından oldukça yorucu olduğunu dile getirmiştir.

Çocukların yaşadığı zorluğun eğitim-öğretim sürecinin başında, belki de bir uyum süreci olarak tanımlanabilecek bir zaman aralığında yaşandığını ifade edenler olmuştur. Bu anlamda V2, 5 yaşındaki çocuğuyla ilgili olarak, “*Yani ilk başlarda zorlanıyor ama sonra alışıyor. Etkinlik yaparken makas tutmakta mesela beceri şeyinde ve okuma yani ilk başlarda sıkıntı oldu*” diyerek bu durumu bir geçiş süreci olarak değerlendirmiştir.

Sonuç olarak, çoğu veli (V2, V3, V5, V6, V8, V9, V10, V11, V12) öğretim programı işlenirken çocukların farklı alanlarda öğrenme güçlüğü çektiğini belirtmiştir. Veliler Kur'an eğitimi esnasında harfleri öğrenmede, şedde, cezm ve tenvini anlamada, dua ezberinde çocukların zorlandığını belirtmiştir. Bu alanda yapılmış benzer çalışmalar incelendiğinde de öğrencilerin bazı konuları öğrenmekte güçlük çektiği ve zorlanılan konuların da benzerlik gösterdiği görülmüştür. Örneğin Gün' ün araştırmasında, velilerin yarısı çocuğunun öğrenmekte güçlük çektiğini belirtirken diğer yarısı herhangi bir öğrenme güçlüğü yaşamadıklarını belirtmiştir. Gün, öğrenmekte güçlük çekilen konular arasında ilk sırada harfleri öğrenme ikinci sırada ezber konusunun yer aldığını dile getirmiştir.¹⁹⁸ Akgül de çalışmasında öncelikle Kur'an harflerini öğrenmede daha sonrasında ezber yapmada çocukların zorlandığını ifade etmiştir.¹⁹⁹

3.2.4. Veli Görüşleri Doğrultusunda Fiziksel Mekanın Değerlendirilmesi

Erken çocukluğun en ayırt edici fiziksel değişimi, boy ve kiloda yaşanan artıştır. Kaba ve ince motor becerilerde ise her geçen yıl çocuğun daha belirgin şekilde becerilerini arttırdığı görülmektedir.²⁰⁰ Yıldan yıla değişime neden olan bu durumun çocuklara göre fiziksel mekanın düzenlenmesini gerektireceği düşüncesinden hareketle velilere, "4-6 yaş grubu Kur'an kursunun fiziksel mekanı çocuğunuzun gelişim düzeyine uygun mu?" sorusu sorulmuştur.

Velilerin verdiği cevaplar değerlendirildiğinde, yaş gelişimine uygunluğun yanı sıra mekanın genel anlamda yeterliliğinin de ele alındığı görülmüştür. Kursun tüm yaş grupları için sakıncalı bazı özellikleri olduğunu ifade eden velilerden biri V6'dır. Kursun kapısının doğrudan caddeye açıldığını belirten V6, "*Bir bahçesi yok, havalandırması yok, zemin kat. Tuvaletimiz iki üç basamaklı, çocuğun çıkması gereken bir yerde. Fiziksel açıdan havalandırması olmadığı için rutubet oluyor biraz*" sözleriyle kursun fiziksel mekan özelliklerinin çocuklar için uygun olmadığını dile getirmiştir. Benzer şekilde V1 de, "*Bina olarak biraz oyun odaları falan pencere yok. Havasız olabilir yani. Sadece bir cephesi açık yani diğer taraflar kapalı oyun odaları falan ışık almıyor, güneşliği. Okulun kapısı direkt yola açılıyor; araçlar, işlek bir yol yani*" sözleriyle mekanın, okul öncesine uygun

¹⁹⁸ Gün, "Veli ve öğretici görüşleri doğrultusunda 4-6 yaş grubu Kur'an kursu eğitimi: Samsun İli Örneği", 48-50.

¹⁹⁹ Akgül, *4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitiminin Veli Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi (Amasya Örneği)*, 40.

²⁰⁰ Santrock, *Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi*, 210-212.

olmayan özelliklere sahip olduğunu belirtmiştir. Bu hususta görüş bildiren bir diğer veli (V3) ise sınıf ortamını çocuğun gelişimine uygun bulduğunu dile getirmekle birlikte bir mescidin oyun odası olarak kullanımını uygun bulmadığını ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan diğer veliler (V2, V4, V7, V8, V9, V10, V12) fiziki ortamın çocukları için uygun olduğunu düşünmektedir. Örneğin V12, yaş fark etmeksizin, tüm çocuklara hitap edebilecek şekilde kursun yeterli donanımına sahip olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

“Lavaboları içeride, dışarı çıkmıyorlar mesela, O yönden çok güvenli. Parka çıktıkları zaman arka tarafta bir kapı var etrafı çevrili dışarı çıkmıyorlar, o yüzden hem güvenli hem de çok uygun. Bahçeleri var, büyük parkları var, Kaydırak, salıncak falan onlar var, sınıflardan hariç büyük koridorları var oyun oynamak için teneffüslerde. Ayriyeten mutfakları var çok güzel çok şık”

Araştırmaya katılan V5 ve V11, pandemi dönemine denk gelmesi sebebiyle çocuklarının kursunu ayrıntılı şekilde inceleyemediklerini dile getirmiştir. Bu hususta V5, *“Fiziksel ortamı göremedim, pandemi nedeni ile içeriye hiçbir veli alınmadı. Hiçbir mekanı göremedim ama kızım memnun ve mutlu”* sözleri ile fiziksel mekanı inceleme fırsatı olmadığını dile getirmiştir.

Sonuç olarak, velilerin çoğunluğu, kursun fiziki ortamını çocukların gelişimine uygun bulmaktadır. Velilerin bazıları (V5, V11) pandemi nedeniyle kursun içine girmediğini dile getirmiştir. Araştırmaya katılan V6 ise ortamı uygun bulmazken, V1 ve V3 ise fiziki ortamı kısmen uygun bulmaktadır. Kurt’un araştırmasında da fiziki ortam ve sınıf ortamından velilerin çoğunluğunun memnun olduğu sonucuna ulaşmıştır.²⁰¹ Bayka da araştırmasında, velilerin görüşleri doğrultusunda fiziki açıdan eksikliklerinin bulunduğunu ancak bu eksiklerin eğitime engel olmadığını dile getirmiştir.²⁰² Akgül’ün çalışmasında, velilerin yarıdan fazlasının fiziki ortamı çocuklar için yeterli bulduğunu belirtmiştir. Ayrıca fiziki ortamı yetersiz bulan veliler, sırasıyla havalandırma, alan darlığı, tek bir

²⁰¹ Kurt, *Velilerin 4-6 Yaş Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)*, 54.

²⁰² Bayka, *Öğretici ve Veli Görüşleri Açısından Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 yaş grubu)'nın Değerlendirilmesi*, 48.

alanın pek çok faaliyet için kullanımı gibi sorunları dile getirmiştir.²⁰³ Gün ise eğitim görülen fiziki mekanın, velilerin %67,2'si tarafından yeterli bulunduğunu ifade etmiştir.²⁰⁴

3.2.5. Veli Görüşleri Doğrultusunda Arkadaşlık İlişkilerinin Değerlendirilmesi

Çocuğun okula başlamasıyla sosyalleşme imkanı artar ve onun için oldukça önemli olan oyuna ilişkin tutumu da yaştan yaşa farklılık gösterir. Örneğin dört yaşında zenginleşmeye başlayan arkadaşlık ilişkileri ile grup oyunlarında yavaş yavaş yer almaya başlayan çocuk beş yaşında tartışmayı azaltarak oyunun kurallarına uymayı daha iyi başarabilir. Çocukların altı yaşına kadar empati yeteneği tam olarak gelişmediği için arkadaşlıklarının oyun üzerine kurulu olduğu söylenebilir.²⁰⁵ Bu bilgilerden hareketle velilere, “4-6 yaş grubu Kur'an kursunda, farklı yaş aralığındaki çocukların bir arada eğitim görmelerinin çocuğunuzun arkadaşları ile olan ilişkisinde herhangi bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu konuda V2, V4, V5, V9 ve V10, farklı yaş aralığındaki çocukların bir arada eğitim görmelerinin çocuğunun arkadaşları ile olan ilişkisinde herhangi bir olumsuz etkisi olmadığını belirtmiştir. Örneğin V4, “*Yok bir sıkıntı yaşamadık hocam bizde zaten iki ayrı grup var. Yani ikinci senesi olanlar ayrı bir grupta zaten ilk başlayanlar ayrı grupta. Yaş aralıkları da hemen hemen aynı benim bildiğim kadarıyla*” ifadesi ile yaşlara göre gruplama yapıldığını ve bu nedenle arkadaşlık ilişkisinde herhangi bir sıkıntı yaşanmadığını dile getirmiştir. Benzer görüşte olan V5, çocuğunun mahallede farklı yaşlarda arkadaşları olduğunu, bu nedenle alışmış olabileceğini dile getirmiştir.

Farklı yaş aralığındaki çocukların bir arada eğitim görmelerinin çocuğun arkadaşları ile olan ilişkisinde olumlu etkisi olduğunu düşünen, bir veli (V12) olmuştur. Konuyla ilgili olarak V12, “*Şöyle söyleyeyim etkisi var. Büyükler paylaşmayı daha iyi bildiği için, mesela 4 yaşta gittiği zaman büyük yaş çocuklar vardı, onlardan paylaşmayı öğrendi. Bu sene de kendinden küçüklere yine aynısını yapabiliyor*” sözleriyle çocuğunun büyük yaş grubundan paylaşmayı öğrendiğini, sonraki sene ise çocuğunun küçük yaş grubuna paylaşmayı öğrettiğini dile getirmiştir.

²⁰³ Akgül, *4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitiminin Veli Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi (Amasya Örneği)*, 41.

²⁰⁴ Gün, “Veli ve öğretici görüşleri doğrultusunda 4-6 yaş grubu Kur'an kursu eğitimi: Samsun İli Örneği”, 53.

²⁰⁵ Ersanlı, *Davranışlarımız*, 153-154.

Farklı yaş aralığındaki çocukların bir arada eğitim görmelerinin çocuğun arkadaşları ile olan ilişkisinde olumsuz etkisi olduğunu belirten veliler V1, V3, V6, V7, V8 ve V11'dir. Örneğin V3, küçük yaş grubunun, kendini ifade edebilen çocuklar karşısında pasif kaldığını ve bu nedenle olumsuz etkilendiğini şu şekilde dile getirmiştir:

“Geçen sene sadece kızım vardı küçük olarak aralarında. Bu sene de kızım ile birlikte birkaç arkadaşı daha büyük. Geçen sene ezilmiş gibiydi kızım, kendini ifade edemiyordu arkadaşları içerisinde. Sürekli boylarının uzun olduğundan kilolarından, onların daha iyi ifade etmelerinden çekiniyordu. Ama bu sene onu biraz daha aştı ama bu seferde diğer küçükler eziliyor konumunda gibi.”

Bu konuda V3 ile aynı fikirde olan V7, çocuğunun büyüklerle iletişim kuramadığını, yaşı büyük olanların yanında içine kapandığını belirtmiştir. Yaş farkının öğrenme açısından herhangi bir etkisi olmadığını söyleyen V1 bile, “*İllaki ben büyüğüm sen küçüksün şeyi oluyor yani*” sözleriyle arkadaşlık ilişkisinde küçük yaşın olumsuz etkilenebildiğini belirtmiştir.

Dört yaşın diğer yaşlara göre zorlandığını, büyükler içerisinde kendini eksik hissettiğini ifade eden V11, “*Hüküm kurabiliyor da onun üzerinde. Oyunlarda büyük yaş grubundakiler ona istediğini yaptırmak için bir şekilde bir yolunu buluyordular.*” ifadesiyle oyun oynarken de büyük yaş grubunun küçükler üzerinde baskı kurduğunu dile getirmiştir.

Farklı yaş aralığındaki çocukların bir arada bulunmasının hem küçük yaş grubunu hem de büyük yaş grubunu olumsuz etkileyeceğini ifade eden V8, arkadaşları arasında küçük olan çocuğun, yetersizlik hissine kapılacağını, büyük yaş grubunun da “Ben yapabiliyorum, onlar yapamıyor” hissine kapılmasının çocuk için gerçekçi olmayan bir benlik algısı oluşturacağından olumsuz etkileyeceğini dile getirmiştir.

Sonuç itibarıyla velilerin önemli bir kısmı, yaş farklılığının arkadaşlık ilişkilerinde birtakım sorunlara neden olduğunu ve farklı yaş aralığındaki çocuklar için ayrı sınıflar açılmasının daha iyi olacağını belirtmiştir.

3.2.6. Veli Görüşleri Doğrultusunda Diğer Sorunlar

Araştırmaya katılan velilere “Sizce 4, 5 ve 6 yaşında olan çocukların aynı sınıfta eğitim görmesinin ortaya çıkardığı başka sorunlar var mı?” sorusu yöneltilmiştir. Bazı velilere (V1, V3, V4, V6, V7, V8, V11, V12) göre küçük yaş grubunun büyüklere göre

etkinlik yapmada ve kavramada geri kaldığını, bunun ise çocuğun kendisini küçük görmesine ve psikolojik açıdan olumsuz etkilenmesine sebep olduğunu belirtmiştir. Genel itibariyle veliler küçük yaş grubunun sorun yaşadığını dile getirmiştir. Diğer veliler ise (V2, V5, V9, V10) 4-6 yaş grubu çocukların bir arada eğitim görmesinin başka herhangi bir sorun oluşturmadığını düşünmektedir.

3.2.7. Velilerin Yaş Farklılığına Dair Talepleri

Araştırmaya katılan velilere “Kursta, farklı yaşlardaki çocukların bir arada eğitim görmesi konusunda kurs yetkililerinden herhangi bir talebiniz oldu mu?” sorusu yöneltilmiştir.

Araştırmaya katılan velilerin hiçbiri, farklı yaşlardaki çocukların bir arada eğitim görmesi konusunda kurs yetkililerinden herhangi bir talepte bulunmamıştır. Herhangi bir talepte bulunmayışını V7, “*Köyde yaşadığımız için zaten sayılı çocuk var mecbur Kur'an Kursuna gidiyor. İşte hocam bu yaş grubu gelsin de diğerleri gelmesin gibi bir teklifte bulunamıyoruz. Karışık, bir arada olmak zorunda kalıyor.*” sözleriyle açıklamıştır. V4, çocukların yaş aralığının hemen hemen aynı olduğunu, V6 ise öğreticinin eğitim verirken çocukları gruplara ayırdığını bu nedenle herhangi bir talepte bulunmadığını dile getirmiştir. V11 ise “*Öyle bir talepte bulunamadım. Çünkü virüsten dolayı çok az sayıda öğrenci gidiyordu.*” ifadesiyle öğrenci sayısının az oluşu nedeniyle yaşlara göre ayırım talebinde bulunmadığını dile getirmiştir.

Veli görüşlerine göre, öğrenci sayısının az oluşu, çocukları yaş gruplarına ayırabilme ihtimalini azaltmakta ve mecburi olarak tek bir sınıf açılabilir. Bu durum velilerin, “talep etmiş olsak da uygulanması zor” gibi bir düşünce ile hareket ettiğini göstermektedir.

3.2.8. Veli Görüşleri Doğrultusunda Öğreticilerin Pedagojik Formasyon Yeterlikleri

Etkili sınıf yönetimi ve öğretim yöntem ve teknikleri konularında öğretmenin yetkinliği, öğrenme ortamındaki sorunları en aza indirebilir niteliklerdir. Araştırmaya katılan velilere “Çocuğunuzun öğretmenin pedagojik formasyonunu yeterli buluyor musunuz? Sizce yaş farklılığından kaynaklanan sorunların ortaya çıkmasında ya da bu sorunların çözülmemesinin de bunun bir etkisi var mı?” soruları yöneltilmiştir.

Öğreticinin pedagojik formasyonunu yeterli bulan ve yaş farkından kaynaklı sorunları çözmede bunun etkisi olduğunu düşünen veliler V3, V4, V5, V6, V7, V8, V9,

V10 ve V11' dir. Örneğin V8, öğretmenin kendisini sürekli geliştirdiğini, bu nedenle de verdiği eğitimi yeterli bulduğunu belirtmiş ve *“Mesela, o an kriz anında eğer çok iyi yönetebilirse, yani belki çocuklar bu olaylardan hiçbir şekilde etkilenmeden şey yapabilirler.”* diyerek yetkinliğin sorunları en aza indireceğini söylemiştir. Donanımlı insanın her zaman farklı olduğunu dile getiren V7 ise öğretmenin eğitimi yeterli bulduğunu, öğretmenin bu sayede yönlendirme, konuşma, sakinleştirme gibi yöntemleri iyi uyguladığını eklemiştir.

Öğreticinin eğitimi yeterli bulan V12 ise yaş farkı kaynaklı sorunların çözümünde formasyondan ziyade tecrübenin ve mizacın önemli olduğuna değinmiş ve *“Öğretmenin karakteri ile alakalı, bunun herhangi bir formasyonu almayla alakası olacağını zannetmiyorum.”* demiştir.

Araştırmaya katılan velilerden V1 ve V2, soruyu anlamakta güçlük çekmiştir. Bu nedenle pedagojik formasyonun neyi ifade ettiği hakkında açıklama yapılmıştır. Öğretmenin pedagojik formasyonunu yeterli bulan V1 ve V2, açıklamaya rağmen sorunların çözümünde formasyonun etkisi konusunda belirsiz ifadeler kullanmıştır.

Sonuç olarak tüm veliler öğreticinin pedagojik formasyon eğitimi yeterli bulmaktadır. Çoğu veli (V3, V4, V5, V6, V7, V8, V9, V10, V11) pedagojik formasyonun yaş farkı kaynaklı sorunları çözmede etkisi olduğunu dile getirmiştir. Sadece V12, pedagojik formasyon yerine tecrübenin önemli olduğunu ifade etmiştir. Bu alanda yapılan çalışmalar ele alındığında da benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Bayka'nın araştırmasında çoğu veli, öğreticilerin yeterliliklerini olumlu yönde değerlendirmiştir. Bunun yanında bazı veliler, çocukları psikolojik olarak anlamada ve iletişim kurmada öğreticilerin yetersiz kaldığını dile getirmiştir.²⁰⁶ Aynı şekilde Kurt'un araştırmasında veli, öğreticiyi bilgi sunma konusunda yeterli bulmaktadır.²⁰⁷ Akgül de velilerin tamamına yakınının, öğreticinin pedagojik formasyonunu yeterli bulduğunu dile getirmiştir.²⁰⁸

²⁰⁶ Bayka, *Öğretici ve Veli Görüşleri Açısından Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 yaş grubu)'nın Değerlendirilmesi*, 57.

²⁰⁷ Kurt, *Velilerin 4-6 Yaş Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)*, 57.

²⁰⁸ Akgül, *4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitiminin Veli Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi (Amasya Örneği)*, 42.

3.2.9. Veli Görüşleri Doğrultusunda Çözüm Önerileri

Araştırmaya katılan velilere “Yaş farklılığından kaynaklanan sorunlar varsa, bu sorunların çözümü konusundaki öneriniz nedir?” sorusu yöneltmiştir. Verilen yanıtlar neticesinde V2, V9, V12 yaş farkından kaynaklı herhangi bir sorun olmadığını dile getirmiştir.

Yaş farkından kaynaklı sorunlar yaşandığını düşünen velilerin büyük çoğunluğu (V1, V3, V4, V7, V8, V10, V11) yaşlara göre sınıfların ayrılması gerektiğini dile getirmiştir. Örneğin V7, “Bizim şu an bulunduğumuz Kur'an kursunda keşke diyorum ayrı bir sınıf olsa. Hatta ayrı bir öğretmen olsa” ifadesiyle çocukların yaşlara göre gruplandırılması ve açılan sınıf sayısının öğretmen olması gerekliliğini dile getirmiştir. Bir diğer veli (V8) ise hem sınıfların hem de müfredatın çocukların yaşlarına göre ayarlanması gerektiğini ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan bir diğer veli (V6), “Veli eğitimi yapılabilir. Okul öncesi seminer verilebilir. Milli Eğitime tanınmış şeyler 4-6 yaşa da tanınsa. Yani bizimkiler biraz daha özel gibi. İŞKUR'dan okullara 3 eleman veriyorlar. Bizde eleman yok. Çocukları tuvalete götürecek eleman yok. Yardımcımız yok” sözleriyle kurs başlamadan önce velilere yaş gruplarına göre bilgilendirme yapılması gerektiğini, MEB gibi sistemli bir işleyişin olması ve yardımcıların temin edilmesi gerektiğini dile getirmiştir.

Önerilerden bir diğeri ise alanında uzman kişilerden destek alınmasıdır. Bu düşüncesini V3, “Bir psikolog veya bir destekli çalışılabilir. Nasıl her okulda rehberlik öğretmeni varsa 4-6 yaşlarda da çocukların sorunlarını dile getirebileceğimiz bir psikolog veya danışabileceğimiz öyle bir sistemle çalışabilir” sözleriyle dile getirmiştir.

SONUÇ

DİB 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında aynı ortamda eğitim görmekte olan 4-5 ve 6 yaşındaki çocukların aynı programa tabi olarak, birlikte eğitim görmesinin yarattığı etkilerin değerlendirilmesini amaçlayan "Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursunda Verilen Eğitimin Yaşa Göre Yarattığı Etkiler " başlıklı bu çalışmada, öğretim programı, ders kitabı, etkinlikler, akademik başarı, arkadaşlık ilişkisi, , fiziki mekan özellikleri, öğretmenlerin pedagojik formasyon yeterliklerine ilişkin veli ve öğretici görüşleri yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla elde edilmiş ve değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamında Amasya ili merkezinde 10 ayrı Kur'an Kursundaki toplam 12 Kur'an kursu öğreticisi (4-6 yaş grubu) ile görüşülmüştür. Veriler doğrultusunda öğretmenlerin çoğunluğunun 30 yaşın üzerinde olduğu görülmüştür. Yaşın, bu alanda hizmet verimliliğine etki eden önemli bir değişken olduğunu ise bir öğretici (Ö3), şu sözleriyle ifade etmiştir: *"4-6 yaşa uyumlu öğretmenlerin, daha çok istekli olan öğretmenlerin tercih edilmesi. Ben 45 yaşındayım sizin gibi gençlerle daha becerikli olanlarla nasıl yarışabilirim. Ben bu konuda yetersiz hissediyorsam kendimi bana anlayış gösterilmeli"*.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 4-6 yaş grubu Kur'an kursunda çalışma sürelerine bakıldığında; 6'sının 5-6 yıl, 4'ünün 2-3 yıl, 2'sinin 1 yıl, görev yaptığı anlaşılmaktadır. Öğreticilerin kurum içerisindeki mesleki kıdemi ise 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında çalışma sürelerinden çok daha fazladır. Bu durum öğretmenlerin görevinin bir süre sonra bu alana kaydırıldığını gösterirken, öğretmenlerin bu değişikliğe uyum sağlamakta birtakım güçlükler yaşayabileceğinin kaçınılmaz olduğu söylenebilir. Bu anlamda, 4-6 yaş grubu Kur'an kursları ile ilgili yapılanma hala devam etmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 7'si İlahiyat Fakültesi Lisans programı mezunu, 5'i İlahiyat Fakültesi Ön lisans programı mezunudur. Katılımcılar arasında ikinci üniversite kapsamında 'Ön lisans Çocuk Gelişimi' bölümünü bitiren 3 kişi, halen bu bölümde eğitim görmekte olan 2 kişi bulunmaktadır. Bu durum öğretmenlerden bir kısmının kendini çocuk gelişimi alanında geliştirme ihtiyacı hissettiğini göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlere yönlendirilen "Sınıfınızda kaç tane 4, 5 ve 6 yaşında öğrenciniz bulunmaktadır?" sorusuna verilen cevaplar sonucunda; bazı öğretmenlerin (Ö1, Ö7) sınıfında 4, 5 ve 6 yaş grubunun birlikte eğitim gördüğü görülmüştür. Bir kısım

öğreticilerin (Ö3, Ö5, Ö6, Ö11, Ö12) sınıflarında ise 4 yaşında öğrenci bulunmazken Ö10'un sınıfında 5 yaşında, Ö2'nin sınıfında 6 yaşında öğrenci bulunmamaktadır. Covid nedeni ile öğrencinin az oluşu, yaş gruplarının dağılımını etkilemektedir. Bu nedenle araştırma esnasında katılımcılardan, önceki seneleri ve tecrübelerini de göz önünde bulundurarak soruları cevaplandırmaları istenmiştir. Ö4, Ö8, Ö9 aynı Kur'an Kursunda sabah ve öğlen grupları oluşturarak dönüşümlü bir şekilde görev yapmakta olan öğretmenlerdir. Bu öğretmenler kendi aralarında yaş gruplaması yapmaktadır. Bu hususta Ö4, *“Şimdi şöyle biz bu sorunları fark ettikten sonra yaş gruplarına göre sınıf yaptık. Şu an benim sınıftakilerin hepsi 6 yaş, seneye okula başlayacak olanlar”* ifadesiyle 4-6 yaş grubunun bir arada eğitim görmesinin ortaya çıkardığı sorunları fark ettikleri için yaş gruplarına ayırdıklarını dile getirmiştir. Yaş sorunlarının daha çok 4 yaş ile 6 yaş arasında olduğunu da, *“Yaşını yeni doldurmuş çocuk da vardı. Okula başlayacak seviyede olan çocuk da vardı. O yüzden zorlanmıştık açıkçası sonra böyle bir çözüm bulduk. Çok şükür çok da güzel gidiyor”* ifadesiyle dile getirmiştir.

Araştırma kapsamında öğretmenlere öğretim programının 4-6 yaş çocuklarının tümünün gelişim düzeyine uygunluğu sorulmuş, çok az bir bölümü (Ö8, Ö11) öğretim programının tüm yaş gruplarına yeter düzeyde hitap ettiğini ifade etmiştir. Öğreticilerden Ö8' in 4-6 yaş grubu Kur'an kursunda 1. yılı, Ö11 in ise 2. yılı olduğu, bu nedenle de programın farklı yaş aralığındaki çocuklara uygulanmasına dair yeterli tecrübelerinin olmayabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Diğer öğretmenler ise programı 4 yaşa ağır, 6 yaşa hafif gelmesi ve öğreticinin programı yaşlara göre uyarlama yükünü üstlenmesi gibi farklı sebeplerden ötürü yetersiz bulmuştur.

Eğitim materyallerinden biri olan ders kitabının 4-6 yaş gelişim düzeyine uygunluğu hususunda Ö9 hariç tüm öğretmenler, ders kitaplarının tam anlamıyla yeterli olmadığını dile getirmiştir. Öğreticiler ders kitaplarının 4 yaşa ağır geldiğini, bu nedenle uygulamada zorluk yaşandığını, okula başlayacak 6 yaş için ise hafif kalabildiğini ve kitapların içerik açısından yetersiz olduğunu dile getirmiştir.

Gerçekleştirilen etkinliklerin tüm yaş gruplarına uygunluğuna dair yöneltilen soruya, öğretmenlerin verdiği cevaplar değerlendirildiğinde, sadece Ö12'nin yapılan etkinlikleri tam anlamıyla uygun bulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğreticiye (Ö12) ait bilgiler değerlendirildiğinde ise 4-6 yaş grubu Kur'an kursunda ilk senesi olduğu ve 4 yaşında öğrencisi bulunmadığı görülmüştür. Bu durum, yaş farkının yarattığı etkilere dair yeterli

bir gözlemin yapılamamasına sebep olmuş olabilir. Öğreticilerin çoğu ise etkinliklerin kendileri tarafından uyarlanarak uygulanabilir hale geldiğini ve özellikle 4 yaş için etkinliklerin uygun olmadığını dile getirmiştir. Öğreticiler, etkinliklerin zenginleştirilmesi ve yaş seviyelerine göre ayarlanması gerektiğini belirtmiştir.

Öğreticilere, farklı yaş aralığındaki çocukların bir arada eğitim görüyor oluşunun çocukların akademik başarısı üzerinde bir etkisi olup olmadığı sorulduğunda; büyüklerin küçüklere örneklik teşkil etmesi, öğrenmeye yönelik motivasyonun artması gibi olumlu etkileri olduğu dile getirilirken; küçük yaş grubunun kendini yetersiz hissetmesi, okul dönemine başlayacak 6 yaşındaki çocukların sıkılması, 4 yaşındaki çocukların ise daha fazla ilgiye ihtiyaç duyması, kazanımların sağlanamadığı durumlarda kendini yetersiz hissetmesi, hatta okula gitmeme isteği gibi olumsuz etkileri olduğu da ifade edilmiştir.

Öğreticilerin, fiziki mekanın tüm yaş gruplarına uygunluğuna dair soruya verdiği cevaplarda genel itibariyle fiziki mekandaki tüm çocukları olumsuz etkilemesi muhtemel genel sorunları, daha sonrasında yaş ve gelişim özellikleri açısından durumu ele aldığı görülmektedir. Fiziki mekana dair sorunlar tuvaletler ve lavabolar, oyun alanı, derslikler, bahçe, yemek alanı ve kursun bulunduğu konum itibariyle değerlendirilmiştir. Öğreticilerin genel itibariyle en çok üzerinde durduğu sorun tuvaletlerde kız- erkek ayrımının olmayışı ve klozetlerin yetersizliğidir. 4-6 yaş gelişimi açısından ise lavabo boylarının çocuklara uygun olmaması, küçük yaş gelişimine uygun tuvaletlerin olmayışı ve fiziki özelliklerin dikkate alınarak tuvaletlerin oluşturulmamış olması gibi sorunlar bulunmaktadır. Ayrıca kurslarda oyun alanının dar ve küçük olması, tek bir mekanın farklı faaliyetler için kullanılıyor oluşu, çocukların özgürce koşup oynayacağı bir alanın olmayışı, mekanın konum itibariyle yetersiz olması gibi sorunlar da dile getirilmiştir. Bu bilgiler ışığında kurslarda fiziki mekan açısından yaş ayrımı olmaksızın tüm çocukları olumsuz etkileyecek birçok sorun olduğu tespit edilmiştir. Bu sorunların giderilmesi hususunda öğretmenlerin elinden geleni yapmaya çalıştığı gözlemlenmiştir.

Farklı yaş aralığındaki çocukların aynı ortamda eğitim görmesinin çocukların arkadaşlık ilişkisi üzerindeki etkisine dair soru yöneltildiğinde, öğretmenlerin bir kısmı (Ö2, Ö6, Ö7) birbirlerine yardımcı olma, küçüklerin büyüklerle iletişim kurmayı öğrenmesi ve büyüklerin küçüklere rehberlik etmesi gibi olumlu etkileri olduğunu dile getirmiştir. Diğer öğretmenler ise büyüklerin küçükleri baskılaması, yaş grubuna göre oynanan oyunun farklı olması, aynı yaşların birlikte hareket edip diğerlerini dışlaması, büyüklerin müdahaleci

tavrı nedeniyle küçüklerin gelişmemesi gibi olumsuz etkilerden bahsetmiştir. Öğreticiler arkadaşlık ilişkisindeki etkileşimin aile yapısı, kardeş sayısı, yöre, yetiştirme tarzı, cinsiyet, bireysel farklılık ve önceki senelerde kursa katılım gibi faktörler tarafından da etkilendiğini belirtmiştir.

Aldığınız pedagojik formasyon eğitimi yeterli buluyor musunuz? sorusuna verilen cevaplar doğrultusunda çoğu öğreticinin (Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö11, Ö12) pedagojik formasyon eğitimi almadığı ancak bu alanda kendilerini geliştirmek için çabaladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca eğitim alan öğretmenlerin çoğu da aldıkları eğitimi yeterli bulmamaktadır. Bu yetersizliğin sebeplerinden birkaçı; kısa zamanda, teori ağırlıklı eğitim verilmesi ve alanında uzman olmayan kişilerin eğitimci olarak görevlendirilmesidir. Aslında alınan pedagojik formasyon eğitimi, öğretmenin yapacağı mesleğe dair birçok şeyi öğrenmesini sağlamaktadır.²⁰⁹ Bu bilgi donanımı kişiyi olumlu yönde etkilemektedir. Bu alanda yapılan bir çalışmada pedagojik formasyon eğitimi aldıktan sonra öğretmenlerin mesleğine karşı duyduğu sevginin arttığı tespit edilmiştir.²¹⁰ Bu durum, alınan eğitimin öğreticide farkındalık oluşturduğunu göstermektedir.

Öğreticilerin çoğu pedagojik formasyonun yaş farkından kaynaklanan sorunları çözmede ve çocuğu anlamada etkisi olduğunu düşünmektedir. Bir kısım öğretmenler ortaya çıkan sorunları çözmede eğitimle birlikte uygulamanın ve tecrübenin önemli olduğuna değinirken Ö9 ve Ö10 eğitimden ziyade tecrübenin, Ö3 ve Ö11 ise öğrenilen bilgileri uygulamanın önemine vurgu yapmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu velilerin, farklı yaş grubu çocukların aynı ortamda eğitim alması konusunda herhangi bir şikayet veya talepte bulunmadığını dile getirmiştir. Sadece Ö5 ve Ö6'nın sınıfındaki velilerden bazıları, sınıflarda yaş farkına göre planlama yapıp yapılmayacağını sormuştur. Velilerin istek ve talepte bulunmamış olması, yaş ayrımı yapılabileceğine ilişkin bilgilerinin olmamasından ya da yaş farkının oluşturacağı etkilere dair bilgi sahibi olunmamasından kaynaklanabilir.

4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında farklı yaş grubu çocukların aynı ortamda eğitim görmesinin oluşturduğu diğer sorunlar sorulduğunda çalışan yardımcı eksikliğine

²⁰⁹ Zafer Kiraz- Fevzi Dursun, "Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Öğretmen Adaylarının Aldıkları Eğitime İlişkin Algıları", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 11/ 3 (Ekim 2015), 1025.

²¹⁰ Dilek Kırmık vd. "Pedagojik Formasyon Eğitiminin Öğretmen Adaylarının Mesleki Tutumuna Etkisi (Malatya İli Örneği)", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 19 /74 (Nisan 2020), 652.

değnilmiştir. Çünkü öğretici yaş gruplarına göre hareket ederken birçok zorluk yaşamaktadır.

Araştırma kapsamında görüşme yapılan velilerin kişisel bilgiler itibariyle özellikleri değerlendirildiğinde, velilerin çoğunun orta yaşta olduğu, biri hariç hepsinin ev hanımı olduğu görülmüştür. Bu anlamda çocuklarına daha çok vakit ayırabilme imkanına sahip olan annelerin eğitim durumunun (2'si ilkokul, 2'si ortaokul, 3'ü lise, 3'ü ön lisans, 1'i de yüksekokul, 1'i lisans mezunu) ise değişkenlik gösterdiği görülmüştür. Bu anlamda farklı eğitim kademlerinden mezun olan velilerin öğretim programı, eğitim etkinlikleri, pedagojik formasyon yeterliği gibi konularda yapmış olduğu değerlendirmeler de farklılaşacaktır.

Velilerin 4-6 yaş grubu Kur'an kursuna devam eden çocuklarının yaşları da farklılaşmakta, çocuklardan 1'i 4, 1'i 4 buçuk, 3'ü 5, 4'ü 5 buçuk, 3'ü 6 yaşındadır. Çocuklardan 8 tanesi kız, 4'ü ise erkektir. Tüm veliler, çocuklarının herhangi bir öğrenme engeli olmadığını dile getirmiştir.

Velilere yöneltilen ilk soru, öğretim programının çocuğunun gelişim seviyesine uygunluğu ile ilgilidir. Bu soruya velilerin çoğu 'uygun' cevabını vermiştir. Veliler, öğretim programının uygunluğunu, çocuğun hal ve hareketlerine yansıyan olumlu etki, programın yoğun ve baskıcı olmaması gibi sebeplere bağlamıştır. Velilerden V6 ise programın çocuğun gelişimine uygun olmadığını, öğreticinin programı çocuklara uyarlamaya çalıştığını dile getirmiştir. Bir veli (V3) ise öğretim programını çocuğunun gelişim seviyesinin altında bularak yoğunlaştırılması gerektiğini dile getirmiştir. Bilgiler değerlendirildiğinde öğretim programını uygun bulmayan velilerin (V3, V6) çocuklarının 6 yaşında olduğu görülmüştür. Bu durum, küçük yaş baz alınarak verilen eğitimin 6 yaş öğrencilerine basit kaldığını göstermektedir.

Araştırmamızda ele aldığımız bir diğer alan, farklı yaş aralığındaki çocukların bu program çerçevesinde birlikte gördüğü eğitimin akademik başarı üzerindeki etkisi ve çocuğun eğitim programı uygulanırken herhangi bir konuda öğrenme güçlüğü yaşayıp yaşamadığıdır. Bu hususta velilerin çoğu en az bir alanda çocuğunun öğrenme güçlüğü çektiğini dile getirmiştir. Veliler çocukların harfleri öğrenmede, ezber yapmada, şedde, cezm veya tenvini kavramada, makas tutma ve el becerisi gerektiren faaliyetlerde zorlandığını dile getirmiştir. Velilerin görüşleri değerlendirildiğinde cezm ve şeddeyi

kavrama konusunda zorlanan çocukların 5 buçuk ile 6 yaş aralığında olduğu görülürken beceri faaliyetlerinde daha çok küçük yaşların zorlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Buna göre, “Veli ve öğretmenlere göre, 4-6 yaş grubu Kur’an kursu öğretim programı 4, 5 ve 6 yaşındaki çocukların hepsinin gelişim düzeyine uygun mudur?” şeklindeki alt probleme cevaben, programın özellikle konuya daha vakıf olan öğretmenler itibarıyla uyumsuzluklar içerdiği, velilerin ise çok azının program konusunda bu görüşte olduğu, bununla birlikte çocuklarının bazı konularda öğrenme gücü çaktığı tespit edilmiştir. Buradan hareketle, “Veli ve öğretmenlere göre, 4-6 yaş grubu Kur’an kursunda, farklı yaş aralığındaki çocukların bir arada eğitim görmelerinin çocukların akademik başarısı üzerinde nasıl bir etkisi vardır?” şeklindeki alt probleme de kısmen cevap verilmiş olmaktadır. Bu konuda veliler, bazı konuların öğrenilmesinde yaşa bağlı olarak birtakım zorlanmaların olduğunu ifade ederken, öğretmenler de programda birtakım uyarlamalar da yapılsa farklı yaşlardaki çocukların aynı sınıfta eğitim görmesinin, özellikle 4 yaşındaki çocuklar için, yapamadığı durumlarda öğrenmeye ve okula karşı motivasyon düşüklüğüne, 6 yaşındaki çocuklar içinse konular çok basitleştirildiğinde ilgisizliğe neden olduğunu ifade etmişlerdir.

Kur’an kursunda yapılan etkinliklerin çocukların gelişimine uygun olduğu hususunda velilerin büyük bir kısmı aynı görüştedir. Veliler, öğretmenin etkinlikleri uygulama konusunda çocuğu zorlamadığını ve düzeyi aşacak etkinlikler yaptırmadığını, çocuğun etkinlik yaparken birçok şeyi öğrenebildiği ifade etmiştir. Araştırmaya katılan V10 ve V12 ise yapılan etkinliklerin aynı ortamda öğrenim görmekte olan farklı yaş grubu çocuklara uygun olmadığını dile getirmektedir. V10 ve V12’ nin çocuklarının yaşı 5 buçuk olmakla birlikte Kur’an kursunda ikinci seneleridir. Bu durum veliye, çocuğu 4 yaşındayken aldığı eğitimle şu an aldığı eğitimi gözlemlene ve karşılaştırabilme fırsatı sunmaktadır. Buna bağlı olarak veliler, kimi etkinliklerin 4 yaşa ağır gelirken 6 yaş için basit kaldığı kimi etkinliklerin de 6 yaşa bile ağır geldiği, bu nedenle diğer yaşlara oranla özellikle 4 yaşın bu durumdan daha fazla etkilendiğini dile getirmiştir. Buna göre, “Veli ve öğretmenlere göre, 4-6 yaş grubu Kur’an kursunda kullanılan materyaller, 4, 5 ve 6 yaşındaki çocukların hepsinin gelişim düzeyine uygun mudur?” şeklindeki alt probleme cevaben öğretmenler, birçok uyarlamalar yapmak zorunda kaldıklarını, velilerin çoğu ise buna binaen durumdan olumsuz etkilenmediklerini dile getirmiştir. Bununla birlikte veliler arasında bu durumdan şikayetçi olanlar da bulunmaktadır.

Çocuklar için önemli olan alanlardan biri de fiziki mekandır. Veliler fiziksel mekanın çocukların gelişimine uygunluğunu, hem genel anlamda hem de çocuklarının yaşı itibarıyla ele almıştır. Velilerin bir kısmı (V2, V4, V7, V8, V9, V10, V12) fiziksel mekanı çocuklar için uygun bulurken bir kısmı (V5, V11) pandemi nedeniyle kurslara veli alınmadığını, fiziki mekanı görme imkanı olmadığını dile getirmiştir. Araştırmaya katılan veliler, kursların fiziksel mekanıyla ilgili eksiklikleri kursta bahçenin olmaması, kursun zemin katta bulunması, genişliği almaması, havasız ve rutubetli bir ortamın olması, oyun odasının ve tuvaletlerin uygun olmaması şeklinde dile getirmiştir. Buna göre, “Veli ve öğreticilere göre, 4-6 yaş grubu Kur’an kursunun fiziksel mekânı 4, 5 ve 6 yaşındaki çocukların hepsinin gelişim düzeyine uygun mudur?” şeklindeki alt probleme cevaben, öğretici ve velilerin çoğu hem genel anlamda hem de yaşa bağlı olarak belirginleşen birtakım problemler olduğundan bahsetmişlerdir.

Velilerin çoğu, arkadaşlık ilişkisinde yaş farkının olumsuz etkiler oluşturduğunu dile getirmiştir. Bu olumsuz etkiler arasında en çok dile getirilenler, küçük yaşların pasif kalması, oyun oynarken büyüklerin küçüklere baskı yapmasıdır. Yaş farklılığının arkadaşlık ilişkisinde herhangi bir olumsuz etkisi olmadığını dile getiren velilerin çocukları 5-6 yaşındadır. Bu durum arkadaşlık ilişkisinde daha çok küçük yaşların olumsuz etkilendiği fikrini desteklemektedir. Yaş farklılığının arkadaşlık ilişkisini olumsuz etkilemeyişi velilerden (V4), öğreticinin yaşa bağlı olarak iki ayrı grup kurmasına, V5 ise çocuğun daha öncesinde de yaşı büyük çocuklarla oyun oynama tecrübesi olmasına bağlamıştır. Bir diğer veli (V2) bu durumun çocuğun gelişimine katkısı olduğunu, çünkü çocuğunun büyüklerden paylaşmayı öğrendiğini dile getirmiştir. Buna göre, “Veli ve öğreticilere göre, 4-6 yaş grubu Kur’an kursunda, farklı yaş aralığındaki çocukların bir arada eğitim görmelerinin çocukların arkadaşları ile olan ilişkilerinde nasıl bir etkisi vardır?” şeklindeki alt probleme cevaben, öğretici ve velilerin çoğu, farklı yaşlardaki çocukların aynı eğitim ortamında bulunmalarının arkadaşlık ilişkilerine, daha ziyade olumsuz yönde etki ettiğini ifade etmiştir.

Aynı ortamda farklı yaş grubu çocukların eğitim görmesi hususunda velilerin herhangi bir talebi olmamıştır. Öğrenci sayısının az olması sonucunda mecburi olarak bir sınıfın açılması gerektiği düşüncesiyle veliler herhangi bir talepte bulunamadıklarını dile getirmiştir.

Farklı yaşlara hitap edecek şekilde programın şekillendirilmesi, etkinliklerin çeşitlendirilmesi, yaş farklılığının yarattığı etkileri fark ederek bunların tolere edilebilmesi, öğreticinin pedagojik formasyon yeterliliği ile doğrudan ilgili bir konudur. Araştırmamızda ele aldığımız pedagojik formasyon yeterliliği, hem öğretmenler hem de veliler tarafından değerlendirilmiştir. Tüm veliler, çocuğun öğretmenin pedagojik formasyonunu yeterli bulmuştur. Veliler, öğretmenlerin kendilerini geliştirdiklerini, çocuklarla ilgili sorunlarla başa çıkmada başarılı olduklarını dile getirmiştir. Velilerin büyük bölümü, pedagojik formasyon eğitiminin yaş farkından kaynaklanan sorunları çözmede etkisi olduğunu dile getirmiştir. Bu sonuç, öğretici görüşleriyle birlikte değerlendirildiğinde, “Veli ve öğretmenlere göre, öğretmenlerin aldığı eğitim, farklı yaş aralığındaki çocuklara aynı sınıf ortamında eğitim verebilmek için yeterli midir?” sorusuna velilerin öğretmenlerden daha olumlu şekilde cevap verdiği görülmüştür.

Sonuç olarak, öğretici ve veli görüşleri değerlendirildiğinde 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında yaş farklılığının olumlu ve olumsuz etkileri olduğu görülmüştür. Yaş farklılığı kaynaklı olumsuz etkilerin daha çok küçük yaşlarda (4 yaş) yoğunlaşmakla birlikte 6 yaş da etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Olumlu etkilerin varlığı ise olumsuz etkilerin yanında sönük kalmaktadır.

ÖNERİLER

4-6 yaş grubu Kur'an kurslarındaki sorunların ve eksikliklerin giderilmesi, ihtiyaç ve taleplerin karşılanması adına bu çalışmada elde edilen veriler ve yapılan değerlendirmeler doğrultusunda, sunulan öneriler şu şekildedir:

1. Farklı yaş aralığındaki çocukların bir arada gördüğü eğitim nedeniyle yaşanabilecek olumsuz etkilerin önüne geçmek ve çocuğun gelişim özelliklerine uygun bir şekilde eğitim alabilmesi adına 4, 5 ve 6 yaş grubu çocuklar, ayrı sınıflarda eğitim görmelidir.
2. 4, 5 ve 6 yaş aralığındaki çocukların tümüne hitap edecek şekilde hazırlanmış "esnek çerçeve" öğretim programı, öğreticilere yüklediği ağır yük ve öğreticilerin pedagojik formasyon yeterliği gözetilerek 4, 5 ve 6 yaş çocukları için ayrı ayrı olacak şekilde geliştirilmeli ve yenilenmelidir.
3. Öğretimin ayrı sınıflarda gerçekleştirilemediği durumlarda öğretici ve veliler, eğitim-öğretim süreci başlamadan önce çocukların gelişim özellikleri ve çocuklar arasındaki yaş farklılığının yarattığı etkiler hakkında bilgilendirilmelidir.
4. Öğreticilere, farklı yaşlara uygun materyaller hazırlamak konusunda destekleyici seminerler hazırlanmalı, öğreticilerin yapmış oldukları çalışmalar çocukların gelişim seviyesine uygunluğu açısından değerlendirmeye tabi tutulmalıdır.
5. Çocukların eğitim ortamında yaşadıkları sorunlarını tespit edip uygun şekilde müdahale programları geliştirebilecek, alanında uzman kişiler (pedagog, rehber öğretmeni gibi..) kurslarda görevlendirilmelidir.
6. Aynı il veya ilçede tek sınıftan oluşan birçok kurs açılması yerine, çocukların yaş gruplarına göre sınıflara ayrılabilmesi daha merkezi bir konumda olan büyük kurslar açılmalı ve yürüyerek ulaşım imkanı olmayanlar için taşınabilir sistem devreye sokulmalıdır. Bu durum, öğrenci sayısının az olması nedeniyle sınıf ayrımı yapılamaması sorununu ortadan kaldıracaktır.
7. Öğreticilerin, birbirlerine destek olacağı ve tecrübe paylaşımında bulunacağı toplantılar belirli aralıklarla düzenlenmeli, bu konuda sorun yaşadıklarında başvurabilecekleri süpervizörleri olmalıdır.
8. Bir öğreticinin Kur'an-ı Kerim ve Dini Bilgiler eğitimi vermesinin yanında, anaokulu faaliyetlerine dair herhangi bir program olmamasına rağmen, okul öncesine hazırlık etkinlikleri yaptırması, öğreticiye düşen sorumluluğun fazla olduğunu göstermektedir.

Bu yükün hafiflemesi açısından 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında branşlaşmaya gidilmeli ve öğretici sayısı arttırılmalıdır.

9. MEB okul öncesi yönetmeliğine göre anaokullarına öncelikle 57-68 aylık çocukların ve bir sonraki eğitim-öğretim yılında ilkokula başlayacak çocukların kaydı yapılmalıdır. Daha sonrasında 36-56 ve 45-56 aylık çocukların kaydının alınabileceği maddesi yer almaktadır.²¹¹ Buna benzer şekilde 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında da bir uygulama yapılması faydalı olacaktır. Bu kapsamda öncelikli olarak 5-6 yaş grubunun kaydı gerçekleştirilmeli, imkanlar yeterliyse 4 yaşın kaydı gerçekleştirilmelidir.
10. Ders esnasında öğretici 4, 5 ve 6 yaşa ayrı eğitim verme çabasının yanında küçüklerin yemek yeme, tuvalet ihtiyacı, etkinlikleri tamamlaması ve oyun oynarken gözlenmesi gibi ciddi sorumlulukları da üstlenmektedir. Öğreticinin ağırlıklı olarak üzerinde durması gereken eğitim faaliyetleri, yaş farkı kaynaklı bazı sorunlar nedeniyle sekteye uğramaktadır. Bu nedenle öğreticinin sorumluluklarının hafifletilmesi amacıyla yardımcı eleman tahsis edilmelidir.
11. Kur'an Kursları eğitim programı, kazanımları ve ders materyalleri gibi faktörler her yılın sonunda değerlendirmeye tabi tutulmalı ve bu değerlendirmeler dikkate alınarak gerekli görülen alanlar iyileştirilmelidir.
12. Öğreticilerin kullanmış olduğu ders materyallerinin yanı sıra yaş gruplarına özel olarak TDV tarafından hazırlanmış hikaye kitapları, etkinlik ve cüz kitapları gibi destekleyici alternatif kaynaklar sunulmalıdır.
13. Öğreticilere uygulanan hizmet içi eğitimde 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğreticileri çocuğu anlamak ve sorunları kolayca çözebilmek adına resim analizi, masal anlatıcılığı, drama, oyun terapisi gibi alanlarda eğitim almalıdır. Yapılan teorik bilgi ağırlıklı hizmet içi eğitimleri, uygulama alanında yoğunlaştırılmalıdır.
14. 4-6 yaş grubu Kur'an kursu eğitiminde büyük rol oynayan öğretmenler, okul öncesi çocuklara eğitim verebilecek yetkinlikte ve bu alanda çalışmaya gönüllü olan kişiler arasından seçilmelidir.

²¹¹ Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19942&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> (27.07.2014).

KAYNAKÇA

- Acur, Elif. *Öğretici Görüşleri Bağlamında Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kurslarındaki Değerler Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Akgül, Merve. *4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitiminin Veli Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi (Amasya Örneği)*. Amasya: Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Apaydın, Halil. *Din Psikolojisi Terimler Sözlüğü*. İstanbul: Bilimkent Yayınları, 2016.
- Arslan Karaküçük, Suna. "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Fiziksel/ Mekansal Koşulların İncelenmesi Sivas İli Örneği". *Sosyal Bilimler Dergisi* 32/2 (Aralık 2008), 307-320.
- Aslanargun, Engin – Tapan, Filiz. "Okul Öncesi Eğitim ve Çocuklar Üzerindeki Etkileri", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11/2 (2011), 219- 238.
- Ay, Mehmet Emin. *Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım?*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2019.
- Aybeg, Salih. "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarının Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve Problemleri (Zonguldak İli Örneği)", *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/2 (Aralık 2019), 207-240.
- Bacı, Büşra. *Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) ile Okul Öncesi Eğitimi Programının Karşılaştırılması*. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Bağcı Ayrancı, Bilge. "0-12 Yaş Dil Gelişimi Uygulamaları ve Yapılması Gerekenler". *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 8 / 1 (Ocak 2018), 13-34.
- Baltacı, Ali. "Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?". *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 5/2 (2019), 368-388.
- Bayka, Hatice. *Öğretici ve Veli Görüşleri Açısından Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)'nın Değerlendirilmesi*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

- Büyüköztürk, Şener vd. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi, 2014.
- Can, Süleyman. "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarında Akademik Benlik Saygısı (Muğla İli Örneği)". *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi* 16 / 34 (Haziran 2015), 159-176.
- Cihandide, Z. N. *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*. İstanbul: Dem Yayınları, 2014.
- Clark, W.H. "Çocukluk Dönemi Dini". çev. Neda Armaner. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24/1 (1981) 176.
- Creswell, John W., *Araştırma Deseni Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*, çev. Selçuk Beşir Demir. Ankara: Eğitimci Kitap, 2017.
- Çelik Tüten, Ayşe. *Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticilerinin Sınıf Yönetimi Becerilerinin İncelenmesi*. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Çelik, Nuran. *4-6 Yaş Grubu Çocukların İnanç Esaslarını Algılayış Biçimleri*. Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Çetinel, Gülhan. *Okul Öncesi Çocuğuna Sahip Annenin Çocuk Yetiştirme Tutumu İle Çocuğun Dinleme Becerisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Mersin: Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Çiçek, Ali. "0-6 Yaş Grubu Çocuklarda Dil Gelişimi". *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 4 /1 (Haziran 2002), 115-124
- DİB, Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2014.
- DİB, Kur'an Kursu Uygulama Esasları 2021-2022.
- DİB, Kur'an Kursu Uygulama Esasları, Ek2, 2017.
- Dilek Kırnık vd. "Pedagojik Formasyon Eğitiminin Öğretmen Adaylarının Mesleki Tutumuna Etkisi (Malatya İli Örneği)". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 19 /74 (Nisan 2020), 647- 655.
- Diyanet İşleri Başkanlığı, Kuran Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018.

- Dodson, F. *Baba Gibi Yâr Olmaz*. çev. Seçkin Selvi. İstanbul: Özgür Yayınları, 1997.
- Dodson, F. *Çocuk Eğitimi El Kitabı*. İstanbul: Ailem Yayınları, 2007.
- Ecer, Münir-Çakmak, Ahmet. "Bir Meta-Sentez Çalışması: Öğreticilerin Gözünden 4-6 Yaş Kur'an Kursları". *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 21/2 (Aralık 2021), 803-831.
- Ergin, Hatice (ed.), *Gelişim Psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2017, 115.
- Ersanlı, Kurtman. *Davranışlarımız*. Samsun: Birleşik Dağıtım Kitabevi, 2016.
- Firdevs Güneş, "Araştırmalardan Etkinliklere: Eğitimdeki Gelişmeler", *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi* 9/2 (Aralık 2017), 103-120.
- Genç, Muhammet Fatih. "Diyanet İşleri Başkanlığı'na Bağlı 4-6 Yaş Grubu Kuran Kurslarında Din Eğitimi". *İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi* 5/2 (Temmuz 2019), 9.
- Güleryüz, F. Figen. *48-60 Aylar Arasındaki Türk Çocuklarının Dil Yapılarının İncelenmesi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1990.
- Gün, Ayşegül. "Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği". *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* / 7 (Aralık 2016), 33-66.
- Gürkan, Uğur. *Gelişim Psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2019.
- Kapkıran Acun, Necla. vd. "Okul Öncesi Çocuklarında Sosyal Beceri: Durum Saptaması". *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 19 / 19 (Ocak 2006), 19-27.
- Karaca, Ayşe Sevide. *Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğrencilerine Uygulanan Değerler Eğitiminin Öğretici Görüşleri Açısından İncelenmesi*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Karaman, Hayrettin. *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2008.
- Karataş, Zeki. "Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri". *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 1/1 (2015), 77-78.

- Kiraz, Zafer - Dursun, Fevzi. “Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Öğretmen Adaylarının Aldıkları Eğitime İlişkin Algıları”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 11/ 3 (Ekim 2015), 1008-1028.
- Korkmaz, Mehmet. *Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi 2009.
- Köseoğlu, Armağan. “Ahlak Gelişimi”, *Gelişim Psikolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2017.
- Köylü, Mustafa- Oruç, Cemil. *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık, 2017.
- Köylü, Mustafa. *Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık, 2017.
- Kurt, İbrahim. *Velilerin 4-6 Yaş Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)*. Çorum: Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- MEB, 0-72 Ay Dil Gelişimi, Ankara, 2015, 1-171.
- MEB. *Erken Çocukluk Dönemi El Kitabı*. İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı, 2015.
- MEB. *Erken Çocukluk Dönemi El Kitabı*. İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı, 2015.
- MEB. Okul Öncesi Eğitimi Programı. Milli eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, 2013.
- Nas, Mehmet. *Çocukluk Dönemi Gelişimi ve Din Eğitimi*. İzmir: Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Oktay, Ayla. “Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim”. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 2/2 (2013), 151-160 .
- Oktay, Ayla. “Yirmibirinci Yüzyılda Yeni Eğilimler ve Eğitim”, *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi*. İstanbul: Dem, 2. Basım, 2004.
- Oktay, Ayla. Okul Öncesi Dönemi(3-6 Yaş). *Ana Baba Okulu*. ed. Haluk Yavuzer.43-55. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2011.

- Oruç, C. *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi*. İstanbul: Dem Yayınları, 2.Basım, 2014.
- Özdemir, Ömer. "Ebeveynlere Göre Ailede Çocuğun Din Eğitimi". *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 47 / 47 (Kasım 2019), 313-344.
- Özkubat, Seda. "Okul Öncesi Kurumlarında Eğitim Ortamının Düzenlenmesi ve Donanım", *Eğitim Bilimleri Dergisi* 4/2 (Aralık 2013), 58-66.
- Santrock J. W. *Yaşam Boyu Gelişim Gelişim Psikolojisi*. çev. Galip Yüksel. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2019.
- Sarı, Elif. *Anasınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların, Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının, Çocuğun Sosyal Uyum ve Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Sarlık, Büşra - Ocak, Gürbüz. "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarında Akademik Benlik Algısı". *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Derneği* 5 (Haziran 2016), 191.
- Saygılı, Sefa. *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Nesil Yayınları, 2018.
- Selçuk Mualla. "Çocuk Eğitiminde Dini Motifler (Okul Öncesi Çağ)". *İslami Araştırmalar Dergisi* 4/2 (1990),105.
- Şahin, Cengiz (ed.), *Gelişim Psikolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2016.
- Şaşa, Fatma Tuba. *Öğretici Görüşlerine Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Kur'an Öğretiminde Eğitsel Oyun Uygulamaları*. Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Şen, Ayşenur. *4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Uyum Süreci İçerisinde Karşılaşılan Problemler İstanbul Örneği*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Şen, Müge. "Erken Çocukluk Döneminde Gelişim". *Gelişim Psikolojisi*. Ed. Uğur Gürkan. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2019.
- Şen, Süleyman. *4-6 Yaş Grubu Çocuklarda Kur'an Tasavvuru*. Uşak: Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

- Tavukcuoğlu, Mustafa. "Okulöncesi Çocuğunun Eğitiminde Din Duygusu Ve Din Eğitimi". *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14 / 14 (Mart 2002), 51-63.
- Temizyürek, Fahri. "Çocukta Dil Gelişim Süreci". *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 7 (2007), 169-176.
- Tosun, Cemal - Çapcıoğlu, Fatma. "4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi". *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi* 5 / 5 (Temmuz 2016), 705-720.
- Tüfekçi, Kevser. *Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kursları Eğitiminin Öğretici ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi*. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Türnüklü, Abbas. "Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme". *Kuram ve Uygulamalarda Eğitim Yönetimi* 24 (2000), 543-559.
- Uçak, Habibe Erva. *İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin kavram ve kavram öğretimi sürecine ilişkin görüşleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Ünal Gürocak, Selda. *Anasınıfına Devam Eden 60-72 Ay Çocukların Dil Gelişimi ve İnce Motor Gelişimi Açısından Değerlendirilmesi*. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Vergote, Antoine. "Çocuklukta Din". çev. Erdoğan Fırat. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 22/1 (1978), 315-329.
- Yağcı, Samet. *Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4 – 6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, (İzmir İli Örneği)*. İzmir: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Yapıcı, Şenay. "Çocukta Dil Gelişimi", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 8/1 (2006), 1-17.
- Yavuzer, Haluk. *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2017.
- Yeşilyaprak, Binnur (ed.). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2019.

- Yeşilyaprak, Binnur. *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2003.
- Yıldırım, Ali-Şimşek, Hasan. *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2011.
- Yılmaz, Hüseyin. "Yaygın Din Eğitimi Kurumları ve Toplumsal Barış", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5 / 2 (Aralık 2001), 329-356.
- Yiğit, Ayşegül. "Çocuğun Gelişim Özellikleri Ve İletişim İlkeleri Doğrultusunda Ailede Din Eğitimi". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 22 / 22 (Mayıs 2006), 179-203.
- Yorulmaz, Bilal. "Kuran Kursu Öğreticileri İle Cami Görevlilerinin Okul Öncesi ve İlköğretim 1. Kademe Öğrencilerine Ders Verme Durumlarına İlişkin Öz Algıları (İstanbul Örneği)". *Öneri Dergisi* 10/ 39 (Ocak 2013), 149-162.

Elektronik Kaynaklar:

- DİB. 4-6 Yaş Kur'an Kursları. Erişim: 14 Mayıs 2022.
<https://egitimhizmetleri.diyaret.gov.tr/detay/466/4-6-ya%C5%9F-grubu-kur'an-kurslar%C4%B1>
- MEB. Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19942&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> (26.07.2014).

EKLER

Ek 1. Gönüllü Katılım Formu

Bu çalışma, “Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kuran Kursu Eğitiminin Yaşa Göre Yarattığı Etkiler” başlıklı bir araştırma çalışması olup 4-6 yaş grubu Kur’an kurslarındaki yaş farklılığının olumlu ve olumsuz etkilerini veli ve öğretici görüşleri çerçevesinde ortaya koyma amacını taşımaktadır. Çalışma, Tuğba Öztürk ve Ayşegül Gün tarafından yürütülmektedir ve araştırma sonuçları ile 4-6 yaş farklılığının yarattığı etkiler ortaya konulacaktır. Bu çalışma sayesinde, yaş farklılığı nedeniyle ortaya çıkabilecek olumsuzlukların giderilmesi için yapılabilecek çalışmaların gelişimine ışık tutulmuş olacaktır.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, görüşme yapılarak sizden veriler toplanacaktır.
- İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler depolanma yöntemi ile korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.
- Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınızı Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri bölümünden Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül Gün’e ve Tuğba ÖZTÜRK’e yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı Adı : Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül Gün, Tuğba ÖZTÜRK

Adres : Amasya Üniversitesi

İş Tel : 0 (358) 211 50 47

Cep Tel : 0541 282 86 05

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Ad ve Soyadı : .....

İmza : .....

Tarih : ...../.../20...

Ek 2. Veli Görüşme Formu

Değerli veli,

Bu çalışmanın amacı, 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında uygulanan eğitimde çocuklar arasındaki yaş farklılığının yarattığı etkileri, veli ve öğretmenlerin görüşleri çerçevesinde ortaya koymaktır. Vereceğiniz cevaplar, sadece bu bilimsel araştırma için kullanılacak, başka bir kişi ya da kurumun bilgisine kesinlikle açılmayacaktır. Bu nedenle isim veya adres gibi tanıtıcı bilgiler vermenize gerek olmayıp vereceğiniz cevaplar da size herhangi bir sorumluluk getirmeyecektir. Onayınız olursa ses kaydı alınacaktır.

Bu anket sorularına vereceğiniz cevaplarla bilimsel bir çalışmaya önemli bir katkı sağlamış olacaksınız. Göstermiş olduğunuz ilgi ve değerli yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Tuğba ÖZTÜRK

Amasya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü
İlahiyat Yüksek Lisans Öğrencisi

I. Kişisel Bilgiler

1. Cinsiyetiniz: Erkek ( ) Kadın ( )

2. Mezuniyet dereceniz:

İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Ön Lisans ( ) Lisans ( ) Lisansüstü ( )

Diğer ( )

3. Mesleğiniz: .....

4. Yaşınız:.....

5. Çocuğunuzun yaşı (Kaç aylık): .....

II. Görüşler

1. Çocuğunuz, 4-6 yaş grubu Kur'an kursuna daha önce göndermiş miydiniz?
2. Çocuğunuzun herhangi bir öğrenme engeli (fizyolojik, bilişsel, psikolojik) var mı?
3. 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretim programı çocuğunuzun gelişim düzeyine uygun mu? Bu konudaki görüşlerinizi açıklayınız?
4. 4-6 yaş grubu Kur'an kursunun fiziksel mekânı çocuğunuzun gelişim düzeyine uygun mu? Bu konudaki görüşlerinizi açıklayınız?
5. 4-6 yaş grubu Kur'an kursunda yapılan etkinlikler çocuğunuzun gelişim düzeyine uygun mu? Bu konudaki görüşlerinizi açıklayınız?

6. Sizce, 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretim programı işlenirken, çocuğunuz öğrenme güçlüğü çekti mi? Cevabınız evet ise, hangi alanlarda öğrenme güçlüğü çektiğini belirtir misiniz?
7. 4-6 yaş grubu Kur'an kursunda, farklı yaş aralığındaki çocukların bir arada eğitim görmelerinin çocuğunuzun arkadaşları ile olan ilişkisinde herhangi bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?
8. Sizce, 4, 5 ve 6 yaşında olan çocukların aynı sınıfta eğitim görmesinin ortaya çıkardığı başka sorunlar var mı? Varsa, bunların neler olduğunu açıkla mısınız?
9. Kursta, farklı yaşlardaki çocukların bir arada eğitim görmesi konusunda kurs yetkililerinden herhangi bir talebiniz oldu mu?
10. Çocuğunuzun öğretmeninin pedagojik formasyonunu yeterli buluyor musunuz? Sizce yaş farklılığından kaynaklanan sorunların ortaya çıkmasında ya da bu sorunların çözülememesinde bunun bir etkisi var mı?
11. Yaş farklılığından kaynaklanan sorunlar varsa, bu sorunların çözümü konusundaki öneriniz nedir?

Ek 3. Öğretici Görüşme Formu

Değerli öğretici,

Bu çalışmanın amacı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında uygulanan eğitimde çocuklar arasındaki yaş farklılığının yarattığı etkileri, veli ve öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda ortaya koymaktır. Vereceğiniz cevaplar, sadece bu bilimsel araştırma için kullanılacak, başka bir kişi ya da kurumun bilgisine kesinlikle açılmayacaktır. Bu nedenle isim veya adres gibi tanıtıcı bilgiler vermenize gerek olmayıp vereceğiniz cevaplar da size herhangi bir sorumluluk getirmeyecektir. Onayınız olursa ses kaydı alınacaktır.

Bu anket sorularına vereceğiniz cevaplarla bilimsel bir çalışmaya önemli bir katkı sağlamış olacaksınız. Göstermiş olduğunuz ilgi ve değerli yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Tuğba ÖZTÜRK

Amasya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü
İlahiyat Yüksek Lisans Öğrencisi

I. Kişisel Bilgiler

1. Yaşınız:.....
2. Mesleki kıdeminiz:
0-5 yıl ( )   6-10 yıl ( )   11-15 yıl ( )   16-20 Yıl ( )   20 ve üzeri yıl ( )
3. Mezuniyet dereceniz:
Ön Lisans ( )   Lisans ( )   Lisansüstü ( )
4. Mezun olduğunuz bölüm: .....
5. Kaç yıldır 4-6 Yaş Kur'an kursu öğreticiliği yapıyorsunuz: .....

II. Görüşler

1. Sınıfınızda kaç tane 4, 5 ve 6 yaşında öğrenciniz bulunmaktadır?
2. 4-6 yaş Grubu Kur'an kursu öğretim programının 4, 5 ve 6 yaşındaki çocukların hepsinin gelişim düzeyine uygun mu? Bu konudaki görüşlerinizi açıkla mısınız?
3. 4-6 yaş Grubu Kur'an kursu ders kitabı 4, 5 ve 6 yaşındaki çocukların hepsinin gelişim düzeyine uygun mu? Bu konudaki görüşlerinizi açıkla mısınız?
4. 4-6 yaş Grubu Kur'an kursunun fiziksel mekânı 4, 5 ve 6 yaşındaki çocukların hepsinin gelişim düzeyine uygun mu? Bu konudaki görüşlerinizi açıkla mısınız?
5. 4-6 yaş Grubu Kur'an kursunda yapılan etkinlikler 4, 5 ve 6 yaşındaki çocukların hepsinin gelişim düzeyine uygun mu? Bu konudaki görüşlerinizi açıkla mısınız?
6. 4-6 yaş Grubu Kur'an kursunda, farklı yaş aralığındaki çocukların bir arada eğitim görmelerinin çocukların akademik başarısı üzerinde herhangi bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Cevabınız “evet” ise ne tür bir etki yarattığını belirtir misiniz?

7. 4-6 yaş Grubu Kur'an kursunda, farklı yaş aralığındaki çocukların bir arada eğitim görmelerinin çocukların arkadaşları ile olan ilişkilerinde herhangi bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Cevabınız "evet" ise ne tür bir etki yarattığını belirtir misiniz?
8. 4, 5 ve 6 yaşındaki çocukların aynı sınıfta eğitim görmesinin ortaya çıkardığı başka sorunlar var mı? Varsa, bunların neler olduğunu açıkla mısınız?
9. Veliler, farklı yaşlardan olan çocukların aynı sınıfta eğitim görmesi konusunda herhangi bir şikâyetle ya da talepte bulunuyor mu?
10. Aldığınız pedagojik formasyon eğitimi yeterli buluyor musunuz? Sizce yaş farklılığından kaynaklanan yaşanan sorunların ortaya çıkmasında ya da bu sorunların çözölememesinde bunun bir etkisi var mı?
11. Yaş farklılığından kaynaklanan sorunlar varsa, bu sorunların çözöümü konusundaki öneriniz nedir?

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Tuğba ÖZTÜRK

Doğum Yeri:

Doğum Tarihi:

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi: Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Yüksek Lisans Öğrenimi:

Bildiği Yabancı Diller:

BİLİMSEL FAALİYETLERİ

a) Yayınlar (-SCI -Diğer)

b) Bildiriler (-Uluslararası –Ulusal)

c) Katıldığı Projeler:

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurumlar ve Yıl:

İLETİŞİM

E-posta Adresi: